

სოფიო თოთიბაძე

**სიძულვილის ენა და გენდერული
სტერეოტიპები ქართულ ციფრულ
მედია-დისკურსში**

**გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2023**

საგრანტო პროექტი განხორციელდა „საქართველოს
შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის
(SRNSFG)“ მხარდაჭერით [YS-21-339]

© სოფიო თოთიბაძე, 2023

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“

თბილისი, 0186, ა. ჯორჯიას ქ. №4, • : 5(99) 17 22 30; 5(99) 33 52 02

E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-33-665-2

შესავალი

ბეტა ნაჭყებია, ქეთა კეპულაძე, სალომე ჯორბენაძე, ნონა ჭაბაშვილი, ნათია გოგოლაძე, როზეტა ყალიჩავა, სოფო კვარაცხელია, აითაჯ მახმაროვა, მარიამ მაზიაშვილი, ეკა ნაქევხრიშვილი... ეს იმ ქალთა მცირე ჩამონათვალია, რომლებიც ბოლო ათი წლის განმავლობაში შეეწირნენ მამაკაცის ხელს. თუ „ნეტგაზეთის“ 2017 წლის არქივსაც გადავხედავთ, ფემიციდის თემაზე დაწერილ უამრავ სტატიას შევხვდებით¹:

- ცოლის მკვლელობის ბრალდებით დააკავეს 83 წლის კაცი აგვისტოში. შსს-ის ცნობით, ბრალდებულმა 20 წლით უმცროს მეუღლეს ურთიერთშელაპარაკების ნიადაგზე სანადირო თოფიდან ესროლა. ქალი ადგილზე გარდაიცვალა.
- დანაშაული მოხდა ყაზბეგის მუნიციპალიტეტშიც, სადაც ქალი დანით მიყენებული ჭრილობებით გარდაიცვალა. ბრალდებული ამ შემთხვევაშიც მისი ქმარი იყო.
- უზნაძის ქუჩაზე მდებარე კორპუსში 17 ივლისს ახალგაზრდა ქალის ცხედარი იპოვეს. მას ყელისა და კისრის არეში 8 შემავალი ჭრილობა ჰქონდა. გარდაცვლილი დაახლოებით 19 წლის იყო და თბილისში ნათესავებთან ერთად ცხოვრობდა. მკვლელობის ბრალდებით შსს-მ გარდაცვლილის ბიძაშვილი დააკავა.
- ბოლნისის მუნიციპალიტეტის დაბა თამარისში 4 მაისს ქალი მოკლეს. როგორც დაბა თამარისში ბოლნისის გამგებლის წარმომადგენელმა ალი

¹ <https://netgazeti.ge/news/236199/>

გურბანოვმა "ნეტგაზეთს" უთხრა, – მკვლელობაში ბრალდებული გარდაცვლილი ქალის ქმარია.

- ქალი მოკლეს თბილისში 24 აპრილსაც. დაკავებულია ყოფილი ქმარი. გამოძიების ვერსიით, ოთხი შვილის დედა, მირანდა ვაჩეიშვილი, ყოფილმა ქმარმა გაგუდა და შემთხვევის ადგილიდან მიიმალა. მირანდა ვაჩეიშვილის შვილი ამბობდა, რომ სიკვდილამდე დედამისმა პოლიციას არაერთხელ მიმართა, თუმცა სათანადო რეაგირება არ მოჰყოლია: "მუდმივად შიმშის ქვეშ ცხოვრობდა. პოლიციას მეტი ყურადღება რომ გამოეჩინა, მკვლელი დიდი ხანია ციხეში იქნებოდა. თავადაც შევესწარი, როცა ფეხმძიმე დედას სცემდა. პოლიციას ყოველ ჯერზე ვრთავდით საქმეში, მაგრამ ამას შედეგი არ მოჰყოლია."
- ასპინძაში ცოლის მკვლელობის ბრალდებით ქმარი 9 აპრილსაც დააკავეს. შსს-ს ცნობით, მკვლელობის შემდეგ ბრალდებულმა ერთ-ერთ პირს თავში ბლაგვი საგანი ჩაარტყა. „სამხრეთის კარიბჭის“ ცნობით, ეს იმ ადამიანის მამაა, რომელზეც ბრალდებული ეჭვიანობდა.

ყოველივე ზემოთ მოყვანილი, უდავოდ, მეტყველებს იმაზე, რომ საქართველო უდიდესი გამოწვევის წინაშე დგას, როდესაც საქმე ქალის ოჯახში და ოჯახს გარეთ ძალადობას ეხება. ამ ყველაფერში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი როლი საზოგადოებაში გაბატონებულ სტერეოტიპებს აკისრია. სტერეოტიპებს კი, თავის მხრივ, სიძულვილის ენასთან მივყავართ. მიუხედავად იმისა, რომ რთულია ცალსახად წარმოვადგინოთ სიძულვილის ენის განმარტება და არანაკლებ რთულია მისი ამოცნობაც, ყველას მეტ-ნაკლებად გვქონია მასთან შეხება და გამოგვიცდია მისი უარყოფითი მხარეებიც.

ამ წიგნის მთავარ მიზანს წარმოადგენს, შეისწავლოს სიძულვილის ენა, მისი რაობა და წარმოშობა და წარმოაჩინოს უდიდესი პრობლემა, რომელიც არცთუ ისე სერიოზულად მიიჩნევა დღევანდელ საზოგადოებაში. სიძულვილის ენის შესწავლა მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც პრობლემის არსის გაგება და გააზრება წინ გადადგმული ნაბიჯია მის აღმოსაფხვრელად. მასზე ცნობიერების ამაღლება კი დაეხმარება საზოგადოებას, გააცნობიეროს და ამოიცნოს სიძულვილის შემცველი ენის ბუნება და გავლენა. ამასთან, იქიდან გამომდინარე, რომ სიძულვილის ენა ხშირად მიემართება კონკრეტული თემის, რასის, ეთნიკური წარმომავლობის, რელიგიის, სქესის თუ სექსუალური ორიენტაციის ჯგუფებს, მისი შესწავლა ხელს შეუწყობს მარგინალიზებული ჯგუფების უფლებების დაცვასა და საზოგადოებაში სრულ ინტეგრაციას და მათდამი შემწყნარებლური მიდგომის გამომუშავებასა და დაცვას. სიძულვილის ენის ლინგვისტური ანალიზი დაგვეხმარება სტრატეგიების შემუშავებაში, რომელთა საშუალებითაც თავიდან ავიცილებთ რადიკალიზაციასა და ძალადობას, რომელიც მომდინარეობს სიძულვილით სავსე იდეოლოგიებიდან. აღსანიშნავია სიძულვილის ენის გავრცელების სისწრაფეც ოცთამეერთე საუკუნეში ტექნოლოგიისა და ონლაინ საიტების სწრაფად მზარდი პოპულარობის გამო. ონლაინ სივრცეში გავრცელებული სიძულვილის ენის შესწავლით დავეხმარებით საკითხის ირგვლივ არა მხოლოდ ცნობიერების ამაღლებას, არამედ ონლაინ პლატფორმები შეძლებენ საჭირო სტრატეგიების შემუშავებას, რომ უფრო ეფექტურად ებრძოლონ პრობლემას. არ უნდა დაგვავიწყდეს გამოხატვის თავისუფლებაც, რომელიც ხშირად მოდის წინააღმდეგობაში სიძულვილის ენასთან. ამ უკანასკნელის კარგად შესწავლა, რომელიც დღემდე პრობლემურ

საკითხად რჩება, დაგვეხმარება სიძულვილის ენასა და სიტყვის თავისუფლებას შორის ბალანსის პოვნაში.

შესაბამისად, ამ წიგნის უმთავრეს მიზანს წარმოადგენს სიძულვილის ენის სოციოლინგვისტური ანალიზი, რათა მკითხველს მიაწოდოს ინფორმაცია ამ უაღრესად აქტუალური პრობლემის შესახებ და, შედეგად, უფრო შემწყნარებელი გახადოს საზოგადოება

მინდა უდრმესი მადლობა გადავუხადო ჩემს მენტორებს, ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებულ პროფესორს რუსუდან დოლიძეს და ტუმას უნივერსიტეტის (იტალია) ასოცირებულ პროფესორს სონია მარია მელქიორეს ამ წიგნის შექმნის პროცესში მათ მიერ გაწეული ფასდაუდებელი შრომისთვის, ხელმძღვანელობისა და მხარდაჭერისთვის. მათი გამოცდილება მნიშვნელოვანი იყო ნაშრომის შინაარსისა და მიდგომების ჩამოყალიბებაში. ბედნიერი ვარ, რომ მქონდა შესაძლებლობა, შესწავლა მათგან. მათმა მენტორობამ არა მხოლოდ გაამდიდრა ეს წიგნი, არამედ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ჩემს, როგორც სპეციალისტისა და მკვლევრის, განვითარებაში.

ასევე მინდა ჩემი გულწრფელი მადლიერება გამოვხატო საქართველოს შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდისადმი, რომელმაც გადამწყვეტი როლი ითამაშა ამ პროექტის განხორციელებაში.

Acknowledgments

I would like to express my deepest gratitude to my mentors, Associate Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Rusudan Dolidze and Sonia Maria Melchiorre, Associate Professor of Tuscia University, Italy, for their invaluable guidance, support, and profound insights throughout the period of creating this book. Their expertise and mentorship have been instrumental in shaping the ideas and content within these pages. I am truly fortunate to have had the privilege of learning from them. Their mentorship has not only enriched this book but has also contributed significantly to my growth as a researcher. I extend my deepest gratitude for their generous investment of time, knowledge, and encouragement.

I would also like to express my sincere appreciation to the Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia for their generous support, which played a pivotal role in making this book possible.

თავი I

ის, რაც უკვე ცნობილია

ნაშრომის პირველი თავი განიხილავს ფემინიზმის, გენდერისა და სიძულვილის ენის არსს. წარმოდგენილია გენდერული სტერეოტიპებისა და სიძულვილის ენის თემაზე შექმნილი უახლოესი, როგორც საკუთრივ ლინგვისტური და სოციოლინგვისტური კვლევები, ასევე სოციალური და იურიდიული მიდგომები სიძულვილის ენისა და სიტყვის თავისუფლებასთან დაკავშირებით. წიგნის პირველი ნაწილი, ასევე, თეორიულად მიმოიხილავს სოციალური მედიის როლს სიძულვილისა და გენდერულად მარკირებული დისკურსის გავრცელებაში. გარდა ამისა, ნაშრომის ამ თავში წარმოდგენილ თეორიულ მასალას ეფუძნება მის მეორე თავში წარმოდგენილი კვლევა.

გარდა ამისა, მონოგრაფიის პირველი თავი კრიტიკულად აანალიზებს და აპირისპირებს სხვადასხვა მეცნიერის შეხედულებებსა და მიდგომებს და, საბოლოოდ, შეჯერებულად გვთავაზობს სიძულვილის ენის განმარტებას და თუ რა ხერხებით შეიძლება ვებრძოლოთ მას. აქვე განმარტებულია ისეთი ტერმინები, როგორიცაა მიზოგინია, სექსიზმი, როგორც სიძულვილის ენის მუდმივად თანმდევი იდეოლოგიის გამომხატველი ერთეულები. გარდა ამისა, განვიხილავთ, თუ სად გადის ხაზი სიტყვის თავისუფლებასა და სიძულვილის ენას შორის და არსებობს თუ არა რაიმე ბერკეტი სიძულვილის ენის თავიდან ასარიდებლად.

ფემინიზმი და გენდერი

მეცხრამეტე-მეოცე საუკუნეებიდან მოყოლებული, ქალთა უფლებების დამცველის, სუფრაგისტებისა და ფემინიზმის სხვადასხვა ტალღების მებრძოლთა ძალისხმევის შედეგად, გამოიკვეთა ქალთა როლი საზოგადოებაში. თუ დასაწყისში დემონსტრაციების მონაწილეები ქალებისათვის მხოლოდ ხმის მიცემის უფლებას ითხოვდნენ, მანიფესტაციების მომდევნო ტალღის მთავარ მიზანს საზოგადოებაში ქალის ყველა სფეროში თანასწორობა და ჩართულობის უფლება წარმოადგენდა. მიუხედავად იმისა, რომ დღესდღეობით ქალი, იურიდიული თვალსაზრისით, მამაკაცის თანასწორია, კულტურული გენდერული სტერეოტიპები ყველა საზოგადოებაში მჭიდროდაა ფესვგადგმული; ამ მდგომარეობას თან ერთვის არასწორი აღზრდა და განათლების ნაკლებობა, რაც, საბოლოო ჯამში, კვლავ ქალთა უფლებების დარღვევითა და მათი საზოგადოების არასრულფასოვან წევრებად აღქმით გამოიხატება.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს ეროვნული საკანონმდებლო ბაზა ასახავს გენდერული თანასწორობის მთავარ პრინციპებს და შეესაბამება საერთაშორისო ვალდებულებებსა და სიტუაციას (UNDP, 2018), ქართული საზოგადოება კვლავ რჩება მამაკაცის მიერ დომინირებულ საზოგადოებად. ეს ნიშნავს, რომ მამაკაცები ჭარბობენ სოციალური, ეკონომიკური და პოლიტიკური ცხოვრების მრავალ სფეროში, რაც ქალს ხშირად დაქვემდებარებულ სტატუსს ანიჭებს როგორც საზოგადოებაში, ისე ოჯახში (UN women). უახლესი კვლევის თანახმად, „საქართველოში ქალებისა და გოგონების მიმართ ძალადობა ასევე აღიარებულია საზოგადოებრივ პრობლემად და საჭიროა მასზე ყურადღების გამახვილება“ (UN

women). უფრო მეტიც, სახალხო დამცველის ანგარიშში საქართველოში ადამიანის უფლებების დაცვის შესახებ (2019 წ.) ნაჩვენებია, რომ „ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში საქართველოში 151 ქალი მოკლეს გენდერული და ოჯახური ძალადობის გამო“². სამწუხაროდ, ეს სტატისტიკა 2022-2023 წლებში საგრძნობლად გაიზარდა. საკითხი მწვავედ აისახა ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის მიერ გამოქვეყნებულ დოკუმენტში „გენდერული სიძულვილის ამსახველი დანამაჟული“ (2021 წლის 10 მარტი). „სამწუხაროდ, ფემიციდისა და ლგბტ+ ადამიანების მიმართ ძალადობის მაჩვენებლები კვლავ მაღალია ქვეყანაში, სამართალდამცავი ორგანოების მიმართ უნდობლობა ასეთ შემთხვევებს ხშირად უჩინარს ხდის, რაც სახელმწიფოს მხრიდან განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს.“³ უფრო დაზუსტებით, მოყვანილი დოკუმენტი მიიჩნევს, რომ საქართველოში ხშირია გენდერული ნიშნით ჩაგვრაზე დაფუძნებული დანამაჟულის შემთხვევები, რომლებიც საფრთხეს უქმნიან არა მარტო ქალს, არამედ, ნებისმიერ ადამიანს, განურჩევლად გენდერისა, ვისი სურვილებიც და მისწრაფებებიც არ შეესაბამება საზოგადოებაში გაბატონებულ ნორმებსა და გენდერულ როლებს. კვლევის მიხედვით, ამგვარ დანამაჟულს აქვს „მნიშვნელოვანი და ხანგრძლივი გავლენა დაზარალებულ(ებ)ზე და, ასევე, იგი ძირს უთხრის საზოგადოების უსაფრთხოებასა და ერთიანობას და გენდერულ თანა-

² <https://agenda.ge/en/news/2019/3386>

³ <https://ombudsman.ge/eng/akhali-ambebi/tematuri-sainformatsio-dokumenYs-genderis-nishnit-chadenili-sidzulvilit-moYvirebuli-danashaulebis-prezentatsia;>
(<https://www.osce.org/odihr/480847>)

სწორობას⁴. საინტერესოა, რომ სახალხო დამცველის განცხადებით, შემამოფოთებელია ქალის წინააღმდეგ გენდერული ხასიათის დანაშაული, ოჯახური და სხვა სახის ძალადობა და სიძულვილის დისკურსი არა მარტო ქალის, არამედ ლგბტ+ ჯგუფების წინააღმდეგ, რაც დიდ გამოწვევას წარმოადგენს დღევანდელ ქართულ სინამდვილეში.

მეორე მხრივ, საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტია, რომ ენა ხშირად გამოიყენება, როგორც გენდერული ჩაგვრის ინსტრუმენტი (თოთიბაძე, 2021a). შესაბამისად, ძალზე მნიშვნელოვანია ენათმეცნიერების ფარგლებში წარმართული ფემინისტური და გენდერული კვლევები, რომლებიც, ბუნებრივია, საბოლოო ჯამში, ემსახურება პრობლემის წარმოჩენას, ასახვასა და გადაჭრის გზების შეთავაზებას.

ინგლისურენოვან სპეციალურ ლიტერატურაში ლინგვისტურ-გენდერული კვლევების პიონერად რობინ ლეიკოფი გვევლინება, რომელმაც ქალისა და მამაკაცის ლინგვისტური განსხვავებებისადმი კვლევების ინტერესი გააჩინა. მიუხედავად იმისა, რომ ეს ნაშრომი მწვავედ გააკრიტიკეს, მისი როლი მაინც შეუფასებელია, როგორც მკვლევრისა, რომელმაც გენდერული კვლევები წინ წამოწია (თოთიბაძე, 2021a).

ნაშრომში „ენის, გენდერისა და სექსუალობის გზამკვლევი“ (2014) მერი ბუშოლცი გვთავაზობს ფემინიზმის საკუთარ განმარტებას, რადგანაც ტერმინი ხშირად არასწორადაა გაგებული და ხალხში განსხვავებულ ემოციებს იწვევს. ბუშოლცის ნაშრომის მიხედვით, ფემინიზმი არის:

⁴ <https://www.osce.org/odihr/480847>

მრავალფეროვანი და ხანდახან ურთიერთსაპირისპირო თეორიული, მეთოდოლოგიური და პოლიტიკური მიდგომების ერთობლიობა, რომელთაც გენდერთან და სექსუალობასთან დაკავშირებული სოციალური უთანასწორობის წინააღმდეგ ბრძოლა აერთიანებს.

უფრო მეტიც, ბუშოლცი (2014) აღნიშნავს, რომ ენა, გენდერი და სექსუალობა ზუსტად ისევეა ერთმანეთთან დაკავშირებული, როგორც თავად ფემინიზმი, მათ აერთიანებთ არსი და მიზნები, თუმცა განსხვავდებიან საბოლოო მიზნის მიღწევის გზის ძიების თვალსაზრისით. ქალთა და მამაკაცთა თანასწორობისთვის მებრძოლი ფემინისტური მოძრაობების სულისკვეთება ლინგვისტურ პრობლემატიკაშიც აისახა და სოციოლინგვისტიკაში, ისევე როგორც სოციოლოგიასა და სხვა მეცნიერებებში, ლიბერალურ, კულტურულ და რადიკალურ ფემინიზმად მოგვევლინა. ეს მიმართულებები ერთიანდებიან ფემინისტური იდეის ირგვლივ, თანხმდებიან, რომ უნდა აღმოიფხვრას გენდერული ნიშნით განსხვავება, თუმცა რადიკალურად განსხვავდებიან იმ გზებისა თუ ხერხების თვალსაზრისით, რომელზე დაყრდნობითაც უნდა მიაღწიონ მიზანს.

ბუშოლცი (2014) დეტალურად და საინტერესოდ მიმოიხილავს ფემინისტურ ტალღებს და თითოეული მიმართულების გამოჩენილ ავტორებს. ავტორის მიხედვით, ლიბერალური ფემინიზმი ცდილობს, დაამყაროს მამაკაცთა და ქალთა შორის თანასწორობა სოციალური ცხოვრების ყველა ასპექტში. მეორე მხრივ, მის მიზანს არ წარმოადგენს ზოგადი სოციალური სტრუქტურის ცვლილება, არამედ არსებულ სტრუქტურაში ქალებისადმი თანაბარი შესაძლებლობების მიცემა. ლიბერალურმა

ფემინიზმმა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა ქალთა და მამაკაცთა შორის თანასწორობისკენ, განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა ქალთა და მამაკაცთა თანასწორ ხელფასებს, აბორტის უფლებას, ოჯახური ძალადობის პრობლემას და ა.შ., თუმცა ყველაზე მნიშვნელოვან ცვლილებად შეიძლება ჩაითვალოს საშუალო სოციალური კლასის წარმომადგენელ ქალთათვის საშუალების მიცემა, რომ ემუშავათ ისეთ ტრადიციულ მასკულინურ და მამაკაცის მიერ დომინირებულ დარგებში, როგორიცაა პოლიტიკა, იურისპრუდენცია და ა.შ. ლიბერალური ფემინიზმი ენასა და ლინგვისტიკაშიც აისახა და მისი გავლენით ინგლისურ ენაში ამჟამად დიად სექსისტური სიტყვები ნაკლებად გამოიყენება- fireman- firefighters, policeman-police officers და ა.შ.

ლიბერალური ფემინიზმის იდეების წარმომადგენელ პირველ ლინგვისტად რობინ ლეიკოფი გვევლინება, რომელმაც 1975 წელს გამოსცა წიგნი „ენა და ქალის ადგილი“ (Language and Woman's Place), რომელმაც ქალთან დაკავშირებული პრობლემებისა და გენდერის კვლევა ლინგვისტიკის ერთ-ერთ სფეროდ ჩამოაყალიბა. თუმცა, როგორც უკვე აღინიშნა, მისი ნაშრომი მწვავედ გააკრიტიკეს, უპირველეს ყოვლისა, იმის გამო, რომ ლეიკოფი მამაკაცის ენას – ნორმად, ქალის ენას კი მისგან გადახვევად წარმოადგენდა. მიუხედავად ამისა, ლეიკოფის ნაშრომის მთავარ იდეას შეადგენს აზრი, რომ ენაში წარმოდგენილი, ლინგვისტურად „გაფორმებული“ იდეოლოგია ქალის უფლებებს ლახავდა. სწორედ ამიტომ, შემდგომი კრიტიკის მიუხედავად, ლეიკოფის ნაშრომი დღემდე მნიშვნელოვან კვლევად გვევლინება ლიბერალური ფემინიზმის პრობლემატიკის თვალსაზრისით.

ბუშოლცის (2014) მიმოხილვაში კულტურული ფემინიზმის მთავარ მამოძრავებელ იდეას წარმოადგენს ის,

რომ ქალის აზროვნება, ქმედება და საუბარი სრულიად განსხვავდება მამაკაცისგან, რაც ქალსა და მის მეტყველებას ერთ სოციალურ გარემოცვაში არსებულ, განსხვავებულ ქვეკულტურად წარმოგვიდგენს. ის თავის თავში მოიცავს ლიბერალურ-კულტურულ ფემინიზმსა და რადიკალურ კულტურულ ფემინიზმს. ლიბერალური კულტურული ფემინიზმი, ისევე როგორც ლიბერალური ფემინიზმი, ემხრობა გენდერულ თანასწორობას, თუმცა მოითხოვს ქალსა და მამაკაცს შორის არსებული განსხვავებების თანაბარწონიანობას, თანასწორ ღირებულებას. ლიბერალურ-კულტურულ ფემინისტი ენათმეცნიერი დებორა ტანენი ნაშრომში „შენ უბრალოდ არ გესმის“ (You Just Don't Understand) (1994) მიიჩნევს, რომ ქალები და მამაკაცები ერთმანეთს იმიტომ ვერ უგებენ, რომ ისინი სხვადასხვა კულტურას წარმოადგენენ და მათ ურთიერთობის სხვადასხვა სტილიც აქვთ. ლეიკოფისგან განსხვავებით, ტანენის ეს ნაშრომი უფრო კეთილგანწყობილად მიიღო საზოგადოებამ, თუმცა ისიც ვერ ასცდა კრიტიკას, რადგანაც ოპონენტებმა მიიჩნიეს, რომ ტანენი ქალებს მოუწოდებდა, მორგებოდნენ მამაკაცურ სასაუბრო ნორმებს.

რადიკალური კულტურული ფემინიზმი აღიარებს, რომ ქალისა და მამაკაცის ლინგვისტური რეპერტუარი ერთმანეთისგან განსხვავდება, თუმცა, ამ მიმართულების მიხედვით, ქალის ენა ბევრად მაღლა დგას მამაკაცისაზე და ქალის საზოგადოებრივი დომინანტობა უფრო სასურველია, ვიდრე მამაკაცისა. მაგალითად, ჯანეტ ჰოლმსი (1993) მიიჩნევს, რომ ქალის ენის მახასიათებლები მამაკაცებს შეუძლიათ თავიანთ სასარგებლოდ გამოიყენონ, რადგანაც, ზოგადად, მამაკაცების ენა მგრძნობიარობასაა (sensitivity) მოკლებული. რადიკალური კულტურული ფემინიზმის წარმომადგენელია

ჯენიფერ კოტიც, რომელიც წიგნში „ქალები საუბრობენ“ (Women Talk) (1996) მიიჩნევს, რომ ქალების ენა და მათ მიერ დანერგილი ურთიერთობების ტიპი უნდა საფუძვლად დაედოს საზოგადოებაში კომუნიკაციის მისაღებ მოდელს.

რადიკალური ფემინიზმი, სავარაუდოდ, ტერმინით „ფემინიზმი“ საზოგადოების მიდგომას გამოხატავს და მის გამო ბევრს არ სურს, რომ მათი თვალსაზრისი ფემინისტებთან ასოცირდებოდეს, თუმცა, თავისი საწყისი იდეით, რადიკალური ფემინიზმის მოწოდებები არ შეიძლება რადიკალური მემარჯვენეების მოთხოვნებს გაუთანაბროთ. რადიკალური ფემინიზმი საზოგადოებრივ უთანასწორობას გენდერული უთანასწორობით ხსნის, რაც პატრიარქალური საზოგადოებრივი წყობითაა გამოწვეული, რომელიც მუდმივად ცდილობს ქალის სტრუქტურულ სუბორდინაციას. რადიკალური ფემინიზმის მიმდინარეობებს შორის ერთ-ერთ წამყვან ლინგვისტად შეგვიძლია ვადიაროთ სუსან ბრაუნმილერი (1975), რომელმაც ქალების წინააღმდეგ ძალადობა, კონკრეტულად კი გაუპატიურება, წარმოადგინა, როგორც კაცების მიერ დომინანტური პოზიციის შენარჩუნების მცდელობა. გაუპატიურების აქტისა და ძალადობის მისეულმა ინტერპრეტაციამ არა მხოლოდ ჩამოაყალიბა რადიკალური ფემინიზმის მთავარი აზროვნების ფორმა, არამედ მან შეცვალა გაუპატიურების აქტისადმი სამართლებრივი და კულტურული მიდგომა (Bucholtz, 2014).

შეიძლება დავასკვნათ, რომ ლინგვისტიკაში, ფემინისტური მოძრაობის ენობრივი გაფორმების ტალღების მიხედვით, სამი ტაქსონომია გამოიკვეთა: დეფიციტურობის (ლიბერალური ფემინიზმი), განსხვავებულობის (კულტურული ფემინიზმი) და დომინანტურობის (რადი-

კალური ფემინიზმი) (Coates, 2004; Bucholtz, 2014; თოთიბაძე, 2021). სამივე მიდგომა ერთმანეთისგან განსხვავდება, თუმცა მათი კვლევის ამომავალ წერტილად სწორედ რომ გენდერული სხვაობა გვევლინება (Bucholtz, 2014).

არანაკლებ მნიშვნელოვანია იმის გარკვევაც, თუ რა განსხვავებაა სქესსა და გენდერს შორის. პირველად გენდერსა და სქესს შორის ტერმინოლოგიური განსხვავება რობერტ სტოლერმა შემოგვთავაზა. მისი თეორიის მიხედვითაც, „სქესი“ აღნიშნავს ქალსა და მამაკაცს შორის ბიოლოგიურ განსხვავებებს, ხოლო „გენდერი“ სოციალური კონსტრუქტია, რომელსაც საზოგადოება აწესებს და დამყარებულია ბიოლოგიურ სქესზე (Browne, 1992; თოთიბაძე, 2021). შესაბამისად, სქესი, გენდერთან შედარებით, ნაკლებად ცვალებადია. გენდერი კი განპირობებულია საზოგადოებრივი წყობით, რომელიც სხვადასხვა ეტაპზე, ერთ საზოგადოებაშიც კი, სხვადასხვაგვარი შეიძლება იყოს (თოთიბაძე, 2021). სხვაგვარად რომ ვთქვათ, განსხვავებით სქესისაგან, გენდერი არ არის ის, რითაც ვიბადებით, არამედ ის, რასაც საზოგადოება გვანიჭებს საზოგადოებაში მიღებული სტანდარტების გამო და მათზე დაყრდნობით (West & Zimmerman, 1987).

ენა და გენდერული სტერეოტიპების სოციოლინგვისტური და კულტურული მახასიათებლები

ჩვენი, როგორც საზოგადოების წევრების, პირველი შეხება გენდერთან ჩასახვიდანვე იწყება, როდესაც მშობელი მზადაა და შეუძლია, ნაყოფის სქესიდან გამომდინ-

ნარე, მიიღოს გადაწყვეტილება, ამქვეყნად მოგვავლინოს თუ არა⁵. იმ შემთხვევაში, თუ სელექციური აბორტის მსხვეპლი არ გავხდით, გენდერული როლების შემდეგ ნაწილებს ვეცნობით, როდესაც მშობლები და საზოგადოება ტანსაცმლის ფერებსა და სათამაშოებსაც კი ჩვენი სქესიდან გამომდინარე გვირჩევენ. მოგვიანებით კი, აღზრდისას, შინ თუ სკოლაში, გამუდმებით გვახსენებენ ჩვენს გენდერულ როლებს და მიგვითითებენ, თუ რომელ ჩარჩოს უნდა მოვერგოთ, ჩვენი სქესიდან გამომდინარე: „ბიჭი, ხომ არ ხარ, ქუჩაში ირბინო“, „რა ქალაბიჭასავით/ქალაჩუნასავით იქცევი“, „გოგოსავით ნუ ტირი“, „რა გოგოსავით ისვრი“... ეს, ერთი შეხედვით, უწყინარი ფრაზები ბავშვის გონებაში მკვეთრად აყალიბებენ იმ სოციალურ გენდერულ არაჯანსაღ როლებს, რომლებიც მათ ცხოვრებაში უნდა მოირგონ. ბავშვები სწავლობენ, რომელ გენდერს (და არა სქესს) უნდა მიეკუთვნონ. შედეგად, ჩვენი ქმედებები, რწმენები, სურვილებიც კი, დროთა განმავლობაში საზოგადოების მიერ შექმნილ გენდერულ როლებს ერგება და ერწყმის, მათგან გადახვევა კი შიდა დისკომფორტსა და საზოგადოების გაღიზიანებასაც კი იწვევს. მოგვიანებით, ზღაპარი, რომელიც ტრადიციული, საზოგადოებაში მიღებული სტერეოტიპებით (მათ შორის, გენდერული როლების სტერეოტიპული ინტერპრეტირებით) არის დახუნძლული (თოთიბაძე, 2021), თავისებური ქცევის სახელმძღვანელოს როლს კისრულობს და კიდევ ერთხელ მიუთითებს ბავშვს, თუ რა არის ნორმა მისი, საზოგადოებრივად მოსაწონი ქცევისთვის და რა –

⁵ UNFPA-ს მონაცემებით, 1990-2010 წლებში საქართველოში სელექციური აბორტების გამო არ დაბადებულა 25 000 გოგონა. ბოლო 25 წლის განმავლობაში კი სელექციური აბორტის გამო არ დაიბადა 31 446 გოგონაზე მეტი.

არა. ამგვარად, თანდათანობით და ეტაპობრივად, თანაც ბუნებრივად ვეცნობით საზოგადოების მიერ დაწერილ თუ დაუწერელ კანონებს ჩვენი სოციალური როლების შესახებ, რაც ჩვენი პროფესიის არჩევის თუ პროფესიის გარეშე დარჩენის არჩევანსაც კი განსაზღვრავს. სამწუხაროდ, იმის ჩამოთვლა, თუ როგორ ნელ-ნელა ვარგებთ ბავშვს პატრიარქალურ ნორმებს, როგორ ვასწავლით ქალს, დაემორჩილოს მამაკაცს, და როგორ ვასწავლით მამაკაცს დომინანტობას საზოგადოებაში. ჩამონათვალი შეიძლება უსასრულოდ გავაგრძელოთ.

ხშირად აღნიშნულა, რომ ენა, როგორც საზოგადოებისა და კულტურის განუყოფელი ნაწილი, ამ პროცესში ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია. სწორედ რომ ენის მეშვეობით ესხმება ხორცი საზოგადოებაში გაბატონებულ სტერეოტიპებსა და შეხედულებებს, რომლებიც შემდეგ თაობიდან თაობას გადაეცემა, იქნება ეს ფოლკლორული სიბრძნის – ანდაზების სახით (Totibadze, 2021b) თუ ტრადიციული ზღაპრებით (თოთიბაძე, 2021) და არა მხოლოდ. ფემინიზმის სხვადასხვა ტალღის ერთგული ლინგვისტების მიერ წარმოდგენილი ნაშრომებიც ამას ცხადყოფენ. ყველა კულტურის ენა, სტრუქტურულ დონეზეც კი, რომელიც გავლენას ახდენს საზოგადოების აზროვნებაზე და, პირიქით, რითაც საზოგადოება გავლენას ახდენს ენის განვითარებაზე, გენდერულად მარკირებულია. ეს მოიცავს ენის ყველა დონესა თუ სისტემას: ფონოლოგიას, მორფოლოგიას, სინტაქსს, ლექსიკასა თუ გრამატიკას. ბუნებრივია, ეს ყველაფერი შემდეგ კონკრეტულ დისკურსში აისახება.

გენდერული როლებისა და სტერეოტიპების ლინგვისტური გამოხატულება კარგად ჩანს ზღაპრებში, რომელთა მეშვეობითაც შესაძლებელია ადვადგინოთ საზოგადოებრივი წყობა როგორც სინქრონული, ისე დიაქრო-

ნული, ერთი კულტურისა თუ კულტურათაშორისი თვალსაზრისით. ტრადიციული და თანამედროვე ევროპული და ქართული ზღაპრების საფუძვლიანმა შესწავლამ (თოთიბაძე, 2021) კიდევ ერთხელ დაგვანახვა ის სოციო-კულტურული სტანდარტები, რომლებიც უნივერსალურად აისახება სხვადასხვა ენაში; ტრადიციულ ზღაპრებში ქალები, უმეტესწილად, დაკავშირებული არიან საოჯახო სივრცესთან, რაც იწვევს მათ სოციალურ პასიურობას. ზღაპრებში გამოკვეთილია ქალების შეფასების დიქოტომია – კარგი ქალი და ცუდი ქალი (ამ დიქოტომიას სიძულვილის ენის გაანალიზებისასაც შევხვდებით). ზღაპრებში კარგი ქალი – დამჯერი, პასიური, ლამაზი ქალია, ცუდი კი – ძლიერი და დამოუკიდებელი, რომელიც ხშირად მახინჯად და ბოროტად არის გამოყვანილი (მაგ., ფიფქიას დედინაცვალი). „ცუდი“ ქალები ზღაპრებში აუცილებლად ისჯებიან და ხშირად კვდებიან კიდევ.

მეორე მხრივ, მამაკაცი პერსონაჟები კი აქტიურნი არიან, ხშირად ჭკვიანებიც, მათი გარეგნული მხარის აღწერა და მისი ხაზგასმა თითქმის არ ხდება. აღსანიშნავია, რომ ხსენებული ნაშრომი ყურადღებას აქცევს არა მხოლოდ პერსონაჟების გენდერულად მარკირებულ ლინგვისტურ რეპერტუარს, არამედ ავტორების მიერ მათ აღწერებსაც, რომლებიც პერსონაჟების სოციალური როლების შესახებ აშკარა სურათს გვიხატავენ. მაგალითისთვის, ქალის პერსონაჟების ქმედების აღწერის დროს გამოყენებული ზმნები არ მოიცავს აქტიური ფიზიკური თუ კოგნიტური პროცესის აღმნიშვნელ ზმნებს. მეორე მხრივ, მამაკაცი პერსონაჟები სწორედ რომ აქტიური პროცესის ზმნებით ხასიათდებიან. ავტორის მიერ აღნიშნულ დასკვნას ისიც აძლიერებს, რომ თითოეული სტერეოტიპი, რომელიც ტრადიციულ ქართულ თუ ევროპულ ზღაპარშია წარმოდგენილი, სათითაოდაა

დამსხვრეული და „შეტრიალებული“ თანამედროვე ქართულ ლიტერატურულ ზღაპრებში „იყო ერთი გოგო“, რომლებიც სწორედ ამ მიზნით დაიწერა და შეიქმნა. თანამედროვე ქართულ ზღაპრებში ტრადიციული ნარატივის კვალდაკვალ აღწერილი ქალის ნაცვლად წარმოდგენილია ძლიერი ქალი პერსონაჟები, რომელთაც მამაკაცების დაცვა არ სჭირდებათ. პირიქით, ისინი, ხშირ შემთხვევაში, თავად ესარჩლებიან და იცავენ ძლიერი სქესის წარმომადგენლებს. თოთიბაძის (2021) აზრით, ზღაპარში ტრადიციული როლები თანაბრად ახდენენ უარყოფით გავლენას როგორც გოგონებზე, ისე ბიჭებზე. მათი თანამედროვე ზღაპრებში სრული შემობრუნებითა და უფრო თანამედროვე და ჯანსაღი დამოკიდებულების წარმოდგენით კი ორივე სქესს ავარიდებთ თავიდან სოციალური თუ კულტურული სტერეოტიპების მსხვერპლად გახდომას – გოგონები სწავლობენ, რომ ისინი არ დაისჯებიან, თუ დამოუკიდებელ, ძლიერ ქალებად გაიზრდებიან, ბიჭები კი დაინახავენ, რომ მათთვის არაა სამარცხვინო ტირილი, ემოციების გამოხატვა თუ შიშის ემოცია. შესაბამისად, არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ენა შეგვიძლია გამოვიყენოთ არა მხოლოდ საზოგადოების შესაბოჭად, მათში არასასურველი და არაჯანსაღი, მაგრამ საზოგადოებაში გაბატონებული გენდერული როლების გასაპყრველად, არამედ მათ დასამსხვრევადაც.

რა არის სიძულვილის ენა

სიძულვილის ენა არის ვერბალური თუ არავერბალური კომუნიკაციის ნებისმიერი ფორმა, რომელიც შეიცავს მუქარასა თუ დისკრიმინაციულ შეხედულებებს საზოგადოების წიაღში არსებული სხვადასხვა ჯგუფის მიმართ. სიძულვილის ენის ყველაზე ხშირი სამიზნე

ჯგუფები არიან რასით, ეთნიკურობით, გენდერით, რელიგიური შეხედულებით, სექსუალური ორიენტაციითა თუ ასაკით განსხვავებული ადამიანები (Nakaya, 2021). სიძულვილი ცოცხლდება ენასა და ჩვენს ქმედებაში და, შეიძლება ითქვას, რომ მას უნივერსალური ხასიათი აქვს, რომელიც დაგეგმილ და კოორდინირებულ გენოციდშიც კი შეიძლება გადაიზარდოს. სამწუხაროდ, სიძულვილს არ გააჩნია გეოგრაფიული საზღვრები და ეროვნება (Waltman & Haas, 2011). გარდა ამისა, სიძულვილის ენა შეიძლება გამოხატული იყოს არა მხოლოდ ვერბალურად, არამედ არავერბალური მედიუმების საშუალებითაც, მაგალითად, ნახატებითა თუ სურათებით. მაგალითად, სვასტიკა სიძულვილის ენის ერთ-ერთ ყველაზე ცნობად სიმბოლოდაა ქცეული, რომლის გამოყენებაც გერმანიაში დღესაც არალეგალურად ითვლება (Nakaya, 2021).

სიძულვილის ჯგუფები, შესაძლებელია, საზოგადოებაში არსებულ ქვეკულტურებადაც კი განვიხილოთ, რადგანაც მათ გააჩნიათ საკუთარი რწმენა, მიზნები და უნიკალური შეხედულებები რასის, რელიგიის, გენდერისა თუ სექსუალური ორიენტაციის შესახებ და ეს ყველაფერი, ბუნებრივია, გამოიხატება და შეისწავლება ენის მეშვეობით (Perry, 2001; Waltman & Haas, 2011). აღსანიშნავია, რომ სიძულვილის იდეოლოგია მრავალფეროვანია, თუმცა, საბოლოო ჯამში, ერთ მიზანს ემსახურება და ესაა ერთი ჯგუფის მიერ მეორის დაქვემდებარება. ასეთ იდეოლოგიებად შეიძლება წარმოვიდგინოთ უკიდურესი რელიგიური იდეოლოგიები, თეთრკანიანი სუპრემისტები, ქსენოფობები, სექსისტები და სხვა მრავალი (Waltman & Haas, 2011).

კვლევის ინტერესებიდან გამომდინარე, წიგნში ძირითადი ყურადღება დაეთმობა სექსისტურ სიძულვილის

ჯგუფებსა და მათ დისკურსს, რომლებმაც, შიდა ჯგუფის (in-group) წევრების გარდა, შეიძლება ყველა ადამიანი საფრთხედ აღიქვან. მაგალითად, ამგვარი სულისკვეთებით განმსჭვალული ჯგუფებისათვის, ფემინისტების მიდგომები საფრთხის შემცველია, რადგანაც ისინი საზოგადოებაში ავრცელებენ აზრს გენდერული თანასწორობის შესახებ, რითაც საფრთხეს უქმნიან ქალის ტრადიციული როლის აღქმას საზოგადოებაში და ამით, გარკვეულწილად, ცვლიან საზოგადოებრივ წესრიგს და სტერეოტიპებს.

საკმაოდ რთულია სიძულვილის ენის ცალსახა განმარტების შემოთავაზება, თუმცა ამკარაა, რომ ის არ უნდა ავურიოთ სიტყვიერ შეურაცხყოფაში. რიჩარდსონ-სელფის (2021) განმარტების მიხედვით, სიძულვილის ენა, მიუხედავად იმისა, მიმართულია თუ არა ის კონკრეტული ინდივიდისკენ, საბოლოო ჯამში, ვნებს კონკრეტული ჯგუფის/საზოგადოების თითოეულ წევრს. მაგალითად, თუ სიძულვილის ენა ონლაინ სივრცეში მიმართულია ერთი რომელიმე კონკრეტული ქალბატონის მიმართ, ეს ნიშნავს, რომ ეს არის ვერბალური დისკრიმინაცია, რომელიც, საბოლოო ჯამში, მიემართება ყველა ქალს და ქმნის მათთვის უარყოფით ონლაინ სივრცეს. უფრო კონკრეტულად, როდესაც ქალი გაკიცხულია რაიმე მოქმედების გამო, რომელიც არ „მოსწონს“ პატრიარქალურ საზოგადოებას, ამით სხვა ქალებს ეგზავნებათ გაფრთხილება, რომ თუ თვითონაც მსგავსად მოიქცევიან, ისინიც ასევე გახდებიან სიძულვილის ენის სამიზნე. გარდა ამისა, სიძულვილი არ უნდა აგვერიოს გაღიზიანებისა და ბრაზის ემოციაშიც, რადგანაც, როგორც არისტოტელე აღნიშნავს, სიძულვილი უფრო გრძელვადიანი და სამიში ემოციაა და ემპათიის ნაკლები ელემენტებით ხასიათდება, ვიდრე ბრაზი, რომელიც

დროთა განმავლობაში ნელდება. თუ ენაში სიძულვილი აშკარად არის ასახული, ეს ნიშნავს, რომ ის ასევე არსებობს ადამიანის გონებაშიც, რომლის ერთ-ერთი გამოხატულება სტერეოტიპული აზროვნებაა. სწორედ რომ ენის მეშვეობით გამოიხატება და ვრცელდება სიძულვილის საფრთხის შემცველი ნარატივები და კულტურული მითები, რომლებიც თაობიდან თაობას გადაეცემა და თანდათანობით ამ გრძნობას ნერგავს (Waltman & Haas, 2011).

მიიჩნევა (Nakaya, 2021; Richardson-Self, 2021; Gelber, 2002; Waltman & Haas, 2011), რომ სიძულვილის ენას დიდი და გრძელვადიანი უარყოფითი გავლენა აქვს ყველა ინდივიდზე, ვისაც მასთან შეხება ექნება, განურჩევლად იმისა, არის თუ არა ის სიძულვილის სამიზნე. როგორც საიტზე ADL ⁶ არის აღნიშნული, იმისათვის, რომ თავიდან აირიდონ მისდამი მიმართული სიძულვილის ენა, ადამიანი/ადამიანთა ჯგუფები მზად არიან, შეცვალონ საკუთარი ცხოვრების წესი და ჩვევებიც კი. ამას კი, საბოლოოდ, ცხოვრების ხარისხის გაუარესება მოჰყვება, იქნება ეს ვირტუალურ სივრცესა თუ რეალურ ცხოვრებაში. ბუნებრივია, სიძულვილის სამიზნე ჯგუფი ბევრად უფრო მეტ პრობლემას აწყდება. მათკენ მიმართული სიძულვილის ენა მათ ემოციურ, მენტალურ და ფიზიკურ ჯანმრთელობაზე უარყოფითად მოქმედებს. უფრო მეტიც, მსხვერპლს შეიძლება დაუდაბლდეს თვითშეფასება; მიღებული ნეგატიური ემოციებიდან გამომდინარე, დაიზიანოს თავი ან სუიციდამდეც კი მივიდეს. ADL ასევე ირწმუნება, რომ სიძულვილის ენა იმდენად ცუდად მოქმედებს საზოგადოებაზე, რომ იგი

⁶ <https://www.adl.org/news/press-releases/more-than-one-third-of-americans-experience-severe-online-hate-and-harassment>

ართულებს ურთიერთობებს და ადამიანებს უსუსტებს ან უკარგავს ემპათიის გრძნობას.

სიძულვილის ენასთან ერთად, აუცილებლად უნდა განვიხილოთ ევრისტიკაც და მისი როლი სიძულვილის ენის გამოყენებისას. გარდა იმისა, რომ, სიძულვილის ენის ხმარების სხვადასხვა სტრატეგიიდან გამომდინარე (იხ. სიძულვილის ენის სისტემატიზაცია), მარტივია მისი ზეგავლენის ქვეშ მოქცევა, ამ პროცესში არანაკლები როლი უჭირავს ევრისტიკას, როდესაც დამაჯერებელი ინფორმაციას ვიღებთ. ვალტმანისა და ჰაასის (2011) მიხედვით, სიძულვილის ენასთან ერთად, არანაკლებ მნიშვნელოვანია მისი ავტორი (ინდივიდი/ჯგუფი) და ინფორმაციისა და მისი გამავრცელებლის სანდოობის ხარისხი. აღსანიშნავია, რომ ეს ტაქტიკა ხშირად გამოიყენება იმისთვის, რომ ბავშვებს ისე მიეწოდოს სიძულვილის ენა და სტრატაგემები, რომ გაიზარდოს მათზე გავლენის ხარისხი. ეს მომენტი ძალზე მნიშვნელოვანია, რადგანაც ბავშვები საზოგადოების ყველაზე მნიშვნელოვანი წევრები არიან, მათი აზროვნების დაქვემდებარებით კი კონტროლს ამყარებენ საზოგადოების მომავალზე (თოთიბაძე, 2021). პოლიტიკაში ეს საკმაოდ გავრცელებული პრაქტიკაა. ჰოლის (2010) მიხედვით, ბავშვები ბევრად უფრო სწრაფად შიფრავენ დაფარულ მესიჯებს, ვიდრე ზრდასრული ადამიანები, შესაბამისად, გონების სრული „ოკუპაციისთვის“, მაგალითად, გერმანელები სწორედ ზღაპრების მეშვეობით ცდილობდნენ თავიანთი ნაციტური და ანტისემიტური იდეოლოგიის გატარებას. კონკრეტულად, მათ თავიანთ პოლიტიკურ მიზნებს მოარგეს ისეთი ზღაპარიც კი, როგორიცაა „წითელქუდა“, სადაც მგლის როლს, ამ ვერსიაში, ებრაელი ჯარისკაცი

ასრულებს, მეტყვევებს – გერმანელი ჯარისკაცი, ხოლო წითელქუდას მოსასხამზე სვასტიკა აქვს ამოქარგული.

სოციალური მედიის გავლენა და მისი დადებითი თუ უარყოფითი მხარეები

ოცდამეერთე საუკუნეში, ტექნოლოგიურ განვითარებასთან ერთად, სოციალური მედია ჩვენი ცხოვრების განუყოფელ ნაწილად იქცა. იმ ფაქტს, რომ ტექნოლოგიური მოწყობილობები და ინტერნეტი ასე ადვილად ხელმისაწვდომია, თან ახლავს უამრავი პრობლემა, რომელიც საზოგადოებისთვის შეიძლება, საბოლოო ჯამში, საშიში აღმოჩნდეს. მათ შორის ერთ-ერთ პრობლემატურ საკითხად სწორედ ინტერნეტში გავრცელებული სიძულვილის ენა და მისი შესაძლო უარყოფითი შედეგები გვევლინება.

ინტერნეტში განთავსებული ინფორმაცია მეყსიერად შეიძლება გავრცელდეს და, ასევე, შეიძლება შეიცავდეს ისეთ ინფორმაციას, რომელიც საზიანოა მთელი საზოგადოებისთვის ან საზოგადოების ზოგიერთი ქვეჯგუფისთვის. ნაკაიას (2021) მიხედვით, სოციალური მედიისა და ინტერნეტის ბუნებიდან გამომდინარე, ხშირია ისეთი კომენტარები, რომელთა შედეგებზე საზოგადოება ხშირად არც კი ფიქრობს. უფრო მეტიც, ანონიმურად წერის საშუალება ხალხს უბიძგებს კიდევ ისეთი კომენტარის თუ ინფორმაციის გავრცელებისკენ, რომელსაც ისინი რეალურ სივრცეში პირდაპირ თუ საკუთარი სახელით არ/ვერ გაავრცელებდნენ. გარდა ამისა, კვლავ სოციალური მედიის ბუნებიდან გამომდინარე, რომელიც, ძირითადად, ჭკვიან ალგორითმებზეა დაფუძნებული და მათი არსი სამიზნე საზოგადოებასთან საჭირო თუ მათთვის საინტერესო ინფორმაციის სწრაფად მიტანაა,

კიდევ უფრო ამარტივებს სიძულვილის ენის გავრცელებას თუ იმ ინდივიდების ერთმანეთთან დაკავშირებას, ვინც ხშირად იყენებს მას კონკრეტული ჯგუფის მიმართ. ამასთან ერთად, სოციალური პლატფორმები იმდენად დიდ მასშტაბებზეა გათვლილი, რომ სიძულვილის ენა შეიძლება დროის უმცირეს მონაკვეთში გადაეცეს საზოგადოების სხვადასხვა ნაწილს მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში. უფრო მეტიც, სიძულვილის ენის შემცველი ინფორმაცია შეიძლება იმდენად სწრაფად გავრცელდეს, რომ შეიძლება დროულად ვერ მოხდეს მათზე რეაგირება და ინფორმაციის წაშლა. ავტორის მიხედვით, განსაკუთრებით საყურადსაღებოა ინტერკულტურული და ინტერ-ლინგვისტური სიძულვილის ჯგუფები, რომლებიც საკუთარი მესიჯების ხშირად გავრცელებით მათ აჩვენებენ და მისაღებს ხდიან საზოგადოების დიდი ნაწილისთვის. ამგვარად გავრცელებულ მესიჯებს, საბოლოო ჯამში, უფრო მეტი გავლენა აქვთ, რადგანაც ისინი უკვე საზოგადოების უმრავლესობის აზრად მიიღება. უფრო მეტიც, იქიდან გამომდინარე, იმას, რომ სოციალურ ქსელებში ინფორმაციის განთავსების რაოდენობა არ არის შეზღუდული და სიძულვილის შემცველი ტექსტების ნაკადი შეიძლება არ წყდება და ჩვენს პირად გვერდებზე, შეიძლება მოჰყვეს ამგვარი ტექსტების ნორმალიზაცია. ეს ძალზე საშიში ფაქტია, რადგანაც საზოგადოება ცდილობს მოიქცეს და იფიქროს გარკვეული, კონსერვატიული ნორმების ფარგლებში და არ უყვარს მათგან გადახვევა. შესაბამისად, როდესაც მომხმარებლები მუდმივად აწყდებიან უარყოფით, სიძულვილით სავსე ინფორმაციას, ისინი თანდათანობით ეჩვევიან მას და მიიჩნევენ, რომ ეს არის სრულიად ნორმალური მოვლენა, რაც, საბოლოო ჯამში, იწვევს სიძულვილის ენის გამოყენების ნორმალიზებას. ძალზე საინტერესოა ის

ფაქტიც, რომ სიძულვილის ენის ნორმალიზებაში დიდი როლი უკავია იუმორსაც, რომელიც მიმების სახით გავრცელებულია ინტერნეტ სივრცეში. სიძულვილის ჯგუფებში ხშირად იყენებენ იუმორსა და მიმებს მომხმარებლებისათვის საკუთარი მესიჯების გასაგზავნად. თავიდან ხალხი მათ იუმორითვე უდგება, თუმცა, მოგვიანებით, შეიძლება ამგვარი იდეების თანამოაზრეებიც კი გახდეს.

უფრო მეტიც, რიჩარდსონ-სელფი (2021) ამტკიცებს, რომ სპონტანურობა და ანონიმურობა არ არის მხოლოდ ვირტუალური, ონლაინ სივრცისთვის დამახასიათებელი და იგი რეალურ სივრცეზეც ვრცელდება. მისი აზრით, თუ ქუჩაში უცხო ადამიანი სხვის მიმართ სიძულვილის ენას გამოიყენებს, ის აღრესატიისთვის კვლავ ანონიმურად რჩება.

ნაკაია (2021) მიიჩნევს, რომ ხალხის აზრი სოციალურ მედიასა და მასში გავრცელებულ სიძულვილის ენასთან დაკავშირებით ორადაა გაყოფილი. საზოგადოების ერთი ნაწილი ფიქრობს, რომ სოციალური საიტები ძალიან საშიში და დამაზიანებელია და მასში გავრცელებული ინფორმაცია ცუდად მოქმედებს ჩვენს ფსიქიკაზე. ზოგიერთი კი, ამის საპირისპიროდ, თვლის, რომ არ არის სასურველი სოციალური მედიის მხოლოდ უარყოფით მხარეებზე კონცენტრირება, რადგანაც მისი დადებითი მხარეები ბევრად სჭარბობს უარყოფითს. უფრო კონკრეტულად, მიუხედავად იმისა, რომ სოციალურ მედიაში სიძულვილის შემცველი ტექსტების გავრცელება იოლია, ასევე მარტივადაა შესაძლებელი მასზე პასუხის გაცემაც. გარდა ამისა, ასევე შესაძლებელია დადებითი შინაარსის შემცველი ინფორმაციის უამრავ ადამიანამდე მიტანა, მაგალითად, ისეთი კამპანიების წარმართვა, როგორიცაა #Blacklivesmatter და #MeToo, რომლებიც საზოგადოების ონლაინ გამოხატული უკურეაქციაა უსამართლობაზე

(Strossen, 2018). აღსანიშნავია, რომ #MeToo კამპანია საქართველოშიც მიმდინარეობდა, რომლის პირველი წარმომადგენელიც, 2016 წელს, თათია სამხარაძე იყო⁷.

ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ, მიუხედავად იმისა, რომ სიძულვილის ენის სხვა გამოხატულებებისგან განსხვავებით, სოციალურ მედიაში გავრცელებული სიძულვილის გამომხატველი კომენტარები გამოქვეყნებიდან რამდენიმე წამში შეიძლება წაიშალოს, არ უნდა დაგვავიწყდეს თანამედროვე ტექნოლოგიების შესაძლებლობებიც, რომლებიც საშუალებას გვაძლევს, გავაზიაროთ ან ეკრანის გადაღებით შევინახოთ სურათი, რომელიც სამუდამოდ შეიძლება დარჩეს ინტერნეტ სივრცეში. შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ კერძო კომპანიები ცდილობენ წაშალონ სიძულვილის შემცველი ტექსტებისა თუ სურათების საწყისი წყარო, ისინი მაინც შეიძლება გავრცელდეს მომხმარებლების მიერ.

როგორც ნაკაია (2021) მიიჩნევს, სოციალურ მედიაში სიძულვილის ენის გამოყენების მოწინააღმდეგეები დარწმუნებულნი არიან, რომ სიძულვილის ენის ნორმალიზაცია კრიმინალის დონის მატებასაც იწვევს. ზოგიერთი ექსპერტის მიხედვით, სოციალურ მედიაში გამოყენებული სიძულვილის ენა, რომელიც მიმართულია რასობრივი, ეთნიკური, სექსუალური, რელიგიური უმცირესობის წინააღმდეგ და არა მხოლოდ, შეიძლება კრიმინალებისთვის შთაგონების წყაროდ იქცეს და ვერბალური მუქარის აღსრულებისკენ უბიძგოს მათ. საუბედუროდ, ამის დასამტკიცებლად უამრავი მაგალითის მოყვანა შეიძლება. მაგალითად, სოციალურ მედიაში სიძულვილის ენით ანგაჟირებულმა პიროვნებამ, სახელად ტარანტმა, მასობრივად დახოცა მუსლიმები და ეს

⁷ <https://agenda.ge/en/article/2019/21>

ფეისბუქით პირდაპირ ეთერში გაუშვა. გარდა ამისა, 2018 წელს ინდოეთში ვოტსაფის პლატფორმაზე გავრცელდა ცრუ ინფორმაცია ბავშვთა გამტაცებლებთან დაკავშირებით, რის შედეგადაც ხალხმა გადაწყვიტა „დამნაშავეების“ მოძებნა და დასჯა, რასაც რამდენიმე უდანაშაულო ბავშვი ემსხვერპლა. შესაბამისად, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ სავსებით რეალურია ის მოსაზრება, რომ სოციალურ მედიასა და სიძულვილის ენას შესწევთ ძალა, გაზარდონ ქვეყანაში კრიმინალის დონე; თუმცა, აღსანიშნავია იმ ხალხის აზრიც, რომლებსაც მიაჩნიათ, რომ სოციალურ მედიაში არსებული სიძულვილი და მისი გამოხატულება, პირიქით, ამცირებს კიდევ კრიმინალის დონეს, რადგანაც სოციალური პლატფორმა ხალხს საშუალებას აძლევს, გამოხატოს აგრესია და, ამის შედეგად, დამშვიდდეს (Nakaya, 2021).

აღსანიშნავია, რომ რუსული სოციალური მედიის კვლევის შედეგად (Bursztyn, 2019) დადგინდა, რომ სიძულვილის ენის გამოყენება და მისი გავლენა საზოგადოებაზე დამოკიდებულია იმ რწმენებზე, რომელნიც საზოგადოებას უკვე მიღებული აქვს. ისეთი საზოგადოებები, რომლებშიც უკვე ჩამოყალიბებულია ქსენოფობიური ტენდენციები, უფრო ხშირად იყენებენ სიძულვილის ენას სოციალურ მედიაში. როგორც ენდრიუ ტორბა აცხადებს, „თოფები არ კლავენ ხალხს, სოციალური მედიის პლატფორმები არ კლავენ ხალხს. ხალხი კლავს ხალხს. პრობლემა არ მდგომარეობს სიძულვილის ენაში. პრობლემა მდგომარეობს სიძულვილში⁸“ (ციტირებულია Nakaya, 2021, გვ. 29).

⁸ “Guns do not kill people. Social media platforms do not kill people. People kill people”.

სიძულვილის პირამიდა

დიაგრამა 1. სიძულვილის პირამიდა

სიძულვილის პირამიდა შედგენილია ცილისწამების საწინააღმდეგო ლიგის (Anti-Defamation League, 2018)⁹ მიერ. იგი წარმოგვიდგენს, თუ რა შეიძლება ჩაითვალოს სიძულვილის გამოხატულებად. საგულისხმოა, რომ ეს პროცესი პირამიდაზე ზემოთ სვლისას უფრო და უფრო დამამძიმებელი ხდება.

⁹ <https://www.adl.org/sites/default/files/documents/pyramid-of-hate.pdf>

პირამიდის შემადგენელი ნაწილებია:

მიკერძოებული დამოკიდებულებები – სტერეოტიპები, განსხვავებულობის შიში, გამრიყველი ენა, მიკროაგრესია, მიკერძოებულობის ახსნა მსგავსად მოაზროვნე ხალხის ძებნით, უარყოფითი ან არასწორი ინფორმაციის პირდაპირ მიღება.

მიკერძოებული ქმედებები – ბულინგი, დაცინვა, დამამცირებელი სახელებით მიმართვა, ეპითეტების შერქმევა, თავის არიდება, დეჰუმანიზაცია, მიკერძოებული, დამამცირებელი ხუმრობები.

დისკრიმინაცია – ეკონომიკური, პოლიტიკური, საგანმანათლებლო, დასაქმების, საცხოვრებლის დისკრიმინაცია; სეგრეგაცია, სისხლის სამართლის უსამართლობა/უთანასწორობა.

მიკერძოებულობით მოტივირებული ძალადობა – მკვლელობა, გაუპატიურება, შეურაცხყოფა, ცეცხლის გამიზნულად წაკიდება, ტერორიზმი, ვანდალიზმი, დამინება.

გენოციდი – ხალხის გამიზნულად და სისტემურად ნოცვა.

როგორც ვხედავთ, სიძულვილის უმნიშვნელო გამოხატულებითაც კი შეიძლება, საბოლოო ჯამში, სავალალო სიტუაციამდე მივიდეთ.

სიძულვილის ენა VS სიტყვის თავისუფლება

სიტყვის თავისუფლება თანამედროვე დემოკრატიული საზოგადოების მთავარ საყრდენს წარმოადგენს. შესაბამისად, თითქმის შეუძლებელია იმის გარკვევა, თუ სად გადის ხაზი სიძულვილის ენასა და სიტყვის თავისუფლებას შორის.

ამერიკის კონსტიტუციის პირველი შესწორება სწორედ რომ სიტყვის თავისუფლებას ეხება, რომელიც არა მხოლოდ ვერბალურ, არამედ არავერბალურ მედიუმებსაც მოიცავს, როგორიცაა, მაგალითად, სურათები, ვიდეოები და ა.შ. კანონმდებლობის მიხედვით, ამერიკის მთავრობას არ აქვს უფლება გაასამართლოს ადამიანი მაშინაც კი, თუ ის სჩადის ისეთ რაღაცას, რასაც საზოგადოების უმეტესობა შეურაცხმყოფელ ქმედებად აღიქვამს. პირველი შესწორება ხალხს უტოვებს უფლებას, – მოისმინონ ყველაფერი და თავიანთი მსოფლმხედველობით შეაფასონ, მისაღებია თუ არა მათთვის ესა თუ ის ინფორმაცია. გარდა ამისა, როდესაც საქმე ეხება სიძულვილის ენას, ყველას შეუძლია მას შესაბამისი პასუხი გასცეს. თუმცა, რა თქმა უნდა, კანონში არსებობს გამონაკლისებიც – ამერიკის მთავრობას შეუძლია შეზღუდოს სიძულვილის ენა, როდესაც ის კრიმინალში შეიძლება გადაიზარდოს, მაგალითად, ისეთი მესიჯები, რომლებიც შეიცავს მუქარას. მიუხედავად იმისა, რომ ამერიკის კონსტიტუცია, ბუნებრივია, ამერიკული სამართლის სისტემის ნაწილია, მსოფლიოს ქვეყნების უმრავლესობა იმავე პრობლემის წინაშე დგას და ცალსახად ვერ ასახელებს, კონკრეტულად რა სცდება სიტყვის თავისუფლების საზღვრებს (Nakaya, 2021).

სტროსენი (2018) თავის ნაშრომში „სიძულვილი: რატომ უნდა შევებრძოლოთ მას სიტყვის თავისუფლე-

ბით და არა ცენზურით” (HATE: Why We Should Resist It with Free Speech, Not Censorship (2018) აღნიშნავს, რომ, მიუხედავად იმისა, რომ ამერიკელების უმეტესობა ემხრობა სიტყვის თავისუფლებას, ისინი მიიჩნევენ, რომ სიძულვილის ენის ხშირი გამოყენება უარყოფითად მოქმედებს საზოგადოებაზე და ემხრობიან ცენზურის დაწესებას. შესაბამისად, საზოგადოებას ერთდროულად ორი შეუთავსებელი შეხედულება აქვს სიტყვის თავისუფლებასთან დაკავშირებით.

კეტრინ გელბერი (2002) ნაშრომში, რომელიც ეხებასიტყვის თავისუფლებისა და სიძულვილის ენის პრობლემებს, ეთანხმება იმ მოსაზრებას, რომ მართლაც ძალიან რთულია ხსენებული დავის გადაჭრა, რადგანაც, როდესაც სახელმწიფო ცდილობს დაიცვას ხალხი სიძულვილის ენისგან, ის პირდაპირ წინააღმდეგობაში მოდის სიტყვის თავისუფლებასთან და პირიქით. ამ პრობლემის გადასაჭრელად გელბერი გვთავაზობს „შეპასუხების“ ტაქტიკას, რაც გულისხმობს სიძულვილის ენის სამიზნე ჯგუფების ცნობიერების ამაღლებასა და თავის სიტყვიერად დაცვას, ანუ შეპასუხებას. იქიდან გამომდინარე, რომ სიძულვილის ენის გამოყენება მიმართულია გარკვეული ნორმების დაწესებისაკენ და, გარკვეულწილად, ახდენს ხალხის დისკრიმინირებას, აუცილებელია მისი დროულად აღმოფხვრა. „შეპასუხების“ ტექნიკა მიმართული უნდა იყოს სიძულვილის ენისკენ, რომელიც მსხვერპლს განსაკუთრებულად ძლიერი ემოციური დარტყმით მეტყველების უნარს უკარგავს.

სიძულვილის ენის აღმოსაფხვრელად შეპასუხების ტაქტიკის გამოყენების მომხრე არიან ვალტმანიცა და ჰაასიცი (2011), თუმცა, როგორც ავტორები ირწმუნებიან, იმისთვის, რომ სწორად გამოვიყენოთ სიძულვილის წინააღმდეგ მიმართული რიტორიკა, უნდა გავიაზროთ,

თუ რა ზიანს გვაყენებს თავად სიძულვილის ენა. მათი აზრით, კონსტიტუციური იდეები, როგორიცაა, მაგალითად, ინდივიდის თავისუფლება, მართლაც დიდი საფრთხის ქვეშ დგება, როდესაც ის სიძულვილის ადრესატი ხდება. შესაბამისად, ჩვენი ფიზიკური თუ ვერბალური ქმედება სწორედ რომ ამგვარი ქმედების ანტითეზად უნდა ვაქციოთ.

სიძულვილის ენა, სიტყვის თავისუფლება და სოციალური მედიის პლატფორმები

საინტერესოა, თუ რა შინაგანაწესი აქვთ სოციალური მედიის პლატფორმებს სიტყვის თავისუფლებასა და სიძულვილის ენასთან დაკავშირებით. ყველაზე პოპულარული სოციალური მედიის საიტები, როგორიცაა ფეისბუკი, ინსტაგრამი, ტვიტერი და იუტუბი, გაწევრიანებისას მომხმარებელს აფრთხილებენ, რომ მათი საიტები კრძალავენ სიძულვილის ენის გამოყენებას. ხსენებული საიტები სხვადასხვა ხერხით ებრძვიან სიძულვილის ენას, რადგანაც მათ მოტივაციას ფინანსური სარგებელი წარმოადგენს. ყველა სოციალურ ქსელს აქვს, შეტყობინების (report) ფუნქცია, რომელიც ნებისმიერ ადამიანს შეუძლია გამოიყენოს, როდესაც წააწყდება სიძულვილის ენასა თუ სხვა მგრძნობიარე ინფორმაციას. გარდა ამისა, სოციალურ ქსელებს ჰყავთ მოდერატორები და იყენებენ ხელოვნურ ინტელექტს, რათა მოიძიონ და წაშალონ მიუღებელი პოსტები. შესაბამისად, საიტებს აქვთ უდიდესი ძალა, აკონტროლონ ნარატივის ხარისხი და გადაწყვიტონ, თუ რა სახის ინფორმაცია შეიძლება გავრცელდეს ინტერნეტში და რა – არა. იქიდან გამომდინარე, რომ მსოფლიოს მოსახლეობის უმეტესობა ეწინააღმდეგება სიძულვილის ენას, სოციალური საიტები

ცდილობენ, ჰყავდეთ ბედნიერი მომხმარებლები, რომლებიც, ბუნებრივია, მათთვის შემოსავლის წყაროა. სწორედ ამიტომ სოციალური მედიის კომპანიები ცდილობენ, იპოვონ იდეალური ბალანსი სიტყვის თავისუფლებასა და სიძულვილის ენას შორის (Klonick, 2018).

ნაკაიას (2021) მიხედვით, კვლევებმა დაადასტურეს, რომ საზოგადოების ნაწილს საკმარისად არ მიაჩნია საიტის რეგულაციები და მოითხოვს სახელმწიფოს მხრიდან ეფექტურ ჩარევას. უფრო მეტიც, საზოგადოების ამ ნაწილს სწამს, რომ პირველი შესწორება კაცობრიობის ცხოვრების უფრო მარტივ პერიოდზე იყო მორგებული და, ბუნებრივია, ვერ მოიცავს ისეთ მნიშვნელოვან განვითარებასა და ცვლილებებს, როგორიცაა ტექნოლოგიური რევოლუცია და ინტერნეტი, მით უმეტეს, ახლა, როდესაც ასე მარტივია ინფორმაციის ინტერნეტში გავრცელება (Anti-Defamation League, 2018). ძალზე საინტერესოა გერმანიის მთავრობის რეაქცია და მის მიერ გატარებული პოლიტიკა სოციალურ მედიაში განთავსებული სიძულვილის ენის აღმოსაფხვრელად. 2017 წელს შემოღებული კანონის მიხედვით, სოციალურმა საიტებმა 24 საათის განმავლობაში უნდა წაშალონ სიძულვილის ან მუქარის შემცველი ტექსტები, წინააღმდეგ შემთხვევაში ისინი ჯარიმდებიან საკმაოდ სოლიდური თანხით. მაგ., ფეისბუქი 2020 წელს 2 მილიონი ევროთი დაჯარიმდა. იმავე კანონის მიხედვით, საიტები ვალდებული არიან, ასეთი პოსტების აღმოჩენის შემთხვევაში მიმართონ პოლიციას. ამის შედეგად, ტვიტერის ძალიან ბევრი მომხმარებელი თავის ადგილსამყოფელად უთითებს გერმანიას, რათა თავიდან აირიდოს სიძულვილის შემცველი ინფორმაციის განთავსება ინტერნეტში (Feiner, 2019).

მეორე მხრივ, როგორც სტროსენი (2018) აღნიშნავს, მკაცრი ცენზურის დაწესება უფრო მეტ პრობლემას წარმოქმნის, ვიდრე დაეხმარება თანასწორობასა და სოციალურ ჰარმონიას, რადგანაც ხალხს კარგად გამოსდის მსხვერპლის როლის თამაში. სანაცვლოდ, სჯობს ხალხმა მიიღოს საკმარისი განათლება, რომ იცოდეს, რა წაიკითხოს, რა გაიაზროს და რას უსმინოს და, შესაბამისად, სიძულვილის ენას უფრო მეტი ეფექტიანი სტრატეგიით შეებრძოლოს. ბუნებრივია, განათლებას უფრო გრძელვადიანი შედეგი ექნება, და არა მხოლოდ სიძულვილის ენასთან მიმართებით.

შედეგად, შეიძლება ითქვას, რომ სიტყვის თავისუფლებისა და სოციალურ მედიასივრცეებში სიძულვილის ენის გამოყენებაზე საზოგადოების აზრი ორადაა გაყოფილი. გარდა ამისა, დღემდე ბოლომდე შეუძლებელია გადაჭრით თქმა, თუ როდის არის სიძულვილის ენა კრიმინალი და როდის ირღვევა ჩვენი უფლებები თავისუფალი სიტყვის შეზღუდვით.

სოციალური წარმოსახვის თეორია

რიჩარდსონ-სელფი (2021) წიგნში „სიძულვილის ენა ქალთა წინააღმდეგ ონლაინ სივრცეში“ (Hate Speech Against Women Online) გვთავაზობს სოციალური წარმოსახვის თეორიას, რომელსაც იყენებს სიძულვილის ენის გასაანალიზებლად. ამ თეორიის მიხედვით, წარმოსახვა არის ჩვენი სამყაროს შეცნობის ერთ-ერთი გზა. როდესაც გვაქვს შეხება ჩვენს ირგვლივ სამყაროსთან, მას შევიცნობთ და შემდეგ ვიყალიბებთ კონკრეტულ „ხატებს“, რომლებიც შედგება ჩვენი ემოციებისგან. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ჩვენი წარმოსახვით შევიცნობთ საკუთარ

თავსა და სამყაროს ჩვენ ირგვლივ. თუმცა ეს არ არის პასიური მოქმედება და „ხატი“ არ არის, უბრალოდ, სურათი, იგი შედგება ემოციებისგან, სიმბოლოებისგან, მეტაფორებისგან, რომელთაც ადამიანის წარმოსახვა საუკუნეებია აყალიბებს. შესაბამისად, შეიძლება არსებობდეს ისეთი უნივერსალური ხატები და წარმოსახვები, როგორიცაა, მაგალითად, სიყვარული. ხატი, როგორც აღინიშნა, არის არა პასიური მეხსიერების ნაწილი, არამედ იგი ვლინდება მატერიალურ სამყაროში ჩვენი ქცევების მეშვეობით. ეს ქცევა შეიძლება იყოს მარტივი, როგორიცაა მუშაობა, მაღაზიაში წასვლა, საუბარი და ასე შემდეგ. უფრო მეტიც, სოციალური წარმოსახვა, მგავსია ერთ საზოგადოებაში და გადმოცემს სოციო-კულტურის საზიარო, აღიარებულ და უმრავლესობისათვის მისაღებ ელემენტებს, რომლებიც გვხმარება, მოვიქცეთ ისე, რომ ჩვენი ქცევა არ მიიჩნეოდეს სხვისთვის გამაღიზიანებელად თუ პროვოკაციულად. მათგან გადახვევა, ბუნებრივია, გამოიწვევს საზოგადოების უარყოფით დამოკიდებულებას. არსებობს სოციალური წარმოსახვის რამდენიმე ფუნქცია – სოციალური ხატები, რომლებიც გვხმარება აზრისა და ემოციების გამოხატვაში, განაპირობებს ჩვენს რეაქციას გარე სტიმულზე და გვიწესებს საზღვრებს. საზოგადოებაში დომინანტურ სოციალურ ხატებს, წარმოსახვას წარმოადგენს რელიგიური, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სექსუალური, რასისტული, ეთნიკური, მორალური, ეროვნული და საერთაშორისო ხატები.

სოციალური ნორმებიდან გადახვევა, ბუნებრივია, საზოგადოებაში იწვევს უარყოფით ემოციებს, მისი დამრღვევი კი ხშირად ხდება სიძულვილის ენის ადრესატი. რიჩარდსონ-სელფი (2021), სოციალური წარმოსახვის თეორიის უკეთესად გააზრებისთვის გვთავაზობს ვინმე შელის მაგალითს, რომელიც გაიზარდა ისეთ საზოგა-

დოებაში, სადაც გაუპარსავი იღლია ქალისთვის არაესთეტიკურად ითვლება. მიუხედავად იმისა, რომ ამ საზოგადოებაში ქალთა უმეტესობისთვის იღლიის პარსვა დისკომფორტთან შეიძლება იყოს დაკავშირებული, ისინი თავს ვალდებულიად თვლიან, მიჰყვნენ სილამაზის ამ დაწესებულ სტანდარტს. შეიძლება ითქვას, რომ ამ საზოგადოებაში, სოციალური ხატი არის ის, რომ ქალისთვის იღლიაში თმა არის არამიმზიდველი, რადგანაც ის (1) მამაკაცურ მახასიათებლებს განეკუთვნება, (2) არის არაესთეტიკური და არაჰიგიენური, მაშინ როცა მამაკაცისთვის ის სექსუალურადაც კი შეიძლება მიიჩნეოდეს. ეს საკითხი შეიძლება ჩაითვალოს ზემოთ აღნიშნულ ცენტრალურ „სექსუალურ ხატად“, რადგანაც, მიუხედავად იმისა, რომ იღლიაში თმა ბუნებრივად ორივე სქესის წარმომადგენელს ამოსდის, მის გაპარსვას მხოლოდ ქალებს სთხოვენ. თუ შელი გადაწყვეტს, რომ წავიდეს დადგენილი ნორმის წინააღმდეგ და აღარ მოიშოროს იღლიიდან თმა, ის საზოგადოებისგან მიიღებს აგრესიასა და დაცინვას. მიუხედავად იმისა, რომ სოციალური ხატები ცვალებადია დროსა და სივრცეში (სხვადასხვა დროს კონკრეტულ საზოგადოებას, შესაძლოა, სხვა სოციალური ცენტრალური ხატები ჰქონდეს), სამწუხაროდ, მხოლოდ შელის არ შეუძლია შეცვალოს ცენტრალური სექსუალური ხატი, მით უმეტეს, ზოგადი სოციალური აზრი, მიდგომა. ამისთვის, მან უნდა შეძლოს და დაარწმუნოს მეგობრები, რომ აღარ გაიპარსონ იღლია, შემდეგ მეგობრებმა უნდა დაარწმუნონ თავიანთი ახლობლები. მას შემდეგ, რაც ეს ქცევა მასშტაბურ ხასიათს მიიღებს, მხოლოდ მაშინ შეძლებს შელი საზოგადოებისთვის დამახასიათებელი სოციალური სექსუალური სურათის შეცვლას. რა თქმა უნდა, ეს საკმარისი არ იქნება. იქიდან გამომდინარე, რომ შელი

ადიზარდა ისეთ საზოგადოებაში, სადაც იდლიაში თმა არაესთეტიკურად აღიქმება, მიუხედავად მისი წინააღმდეგობისა ამ დაწესებული ნორმისადმი, იგი უნდა შეეწინააღმდეგოს საკუთარ, შინაგან კომპლექსსაც – გრძნობას, რომელიც გვაიძულებს, რომ შევეცადოთ, , არ მივიქციოთ ხალხის ყურადღება და მივყვეთ საზოგადოების მიერ დაწესებულ ნორმებს.

რიჩარდსონ-სელფი (2021) ასევე გვთავაზობს „ტატუიანი ქალის ცენტრალურ სოციალურ ხატს“, რომელიც წლების განმავლობაში ნორმიდან გადახვევა იყო, თუმცა ახლა, გარკვეულ საზოგადოებაში, ნორმად იქცა.. თუმცა აღსანიშნავია, რომ ამ შემთხვევაშიც კი ქალისთვის ტატუ „დაშვებულია“ კონკრეტულ ადგილებში, კონკრეტული თემატიკითა და ზომით.

ნაშრომის შინაარსიდან გამომდინარე, ჩვენი კვლევისთვის განსაკუთრებით საინტერესოა სექსუალური სოციალური ხატები. როგორც რიჩარდსონ-სელფი (2021) ირწმუნება, სოციალური უპირატესობის ერთ-ერთი ფორმა ზუსტად რომ გენდერული უპირატესობაა. მისი აზრით, პატრიარქალურ საზოგადოებაში ქალები და მამაკაცები ვერ განიხილებიან თანასწორად, რადგანაც ისინი როგორც ფიზიკურად, ისე სოციალურად შებოჭილები არიან მათი ბიოლოგიური განსხვავებით – ქალები და მამაკაცები ეწვიან განსხვავებულ სოციალურ ცხოვრებას. ქალები მეტად ორიენტირებულნი არიან ოჯახურ ცხოვრებაზე, მამაკაცები კი – სოციალურზე. შესაბამისად, პატრიარქალურ საზოგადოებაში ბიოლოგიას, ადამიანის სქესს გადამწყვეტი ადგილი უჭირავს და იგულისხმება, რომ მამაკაცს აქვს ბუნებრივი გავლენა ქალზე და მას იყენებს კიდევ.

სიძულვილის ენის სისტემატიზაცია

კეტრინ გელბერი (2019) გვთავაზობს კლასიფიკაციას, რომლის მიხედვითაც შესაძლებელია სიძულვილის ენის განსხვავება შეურაცხმყოფელი ტექსტისგან. მისი აზრით, პირველ რიგში აუცილებელია, რომ გავიაზროთ, რა არის საზიანო საუბარი, რომელიც, ბუნებრივია, ვერ დარეგულირდება სამართალდამცავების მიერ, რადგანაც, ამ შემთხვევაში, უნდა შეიზღუდოს სიტყვის თავისუფლება. მეორე მხრივ, გელბერი ეთანხმება აზრს, რომ სიძულვილის ენის გამოყენება უნდა ისჯებოდეს. შესაბამისად, ის გვთავაზობს სისტემურ დისკრიმინაციულ მიდგომას, რომელიც დაგვეხმარება სიძულვილის ენის ამოცნობაში:

1. იმისათვის, რომ ნათქვამი ჩაითვალოს სიძულვილის ენად, საერთოდ არ არის საჭირო ემოცია, სიძულვილის არსებობა.
2. სიძულვილის ენისთვის არ არის საკმარისი მხოლოდ შეურაცხმყოფელი ეპითეტებისა თუ უხამსი ენის გამოყენება, რადგანაც სიძულვილის ენა არ განისაზღვრება მხოლოდ ლექსიკური არჩევანით. ის, ბუნებრივია, შეიძლება შეგვხვდეს უხამს გამონათქვამებთან ერთად, თუმცა, ასევე, შეიძლება გამოიხატოს იუმორითაც.
3. ყველა საზოგადოების ჯგუფი ვერ გახდება სისტემური დისკრიმინაციის წევრი.
4. ნებისმიერ ადამიანს შეუძლია, სისტემური გზით სიძულვილის ენის გამოყენებით, მეორე ადამიანს მიაყენოს ზიანი, რაც იწვევს ძალაუფლების თვალსაჩინო დისბალანსს, რომელიც

ხშირად შეუმჩნეველია სიტყვის თავისუფლების შესახებ დებატებში. უგულებელყოფის ნაცვლად, იგი იწვევს მარგინალიზაციისა და გარიყულობის შეგრძნებას.

5. სიძულვილის ენას შეიძლება ვებრძოლოთ , თუ გავიაზრებთ, რისგან შედგება სიძულვილის ენა და რა ზიანს აყენებს ის საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფს, მაშინ შეგვეძლება გამოვავლინოთ მასთან ბრძოლის ხერხები და სტრატეგიები, რომლითაც დავეხმარებით დისკრიმინაციის მსხვერპლს.

როგორც უკვე აღინიშნა, სიძულვილის ენა მიმართულია საზოგადოების იმ ჯგუფებისადმი, რომელნიც მუდმივად ხდებიან სისტემური დისკრიმინაციის მსხვერპლნი. როგორც გელბერი (2019) აღნიშნავს, ასეთი ჯგუფები მოიცავს ქალებს, წონის პრობლემების მქონე ადამიანებს თუ არატრადიციული ორიენტაციის წარმომადგენლებს.. მეორე მხრივ,თუ ადამიანს დასცინებენ ან შეურაცხყოფას მიაყენებენ სქელი წარბების გამო, ეს არ ჩაითვლება სიძულვილის ენის გამოხატულებად, რადგანაც სქელი წარბები არ წარმოადგენს იმ ხდება მუდმივი დისკრიმინაციის კატეგორიას.

ვალტერისა და ჰაასის (2011) მიხედვით, სიძულვილის ენის გამოყენება სხვადასხვა მიზნით ხდება და განსხვავებული შედეგებიც მოჰყვება. ის შეიძლება მიმართული იყოს კონკრეტული გარე სოციალური ჯგუფისადმი ან შიდა ჯგუფისადმიც კი. მათი აზრით, მიუხედავად სიძულვილის ენის მრავალმხრივობისა, ის ოთხ ძირითად კატეგორიად შეიძლება გადანაწილდეს, რომლებიც ერთმანეთს არ გამორიცხავენ. გარდა ამისა, ავტორების აზრით, გამონათქვამის სიძულვილის ენად

აღსაქმელად. არ არის აუცილებელი სიძულვილის ენის ამ კონკრეტული კატეგორიების გამოყენება აქტუალიზებას კატეგორიებისა:

1. სიძულვილის ენა არის დისკურსი, რომელიც ცდილობს სოციალური განსხვავებების (მაგ., ეთნიკურობა, რასა, რელიგია, სექსუალური უმცირესობა) პოლიტიზირებას, ხშირად ეს ტაქტიკა ემსახურება შიდა და გარე ჯგუფების იდენტობების ჩამოყალიბებას გარე ჯგუფების უარყოფითად წარმოჩენის ხარჯზე. ამის შედეგად, მიმდინარეობს შიდა ჯგუფის მახასიათებლების ნორმალიზაცია, ხოლო გარე ჯგუფის მახასიათებლების ნორმიდან გადახვევად წარმოჩენა.
2. სიძულვილის ენა ხასიათდება გარე ჯგუფის დეჰუმანიზაციით. ეს ძალზე რთული პროცესია, რადგანაც შეიძლება გართულდეს შიდა და გარე ჯგუფების წევრების იდენტიფიკაცია მათი მსგავსების გამო. შესაბამისად, ძალიან მნიშვნელოვანია ამ ორი იდენტობის ერთმანეთისგან განსხვავება. მაგალითად, ებრაელები გარეგნულად არ გამოირჩეოდნენ გერმანელებისგან, რაც ართულებდა გერმანიის ანტისემიტური პოლიტიკის გატარებას.
3. სიძულვილის ენის მესამე მახასიათებელია მისი კონტექსტი, რაც, ძირითადად, ისტორიულად უმცირესობაში მყოფ ჯგუფებს ეხება და მათ დამატებით მარგინალიზაციას ემსახურება.
4. მეოთხე კატეგორიად ავტორები გვთავაზობენ ვილოკის (1995) სიძულვილის სტრატაგემას, რომელიც დაყოფილია შემდეგ სტრატეგიებად:

- ემოციების სიმძლავრე – იმ ემოციებზე თამაში, რომლებიც შიდა ჯგუფისთვის ძალზე ღირებულია.
- გარე ჯგუფის დეფამაცია – გარე ჯგუფისთვის ჩირქის მოცხება. ეს საკმაოდ გავრცელებული ტაქტიკაა პოლიტიკაში, როდესაც ოპონენტები ერთმანეთს ცილს სწამებენ და ერთმანეთის უარყოფით თვისებებზე აკეთებენ აქცენტს, იმის მაგივრად, რომ გააანალიზონ მიზეზები, თუ რატომ უნდა მისცეს ამომრჩეველმა ხმა მათ და არა სხვას. ეს ტაქტიკა გულისხმობს გარე ჯგუფების ისეთ მახასიათებლებთან დაკავშირებას, რაც შიდა ჯგუფისთვის ძალზე მიუღებელია და, ძირითადად, კულტურულ სტერეოტიპებზეა დაფუძნებული.
- მუდმივი და გამოუსწორებელი ზიანის მიყენება გარე ჯგუფისადმი – უტევს გარე ჯგუფის იდენტობის მახასიათებლებს.
- გარე ჯგუფის რიტორიკული „დაპყრობა“ და განადგურება სიძულვილის სტრატაგემის ყველაზე მნიშვნელოვანი მიზანია, რომელიც ემსახურება უმცირესობების ან პოტენციური გარე ჯგუფების ყოველდღიური ცხოვრებიდან გაქრობას.

მიზოგინია¹⁰ სიძულვილის ენა და სექსიზმი

„ქალები თანამედროვე, პროგრესულად მოაზროვნე საზოგადოებაში აღარ არიან სექსიზმისა თუ მიზოგინიის მსხვერპლნი“- აღბათ ქალისა და კაცის როლების ცხარე დისკუსიისას ხშირად მოგისმენიათ ეს აზრი როგორც ქალისგან, ისე მამაკაცისგან. უფრო მეტიც, ისინი დამამტკიცებელ არგუმენტად იყენებენ იმ გარემოებას, რომ თავად არასდროს გამხდარან სექსიზმის მსხვერპლნი ან არასდროს მიუყენებიათ სხვისთვის შეურაცხყოფა მხოლოდ მათი გენდერიდან გამომდინარე. თუმცა, რეალობა ამ მტკიცებისაგან ძალიან შორსაა. საქართველოს მაგალითზე დაყრდნობით, ბოლო 25 წლის განმავლობაში სელექციური აბორტის გამო არ დაიბადა 31 446 გოგონაზე მეტი¹¹; ყოველწლიურად იზრდება ფემიცილის სტატისტიკაც¹².

პატრიარქალური იდეოლოგიის მიხედვით, ქალი, ბუნებრივი მონაცემებით, კაცთან შედარებით დაბალ საფეხურზე დგას და საზოგადოება სექსისტურად იქცევა, როდესაც ყრდნობა მიდგომას, სტერეოტიპსა თუ რწმენას, რომლის მიხედვითაც, ქალებსა და მამაკაცებს განსხვავებული უფლებები აქვთ (Richardson-Self, 2021). სარა აჰმედის (2015) მიხედვით, სექსიზმი არის ინსტიტუციურად, საზოგადოებრივად მისაღები ქცევა, რომელსაც, ავტომატურად ვიყენებთ. მაგალითად, ბიოლოგიური განსხვავების გამო ქალის მიკუთვნება მხოლოდ საცხოვ-

¹⁰ ქალთმოდულებობა

¹¹ <https://media.ibsu.edu.ge/სელექციური-აბორტის-სტატ/>

¹² <https://gyla.ge/ge/post/qalta-uflebrivi-mdgomareobis-shesakheb#sthash.zkpgY7JA.dpbs>

რებელ სივრცესთან, ხოლო მამაკაცისა – სოციალურ გარემოსთან სექსისტური რწმენებით საზრდოობს, თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ ადამიანი, რომელიც ასე ფიქრობს, აუცილებლად სექსისტია, რადგანაც ასეთი რწმენები ჩვენი საზოგადოებების ფუნდამენტურ საკითხად ქცეულა. როგორც რიჩარდსონ-სელფი (2021) მიიჩნევს, ამ მხრივ ლინგვისტური არჩევანი დიდ როლს ასრულებს. სექსიზმი შეიძლება ზოგჯერ ძალიან აშკარად და მარტივად ამოვიცნოთ, ზოგჯერ კი უფრო რთული იყოს მისი შემჩნევა. მაგალითისთვის მას მოჰყავს ინგლისურენოვან საზოგადოებაში ქალისადმი ფართოდ გავრცელებული მიმართვა "girl", რომელიც, ერთი შეხედვით, უარყოფითი კონოტაციის მატარებლად არ მიიჩნევა და შეიძლება მის წარმომთქმელს არც არაფერი ცუდი ჰქონდეს გამიზნული; თუმცა, შინაარსობრივად, ზრდასრული ქალისადმი მამაკაცის მიერ „გოგოთი“ მიმართვა სექსისტურად მიიჩნევა. იგი აკნინებს ქალის გონებრივ შესაძლებლობებს, „ართმევს“ მას სრულწლოვანის სტატუსს და აძლიერებს იმ მოსაზრებას, რომ ქალი მამაკაცთან შედარებით განვითარების დაბალ საფეხურზე დგას. შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ მოსაუბრეს შეიძლება არც ჰქონდეს განზრახული ადრესატის შეურაცხყოფა თუ სექსისტური მიმართვა, ეს ფორმები შეიძლება იმდენად გამჯდარი იყოს მის მსოფლმხედველობასა თუ ლინგვისტურ არჩევანში, რომ მათი კონოტაციური მნიშვნელობა შეიძლება შეუმჩნეველიც კი დარჩეს.

მიზოგინია, ანუ ქალთმოძულეობა, სექსიზმთან შედარებით უფრო გართულებული ფორმაა, რომელიც გულისხმობს, რომ მამაკაცები მართავენ საზოგადოებას, ქალები კი მათ ემორჩილებიან (Richardson-Self, 2021; Tirrell, 2019). შესაბამისად, მიზოგინია გამოწვეულია საზოგადოების იერარქიული არასტაბილურობითა და

სისუსტით, ანუ შიშით, რომ მამაკაცებმა შეიძლება დაკარგონ საზოგადოების ძლიერი წევრის სტატუსი. შესაბამისად, ყველა ქალი, რომელიც საფრთხეს უქმნის ამ სტატუსს,, უნდა დაისაჯოს. მიზოგინია გულისხმობს ქალთა მიმართ განსაკუთრებულად მტრულ დამოკიდებულებას, რომელიც შეიძლება ნებისმიერი სქესიდან მომდინარეობდეს. ქალები ცხოვრობენ კაცების სამყაროში და მორგებულნი არიან მამაკაცურ სტანდარტებს. შესაბამისად, მიზოგინია არის ძალაუფლება, რომელიც პატრიარქალური წესრიგის დამყარებას ემსახურება. ვინც მას არღვევს – ისჯება კიდეც. ორი სახის მიზოგინია შეიძლება არსებობდეს: ინტერდაყოფითი და ინტრადაყოფითი. ინტერდაყოფითი მიზოგინია გულისხმობს უნივერსალურ მტრობას ქალების მიმართ. თუმცა, ეს არ არის მიზოგინიის ყველაზე გავრცელებული ფორმა. მიზოგინიის ყველაზე პოპულარული ფორმაა ინტრადაყოფითი, რომელიც ქალებს ყოფს ორ ჯგუფად: კარგ და ცუდ ქალებად. ისმის კითხვა, რატომ უნდა მოექცნენ მამაკაცები ცუდად ყველა ქალს, მით უმეტეს, თუ ისინი წინ არ ეღობებიან მათ პატრიარქალურ წყობას? მათ ხომ ჰყავთ დები, დედები, ცოლები, ქალიშვილები, ვინც უყვართ და ცუდად არ ექცევიან? – სწორედ ამ არგუმენტებს იყენებენ მამაკაცები იმის დასამტკიცებლად, რომ ისინი არ არიან მიზოგინისტები. ქალების კარგ და ცუდ ქალებად დაყოფა და ქალების მიერ საკუთარი ნებით ამ კლასიფიკაციის მორგება საკუთარ თავზე ართულებს მიზოგინიის მსხვერპლის დადგენასა და მისი სტატუსის აღიარებას (Richardson-Self, 2021).

რაც შეეხება სიძულვილის ენას, ის მიზოგინიის ერთ-ერთი გამოხატული ფორმაა. როგორც უკვე აღინიშნა, სიძულვილის ენა მიმართულია ჯგუფებისადმი, რომ-

ლებიც რამდენიმე მახასიათებლით გამოირჩევიან საზოგადოების სხვა წევრებისგან, მაგ., LGBTQI+ თემის წევრები. განსხვავებულობის სტიგმა შეიძლება განვიხილოთ როგორც სინქრონული (გავლენას ახდენს ჯგუფის წევრებზე ყველგან და ყოველთვის), ისე დიაქრონული (გარკვეული პერიოდის განმავლობაში) თვალსაზრისით. რიჩარდსონ-სელფი (2021) პრობლემატურად მიიჩნევს სიძულვილის ენის სხვა „მჩაგვრელი“ ენისგან განსხვავებას. ავტორი წერს, რომ ადამიანები რამდენიმე სოციალურ კატეგორიას მივეკუთვნებით, გვაქვს სქესი, გენდერი, რასა, ეროვნება. შესაბამისად, რომელიმე კატეგორიაში შეიძლება გავხდეთ სიძულვილის ენის მსხვერპლი, მაგრამ რომელიმე სხვაში – არა. აზრის დასამტკიცებლად, ავტორს საკუთარი მაგალითი მოჰყავს, კერძოდ, იგი, როგორც არატრადიციული ორიენტაციის (ქვიარ) ქალი, შეიძლება გახდეს ქალთა წინააღმდეგ მიმართული სიძულვილის ენის ან ლესბოსელთა წინააღმდეგ მიმართული სიძულვილის ენის მსხვერპლი, მაგრამ ის, როგორც თეთრკანიანი, ქრისტიანი, ვერასდროს იქნება რასისტული თუ რელიგიური სიძულვილის ენის მსხვერპლი, რადგანაც ეს კატეგორიები არ ხვდება სისტემური დისკრიმინაციის კატეგორიების სიაში. შესაბამისად, ავტორს შემოაქვს სოციალური უპირატესობისა და სოციალური ნაკლის ცნებები. სოციალური უპირატესობის „მქონე“ საზოგადოების წევრებს ვერ შეურაცხყოფთ იმ კატეგორიებით, რომლებიც ამ საზოგადოებისთვის უპირატესია, მაგალითად, თეთრკანიანი, ქრისტიანი... რიჩარდსონ-სელფი დამატებით აღნიშნავს, რომ სიძულვილის ერთ-ერთი ყველაზე აგრესიული ფორმა ძალადობრივი ენის გამოყენებაა და ეთანხმება სარა სორილის (2013) აზრს, რომ საუბარი შეიძლება მაშინ იყოს საზიანო ადამიანისთვის, თუ ის ხელს უწყობს ადამიანის

დეგრადირებას, მისდამი მტრული დამოკიდებულების ზრდას, ამცირებს მას და ხელს უშლის ადამიანს მოიქცეს ისე, როგორც აქამდე მოიქცეოდა ნორმალურ სიტუაციაში.

იმისთვის, რომ მივაღწიოთ გენდერულ თანასწორობას, საჭიროა ეს პრობლემა გადაიჭრას კონსტიტუციისა და საზოგადოების დონეზე და, პირველ რიგში, სწორედ აქ უნდა აღმოიფხვრას მიზოგენური და სექსისტური სოციალური პრაქტიკა. ამერიკის კონსტიტუციის პირველი შესწორება, როგორც უკვე აღინიშნა, სიტყვის თავისუფლებას ეხება. ამის შედეგად, სამართალდამცავები არა სიტყვის შეზღუდვას, არამედ საპასუხო სიტყვას, პასუხის გაცემას უფრო ემხრობიან. ეს იმას ნიშნავს, რომ ქალებისა და საზოგადოების სხვადასხვა შევიწროებულ ჯგუფებს სიტყვის თავისუფლება ძალიან ძვირად უჯდებათ. საპასუხო სიტყვის სტრატეგიას შეზღუდული ძალა და გავლენა აქვს და ხშირად სიძულვილის ენის მსხვერპლს სულაც არ ძალუძს, საკადრისი პასუხი გასცეს ყველას (Tirrell, 2019; Manne, 2018).

ტირელის (2019) მიხედვით, მიზოგინია ირგვლივ ყველგანაა, თუმცა უნდა განვასხვაოთ აშკარა და დაფარული მიზოგინია. მაგალითისთვის ავტორს მოჰყავს ტერმინი „ინცელი“ (Incel)¹³, რომელიც შედარებით ახალი ტერმინია და აღნიშნავს ონლაინ სუბკულტურას, რომელსაც შეადგენენ მამაკაცები, რომლებსაც ქალთან სექსუალური კავშირის დამყარების დიდი სურვილი აქვთ თუმცა ვერ ახერხებენ და ამის შედეგად ისინი ხშირად მიმართავენ ქალთა წინააღმდეგ სიძულვილის ენის გამოყენებასა და მიზოგინიას. როგორც ტირელი აღნიშნავს, ინცელის ტიპის მამაკაცი ინდივიდუალურ დონეზე საფრთხეს არ

¹³ Beauchamp, Zack (April 25, 2018). „Incel, the misogynist ideology that inspired the deadly Toronto attack.

წარმოადგენს, თუმცა იგი სექსისტური და დაფარული მიზოგენური იდეოლოგიის გამავრცელებელია. თუ ამგვარი მამაკაცი ქალის წინააღმდეგ რაიმე დანაშაულს ჩაიდენს, იგი ისჯება ამ კონკრეტული დანაშაულისა და არა მიზოგენური იდეოლოგიის გამო. ინცელი საშიშია იმდენად, რამდენადაც დაუფარავ და ტოქსიკურ მიზოგინიას ავრცელებს.

საინტერესოა, რა ხდება ამ მხრივ ქართულ კონსტიტუციაში. საქართველოს კონსტიტუცია, ბუნებრივია, მოიცავს სიძულვილის ენით მოტივირებული დანაშაულების წინააღმდეგ სასჯელს. „საქართველოს უზენაესი სასამართლოს, გენერალური პროკურატურის, მსს-სა და სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ 2020 წელს ხელმოწერილი თანამშრომლობის მემორანდუმის შესაბამისად, დისკრიმინაციის საფუძველზე შეუწყნარებლობის ნიადაგზე ჩადენილი დანაშაულის შესახებ მონაცემების შეგროვებისა და ერთობლივი ანგარიშის გამოქვეყნების თაობაზე საქართველოში გამოქვეყნდა „საპილოტე ანგარიში სიძულვილის დანაშაულის შესახებ“¹⁴, რომელიც მოიცავს 2020 წლის 1 ოქტომბრიდან 31 დეკემბრის პერიოდის მონაცემებს.“ მონაცემების მიხედვით, პოლიციის მიერ აღრიცხული დანაშაულების დიდი უმრავლესობა გენდერული ნიშნითაა ჩადენილი (733 989 = 74%), რომელთა უმეტესობაც სწორედ ქალებს მიემართება. სიძულვილის დანაშაულობების ნახევარზე მეტი დაკავშირებულია ფიზიკურ ძალადობასთან, მას მოსდევს მუქარა და სექსუალური ძალადობა (საარჩევნო პროცესებში სიძულვილის ენის წინააღმდეგ ბრძოლა, 2022).

¹⁴ <https://hatecrime.osce.org/georgia>

კონსტიტუციის დონეზე საქართველოში სიძულვილის ენა გარკვეულწილად რეგულირდება შემდეგი მუხლების საშუალებით (საქართველოს ადვოკატთა ასოციაცია)¹⁵:

„საქართველოში, სსკ-ის 239 პრიმა მუხლის შესაბამისად, დანაშაულად ითვლება რასობრივი, რელიგიური, ეროვნული, კუთხური, ეთნიკური, სოციალური, პოლიტიკური, ენობრივი ან/და სხვა ნიშნის მქონე პირთა ჯგუფებს შორის განხეთქილების ჩამოსაგდებად ძალადობრივი ქმედებისაკენ ზეპირი, წერილობითი ან გამომხატვის სხვა საშუალებით საჯაროდ მოწოდება, თუ ეს ქმნის ძალადობრივი ქმედების განხორციელების აშკარა, პირდაპირ და არსებით საფრთხეს.“

„სიძულვილის ენას გარკვეულწილად არეგულირებს საქართველოს კანონი „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“. ამ კანონის მე-2 მუხლის მე-3 პრიმა ნაწილის შესაბამისად, „შევიწროება არის ნებისმიერი ნიშნით პირის დევნა, იძულება ან/და პირის მიმართ არასასურველი ქცევა, რომელიც მიზნად ისახავს ან იწვევს პირის ღირსების შელახვას და მისთვის დამამინებელი, მტრული, დამამცირებელი, ღირსების შემლახველი ან შეურაცხმყოფელი გარემოს შექმნას“.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოში 2022 წლიდან სოციალურ ქსელში განთავსებული სიძულვილის ენის შემცველი ინფორმაცია სამართლებრივად რეგულირდება.

¹⁵ <https://gba.ge/ka/ჟურნალი-ადვოკატი/ჩემი-ადვოკატი-ნომერი-VII/სოციალურ-ქსელში-სიძულვილის-ენი.html>

სიძულვილის ენა, სოციალური მედია და გენდერი

წიგნში „ინტერნეტით გამოყენებული სიძულვილის ენა ქალთა წინააღმდეგ“ რიჩარდსონ-სელფი (2021) ქალთა წინააღმდეგ ონლაინ სივრცეში გამოყენებულ სიძულვილის ენასთან დაკავშირებით საკმაოდ ვრცელ კვლევას გვთავაზობს. ეს კვლევა ეყრდნობა სოციალური წარმოსახვების თეორიას და მოიცავს გაზეთის „ავსტრალია“ ონლაინ პლატფორმაზე ექვსი თვის განმავლობაში დაწერილი კომენტარების ანალიზს. გაზეთი „ავსტრალია“ კონსერვატიულია და შეიძლება სწორედ ამიტომ, მის მიერ გამოქვეყნებული მასალა შეიცავს დიდი რაოდენობით სიძულვილის ენის მაგალითებს, თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მიზოგინია ნებისმიერ პოლიტიკურ მიმართულებას და მედიას შეიძლება სდევდეს თან.

ავტორი აღნიშნავს, რომ მან ემპირიული მასალა ხელით შეაგროვა ორი მიზეზის გამო: პირველ რიგში, ხელოვნურმა ინტელექტმა შესაძლოა სრულად ვერ აღმოაჩინოს სიძულვილის ენა. გარდა ამისა, კომპიუტერი ვერ დააფიქსირებს ისეთ კომენტარებს, სადაც დაშვებულია რაიმე ენობრივი შეცდომა, მაგალითად, არასწორად დაწერილი სიტყვა. შესაბამისად, ავტორის აზრით, ხელით შეგროვებული მასალა უფრო მრავლისმომცველია, განსაკუთრებით კი ისეთ სიტუაციებში, როდესაც სიძულვილის ენა ირიბად არის გამოხატული. რიჩარდსონ-სელფი კვლევისას ყურადღებას აქცევდა კომენტარებს ისეთ სტატიებზე, რომლებიც დაწერილი იყო ქალის მიერ ან ქალის შესახებ, ჰქონდა ქალის სურათი გამოტანილი სტატიის საწყის სურათად ან ეხებოდა გენდერულ თემას. ექვსი თვის განმავლობაში მკვლევარმა 1342 ფეისბუკ მომხმარებლის მიერ

დაწერილი 2881 კომენტარი შეაგროვა. სახელების მიხედვით, კომენტარების ავტორები ავტორმა დაყო ქალებად, მამაკაცებად და ზოგად მომხმარებლებად (ისინი, ვისაც გენდერის თვალსაზრისით ნეიტრალური სახელები ჰქონდათ შერჩეული ფეისბუკზე). ამის შედეგად გაირკვა, რომ მიზოგენური სიძულვილის ენის გამომხატველი კომენტარების 71.09% დაწერილი იყო მამაკაცის მიერ, 20.41% – ქალის, ხოლო 8.50% – გენდერულად არადიფერენცირებული მომხმარებლების მიერ.

რიჩარდსონ-სელფის მიერ შეგროვებული კომენტარების ანალიზისას გამოიკვეთა ქალთა მიმართ სიძულვილის ენის გამომხატველი კომენტარების შემდეგი ძირითადი კატეგორიები:

- * ქალი, როგორც სექსუალური საგანი
- * უზნეო ქალი
- * ქალი, როგორც სხეული
- * ქალი, როგორც ცხოველი
- * ქალი, როგორც ურჩხული
- * ქალი, როგორც ზიზღის ობიექტი
- * წარუმატებელი ქალი („ლუზერი“)
- * ქალის კულტურული სტერეოტიპები
- * კარცეროგენული ფემინაზები¹⁶

სექსუალური სოციალური იდენტობის მიხედვით, ქალები კაცებისთვის სასურველი ობიექტები არიან, შესაბამისად, არაა გასაკვირი ისეთი კომენტარები, რომლებიც ქალის სექსუალურ საგნად წარმოიქმნას ცდილობენ, რაც, ერთი შეხედვით, შეიძლება კომპლიმენტად იყოს მიჩნეული და არა შეურაცხყოფად:

¹⁶ უარყოფითი შეფერილობის ტერმინი „feminazi“ (იხმარება რადიკალური ფემინისტის აღსანიშნად).

She's very tidy. Reckon she'd taste like seedless Victorian watermelon (ძალიან ფაქიზი და მოწესრიგებულია. ალბათ, ვიქტორიანული უკურკო საზამთროს გემო აქვს); Geez... I'd poke her (აჰა, ამას კი შე*უ*ებდი).

თუმცა, სექსუალური უპირატესობა საზოგადოებაში ძალაუფლებას ემსახურება და ხშირად გვევლინება ქალებისადმი სიძულვილის, ბრაზის გამოხატულების ერთ-ერთ ინსტრუმენტად. უფრო მეტიც, ხშირად ქალის დეგრადაცია მათი სექსუალურ საგნად კი არა, პირიქით, არასასურველ საგნად წარმოიქმნითაც ხდება, რადგანაც ასეთ შემთხვევაში ქალებს „ღირებულება“ ეკარგებათ, ისინი არასასურველად იქცევიან. He couldn't get that drunk to want her (ისე ვერ დათვრებოდა, რომ ეს ქალი მონდომებოდა) – ეს კომენტარი გაკეთებულია ერთ-ერთ სტატიაზე, რომელიც ქალის გაუპატიურებას ეხება. ამ კომენტარის დამატებითი ზიანი, გარდა მიზოგენიისა, არის გაუპატიურებისა და ქალზე ძალადობის აქტის სრული უგულებელყოფა. ამ მხრივ, საკმაოდ მძიმე წასაკითხია კომენტარი, რომელიც სკოლის მოსწავლე გოგონაზე დაწერეს, რადგანაც მან უარი თქვა ჰიმნის დროს ფეხზე წამოდგომაზე Pauline needs to be raped and murdered (პოლინი უნდა გააუპატიურო და მოკლა). ამ საქციელის გამო პოლინი მოხვდა „ცუდ ქალთა“ კატეგორიაში, რომელიც საფრთხეს უქმნის პატრიარქალურ საზოგადოებას, შესაბამისად, მასზე ძალადობა სრულიად გამართლებულია- გაუპატიურება კი უბრალოდ სექსუალური დასჯაა.

საზოგადოებაში ქორწინების გარეშე სექსუალურად აქტიურ ქალებს ან მათ, ვისაც ბევრი სექსუალური პარტნიორი ჰყოლიათ, არცთუ ისე დადებითად უყურებენ. იგივე ტენდენცია თუ სტერეოტიპი (სუსტი ყოფაქცევის/ქალიშვილი ქალის დიქტომია) გამოიკვეთა

რიჩარდსონ-სელოფის ამ კვლევაშიც, სადაც ქალი, რომელიც „უკანონო“ სექსითაა დაკავებული, ანუ ქორწინებამდე სექსუალურად აქტიურია, უზნეო ქალთა კატეგორიაში შედის და ის ღირსია, ისე მოექცე, როგორც არარაობას; იმსახურებს კიდევ შეურაცხყოფასა და დამცირებას. ამგვარ სოციალურ წარმოსახვებში ქალის სურათი ხშირად წარმოდგენილია, როგორც ქალი, რომელიც სექსის სანაცვლოდ ფულს იღებს ან ის კაცის მიერ არის „ნახმარი“.

ქალის დამცირების ერთ-ერთი გზა მისი სხეულის ნაწილების სახელებით აღნიშვნაა. ხშირად ეს სამი გზით ხდება: 1) რეპროდუქტოლოგიური ორგანოების სახელით მიმართვა, 2) ძირითადი ყურადღების გადატანა ქალის სხეულის ნაწილებზე (მკერდი, ვაგინა), 3) ქალის, როგორც პიროვნების, არსის შემცირება სხეულის ფუნქციებამდე (ძუძუთი კვება...).

There are only 2 holes – მხოლოდ ორი ხვრელია;

Don't let them breed – არ მისცეთ საშუალება, გამრავლდნენ;

Should be compulsory tubes tied so it can't breed- მიღების გადაკეტვა სავალდებულო უნდა იყოს, რომ არ გამრავლდეს.

ბოლო კომენტარი განსაკუთრებით საგულისხმოა, რადგანაც მის ავტორს ქალის მიმართ გამოყენებული აქვს არა მდებარეობითი გრამატიკული სქესის პირის ნაცვალსახელი she, არამედ საშუალო სქესის პირის ნაცვალსახელი it, რომელიც კიდევ უფრო ამცირებს ქალს, ართმევს სქესის ბიოლოგიურ კატეგორიას და ხაზს უსვამს მის „საგნად“ აღქმას.

არანაკლებ შეურაცხმყოფელია ქალის ცხოველთან ან ურჩხულთან გაიგივება, რაც ქალის დეჰუმანიზაციასა და ქალის დეგრადაციის გზით გაჩუმებას ემსახურება:

No one would believe this lying bitch – არავინ დაუჯერებს ამ მატყუარა ძუკნას;

Burn the witch- დაწვით [ეგ] ალქაჯი;

Shut it you dumb little mole – მოკეტე, პატარა სულელო ბოზო...

წარმოდგენილი სიძულვილის ენის შემცველ ტექსტებს თან ახლავს ის შინაარსი, რომ ქალები უნდა გაჩუმდნენ, ისინი არიან მატყუარები და არ იმსახურებენ იმ მდგომარეობას და დადებით საზოგადოებრივ პოზიციას, რაც უჭირავთ.

ხშირია ისეთი შემთხვევებიც, სადაც ქალისადმი ზიზზის შემცველ კომენტარებს, მეტი ეფექტისთვის, თან ახლავს გულის რევის აღმნიშვნელი ხატულები. აღსანიშნავია, რომ ასეთი კომენტარები, ძირითადად, ტრანსგენდერი ქალების მიმართ იყო მიმართული...

Hey Cate. You need your ADAMS APPLE SHAVED – ქეით, ადამის ვაშლი გასაპარსი გაქვს ;

If I had a FACE like that I would NEVER LEAVE THE HOUSE. Ugly ugly fat, frumpy moll – ასეთი სახე რომ მქონდეს, სახლიდან არასდროს გამოვიდოდი. მახინჯი, მსუქანი, უგემოვნო პროსტიტუტი...

ეს კომენტარები, ავტორის მიხედვით, შეურაცხყოფს ქალს, რადგანაც ის ეწინააღმდეგება ცენტრალურ, საზოგადოებაში ფესვგადგმულ სტერეოტიპულ წარმოსახვით სურათს, რომელიც გულისხმობს, რომ ქალი უნდა იყოს ახალგაზრდა, ლამაზი, გამხდარი, ჰეტეროსექსუალი, რათა ის სასურველი გახდეს მამაკაცისთვის. ის ქალები კი, რომლებიც ამ სტანდარტის მიღმა არიან, ხშირად ხვდებიან ამგვარი უარყოფითი კომენტარების

სამიზნეები. ტრანსგენდერი ან არატრადიციული ორიენტაციის ქალები კი ხვდებიან წარუმატებელი ქალების კატეგორიაში, რადგანაც პატრიარქალური თაღსაზრისით და ამ კონტექსტში, მათ არ შეუძლიათ თავიანთი ფუნქციის შესრულება: ოჯახის მოვლა, ბავშვის გაჩენა/აღზრდა და ა.შ.

ძალზე საინტერესოა რიჩარდსონ-სელფის მიერ შეგროვებულ კომენტარებში წარმოდგენილი გენდერულ-კულტურული სტერეოტიპებიც, რომლებიც ქალებს უბრძანებენ, მოერგონ სახლის სივრცეს:

Will someone please think of the sandwiches – გთხოვთ, ვინმემ იფიქრეთ სენდვიჩებზე;

So wait, I'm confused. Does the UN get a daycare centre now or what? This is why world leaders should be men... – მოიცა, დავიბენი. გაეროს ახლა დღის ბაგა-ბაღიც აქვს? აი, თუ რატომ უნდა იყვნენ მსოფლიო ლიდერები მამაკაცები (კომენტარი ეხება არდერნს¹⁷, რომელმაც შვილი მიიყვანა სხდომაზე)...

არანაკლებ საზიანოა იუმორით წარმოდგენილი სიძულვილის ენის შემცველი კომენტარები. ასეთი სექსისტური კომენტარები, რომლებიც, პოლიტიკაში აქტიურობის ნაცვლად, ქალებს სამზარეულოში ყოფნისკენ მოუწოდებენ, გამუდმებით უარყოფით კონტექსტშია გამოყენებული და ხელს უწყობს ამ სტერეოტიპის კიდევ უფრო გაღრმავებას:

The poor cats all left at home while their owners march- საწყალი კატები, მარტო დარჩნენ სახლში, სანამ მათი პატრონები მარშზე გამოდიან...

¹⁷ Jacinda Ardern- ახალი ზელანდიის პრემიერ-მინისტრი.

ამგვარი კომენტარები დაიწერა სტატიაზე, რომელიც განიხილავდა ქალების მიერ მოწყობილ მარშს თანასწორობის მოთხოვნასთან დაკავშირებით. იქიდან გამომდინარე, რომ სტერეოტიპულად ქალები, რომლებსაც კატები ჰყავთ, მარტოხელებად, არასასურველებად არიან წარმოჩენილები, ამ კომენტარებით მამაკაცებს სურდათ დაემცირებინათ და დაეცნინებინათ ისინი.

გენდერულად მარკირებულ სტერეოტიპებში ხშირი იყო ქალის ანგარებით გათხოვებასა და მანქანის მართვის უნარებზე სარკასტული ხაზგასმაც:

Meanwhile, she is sharpening her shovel ready to dig gold – ამასობაში ნიჩაბს ამზადებს ოქროს ამოსათხრელად...

ანტიფემინიზმი მიზოგენიის პირდაპირი გამოხატულებაა, რადგანაც ფემინიზმი ქალის უფლებებს იცავს. შესაბამისად, ყველა, ვინც ფემინისტია, ანუ ემხრობა ქალთა და მამაკაცთა თანასწორობას, ეწინააღმდეგება საზოგადოებაში მიღებულ სოციალურ ნორმებს, ანუ წარმოსახვებს, რომ ხშირად ხდება სიძულვილის სამიზნე:

I am thankful I have daughters that know Feminism is cancer- მადლიერი ვარ, რომ მყავს ქალიშვილები, რომლებმაც იციან, რომ ფემინიზმი კიბოა...

არანაკლებ საინტერესოა ენდრიუ ბრინდლის (2016) სიძულვილის ენის ლინგვისტური კვლევა. ბრინდლი თავის ვრცელ კვლევა-ანალიზში შეისწავლის ჰომოსექსუალების წინააღმდეგ გამოყენებულ სიძულვილის ენას თეთრ სუპრემისტ მამაკაცთა ფორუმზე „სტომფრონტი“ (Stomfront) გამოქვეყნებულ კომენტარებზე დაყრდნობით. ავტორი, დისკურსის კრიტიკული ანალიზისა და ლინგვისტური კორპუსის გამოყენების მეშვეობით, აანალიზებს, თუ რომელ ლინგვისტურ ერთეულებს იყენებენ

ჰომოფობი სუპრემისტი მამაკაცები ჰომოსექსუალების წინააღმდეგ ფორუმზე 2002 წლიდან განთავსებულ პოსტებში, და გვთავაზობს კვლევის მრავლისმომცველ შედეგებს. მისმა კვლევამ აჩვენა, რომ სიძულვილის ენა, რომელიც ხშირად გამოიყენება უმცირესობის მიმართ, ძირითადად, რამდენიმე სტრატეგიითაა წარმოდგენილი. პოსტის ავტორები თუ მკითხველები, რომლებიც მასზე წერენ კომენტარებს, ცდილობენ შიდა და გარე ჯგუფების ჩამოყალიბებასა და მათ გამიჯვნას; გარე ჯგუფების დეჰუმანიზაციით საკუთარ იდენტობას ან შიდა ჯგუფს დადებითად წარმოაჩენს. ლექსიკური ერთეულების სიხშირის, საკვანძო სიტყვებისა (gay, people, homosexual, children, men, white, gays...) და კოლოკაციების ანალიზის შედეგად, ბრილლი ასკვნის, რომ ჰომოსექსუალობა წარმოადგენს ჰეტეროსექსუალური მამაკაცების ბინარულ ოპოზიციას. გვი მამაკაცები ინტერნეტ სივრცეში მუდმივად წარმოდგენილნი არიან, როგორც ამორალური, საზოგადოებისთვის საშიში პედოფილები, ხოლო ჰეტეროსექსუალი მამაკაცები – როგორც მორალისა და თეთრი რასის სადარაჯოზე მდგომნი. აღსანიშნავია, რომ ფორუმზე ნაკლებადაა ლესბოსელებისადმი მიძღვნილი პოსტები თუ დისკუსიები, რაც ავტორს აფიქრებინებს, რომ ფორუმის წევრებს მამაკაცების ჰომოსექსუალობა უფრო ადარდებთ, ვიდრე ქალებისა. ძალზე საინტერესოა ის ფაქტიც, რომ კომენტარებში ხშირია ჰომოსექსუალი მამაკაცების სხვა უმცირესობასთან დაკავშირება და მათი ნეგატიურად წარმოჩენა. მაგალითად, ისინი ხშირად მოიხსენიებოდნენ ებრაელებთან, ფერადკანიანებთან თუ ნარკომანებთან ერთად და წარმოდგენილნი იყვნენ, როგორც დაავადებების (მაგ., შიდსი) გადამტანნი ან პედოფილები. უფრო მეტიც, კორპუსის ანალიზისას ფორუმზე რელიგიური დისკურსიც გამოვლინდა. ბუნებ-

რივია, ამგვარი კომენტარების ავტორების აზრით, ჰომოსექსუალურობა ეწინააღმდეგება ქრისტიანობას. ავტორი ასკვნის, რომ მიუხედავად იმისა, რომ საზოგადოების სექსუალურმა უმცირესობებმა მეტ-ნაკლებად მოიპოვეს პოლიტიკური თუ იურიდიული თანასწორობა, მათდამი მიმართული ცრურწმენები და უარყოფითი დამოკიდებულება საზოგადოებაში კვლავ გლობალურ პრობლემად რჩება.

მნიშვნელოვანი და უადრესად საინტერესოა არა მხოლოდ სიძულვილის ენის გამოყენების სპეციფიკის შესწავლა, არამედ იმისაც, თუ რა შედეგები შეიძლება გამოიწვიოს მან ადრესატებში. შესაბამისად, ამისთვის საუკეთესო საშუალება სიძულვილის ენის მსხვერპლი უმცირესობების გამოკითხვაა. ჩაღრმავებული ინტერვიუების გამოყენებით, გელბერმა და მაკნამარმა (2015) გამოკითხეს ავსტრალიის სხვადასხვა უმცირესობის წარმომადგენლები. 101 გამოკითხულთაგან 32 უმცირესობების ოფიციალური წარმომადგენელი იყო, 69 კი – საზოგადოების „ჩვეულებრივი“ წევრი. ინტერვიუები იყო ანონიმური და კონფიდენციალური. ცდის პირები არ შეურჩევიათ იმისდა მიხედვით, ჰქონდათ თუ არა სიძულვილის ენის მათ წინააღმდეგ გამოყენების პირადი გამოცდილება; მათ, უბრალოდ, ეკითხებოდნენ, იცოდნენ თუ არა საზოგადოებაში სიძულვილის ენის გამოყენების შედეგად წარმოშობილი ინციდენტების შესახებ. გამოკითხულთაგან 42 იყო ქალი, 59 კი – მამაკაცი და ინტერვიუები ჩატარდა, ინგლისურის გარდა, 7 სხვა ენაზე. რესპონდენტების უმრავლესობამ განაცხადა, რომ ისინი ან პირადად არიან სიძულვილის ენის მსხვერპლნი ან იცნობენ ვინმეს, ვინც საკუთარ თავზე გამოსცადა სიძულვილის ენა. მათი თქმით, ინციდენტები ხდება სხვადასხვა გარემოში, იქნება ეს სკოლა, უნივერსიტეტი,

საზოგადოებრივი ტრანსპორტი თუ სხვა დაწესებულება თუ სიტუაცია. გელბერისა და მაკნამარის კვლევამ ასევე აჩვენა, რომ რესპონდენტებში სიძულვილის ენის მათ ან მათი საყვარელი ადამიანისა თუ საზოგადოების წევრის მიმართ გამოყენება მათში სხვადასხვა ემოციებს იწვევს:

5) წყენა – 'It is very rude and affects me badly and causes emotional distress. '(29a)

'Although I'm not a mosque visitor or mosque goer, it really upsets me when I see on TV people protesting because they don't want a mosque in their community. '(33)

ძალიან უხეშია და ცუდად მოქმედებს ჩემზე და ემოციურ სტრესს იწვევს.“ (29a) „მიუხედავად იმისა, რომ მე არ ვარ მეჩეთის ხშირი სტუმარი, ძალიან მაწუხებს, როცა ტელევიზორში ვხედავ, როგორ აპროტესტებს ხალხი, რომ მათ არ სურთ მეჩეთი მათ საზოგადოებაში.“ (33)

6) ეგზისტენციური ტკივილი- 'It was like crushing emotionally and spiritually. And physically. '(1)

'You can never, you can never repair damage in that content once it's been put out there. It lingers, it stays, it smells, it hangs around. You can't get rid of it and racism is racism, it builds and feeds on that. '(3)

ემოციურად და სულიერად განადგურებას ჰგავდა. ფიზიკურადაც. (1) ვერასდროს... ვერასდროს შეძლებ გამოასწორო ის ზიანი, რაც მას [სიძულვილის ენა] მოაქვს, როდესაც საზოგადოებაში ვრცელდება. ის ირგვლივ რჩება, ყროლდება, ირგვლივ ტრიალებს. ვერ მოიშორებ. და რასიზმი რასიზმია, ის ამით იზრდება და იკვებება. (3)

7) შიში – 'When you see the infection of that kind of hate, that's scary stuff. '(4)

'Why is it that our Turkish school on Saturday is the only school that has to have a security guard on Saturdays? Because we're fearful of attack. '(44)

როცა სიძულვილის ასეთ გავრცელებას ხედავ, ძალიან საშიშია.

რატომაა, რომ თურქული სკოლა შაბათობით ერთადერთი სკოლაა, რომელსაც დაცვა უნდა ჰყავდეს? იმიტომ რომ თავდასხმების გვემინია. (44)

8) უფლების წართმევა – 'The vilification laws in Australia are not useful because in order to protect the community that has been vilified you've got to have resources. შეურაცხყოფის წინააღმდეგ კანონები ავსტრალიაში დიდად საჭირო არაა, რადგანაც იმისთვის, რომ საზოგადოება დაიცვა შეურაცხყოფისგან, საკმარისი რესურსებიც უნდა გქონდეს. (44)

9) საკუთარი თავის გამოხატვის უფლების წართმევა – When a guest speaker at a community event, speaking about her national sport, the audience teased the interviewee and made jokes 'which affected me very badly. I tried to be proud of myself ... but it wasn't possible to keep going and continue my presentation. '(29)

ლონისძიებაზე მოწვეულ სპიკერს, რომელიც საუბრობდა თავის ეროვნულ სპორტზე, აუდიტორია დასცინოდა, „რამაც ძალიან ცუდად იმოქმედა ჩემზე“. ვცდილობდი მეამაყა საკუთარი თავით... მაგრამ შეუძლებელი გახდა ჩემი პრეზენტაციის გაგრძელება.' (29)

10) ხმის ამოდების შიში – 'Some people do ignore things ... they never report incidents related to racism. The problem is that they think they will not succeed even if they report them. They believe that cases related to them will not be taken seriously. '(24b)

ზოგიერთი ადამიანი მართლაც უგულებელყოფს რაღაცებს... ისინი არასდროს წერენ განცხადებას რასისტულ შემთხვევებთან დაკავშირებით. პრობლემა იმაში მდგომარეობს, რომ მათ არ აქვთ იმედი, რომ პოლიციაში განცხადების შემთხვევაში რაიმე წარმატებას მიაღწევენ. მათ მიაჩნიათ, რომ მათი პრობლემა სერიოზულად არ აღიქმება. (24b)

11)სიჩუმე და განრიდება, როგორც სიძულვილის ენისგან დაღწევის ტაქტიკა – 'They give you a hate speech, okay, just who cares. Just run away. '(15) 'It is better to ignore them and not waste our time. '(28)

სიძულვილის ენით მოგმართავენ? ვის ადარდებს? უბრალოდ, გაიქეცი. (15) უმჯობესია დააიგნორო და დრო ტყუილად არ დაკარგო. (28)

12)სიძულვილის ენა იწვევს გაუცხოებას – 'It was just because of that fear of being judged, of that fear of being sort of like prosecuted, being excluded from the nation's society. '(18)

'The media plants seed of doubt and question marks, which leads them to fear us '(32b)

„ეს მხოლოდ იმის შიშის გამო იყო, რომ არ განგვიკითხონ, იმ შიშის გამო, რომ არ დაგვსაჯონ და გაგვრიყონ საზოგადოებისგან.“ (18) „მედია ნერგავს ეჭვს და კითხვის ნიშნებს, რაც მათ ჩვენი შიშისკენ უბიძგებს. '(32b)

13)დეჰუმანიზაცია – Being racially abused on a train and in a supermarket, 'In both incidents, I deeply felt my human right as a citizen or simply a passenger was violated. '(13)

რასიზმის მსხვერპლი გავხდი მატარებელში და სუპერმარკეტში. ორივე შემთხვევისას მწარედ ვიგრძენი,

თუ როგორ დაარღვიეს ჩემი, როგორც მოქალაქის ან უბრალოდ, მგზავრის უფლებები. (13)

14) სიბრაზე – When people experience hate speech 'they do nothing. They just feel angry. When they come back home after that thing, they think about it. Again they feel very desperate, frustrated.' (15)

როდესაც ადამიანი სიძულვილის ენის მსხვერპლი ხდება, ვერაფერს აკეთებს. ის, უბრალოდ, ძალიან ბრაზდება. როდესაც სახლში ბრუნდება, მასზე განუწყვეტილად ფიქრობს. თავს ძალიან გაბრაზებულად, სასოწარკვეთილად გრძნობს. (15)

15) რელიგიური/ეთნიკური იდენტობის დაკარგვა – 'You didn't want to be identified as a Vietnamese person.' (18)

'Those women wearing hijab are targeted by young people ... some women even desperately avoid wearing hijab.' (29)

არ გენდომებოდა, ვიეტნამელი რომ ჰგონებოდი ვინმეს. (18)

ქალები, რომლებიც ჰიჯაბს ატარებენ, ახალგაზრდების სამიზნეები ხდებიან... ზოგიერთი ქალი სასოწარკვეთილია და ჰიჯაბის ჩაცმას არიდებს თავს. (29)

გელბერისა და მაკნამარის კვლევამ წარმოაჩინა სიძულვილის ენის სამიზნე ჯგუფების პრობლემა და მათი გადმოსახედიდან დაგვანახვა ის უარყოფითი შედეგები, რაც სიძულვილის ენამ შეიძლება გამოიწვიოს როგორც ინდივიდის, ისე მთელი საზოგადოების მასშტაბით.

სიძულვილის ენის ერთ-ერთი გამოხატულება „ბოზობით შერცხვენა“, ე.წ. „სლათ შეიმინგია“, რომლის აქტუალიზაციაც მელქიორემ, დრაგოტომ და ჯიომიმ (2020) იტალიურ მედიადისკურსში, კონკრეტულად კი

ტვიტერზე, შეისწავლეს. ავტორების აზრით, საზოგადოებაში ქალებისა და მამაკაცების მიმართ ორმაგი სტანდარტი მუშაობს, როდესაც საქმე სექსუალურ ცხოვრებას ეხება და არა მხოლოდ. კაცებს, ბუნებრივია, ბევრად უფრო მეტის უფლება აქვთ და მათ სექსუალურად აქტიურობისთვის არავის განსჯის, ქალები კი, ისტორიულად, ორი დიქტომიით განისაზღვრებიან: მადონა ან ბოზი, ანუ პატიოსანი/ქალიშვილი/წმინდა ან მსუბუქი ყოფაქცევისა. როგორც კი ისეთ სოციალურ სივრცეებში შევლენ, რომელნიც მამაკაცურად აღიქმება, ქალები ხშირად ხდებიან ამგვარი მოპყრობის მსხვერპლნი. შესაბამისად, ეს სტიგმა ხშირად აშინებს და მუდმივად განსაზღვრავს ქალის ქცევას როგორც პირად, ისე სოციალურ სივრცეში. სექსუალური ძალადობის დროსაც კი ბრალი გადადის მსხვერპლზე, მათ გამომწვევობასა და ჩაცმულობაზე მინიშნებით. ქალის როლის ხაზგასმა მათ წინააღმდეგ ძალადობაში კი აფიქრებინებს ქალებს, რომ ქცევა „მოარგონ“ მამაკაცების ნორმას, ანუ კაცის ძალადობის პრევენციაც კი ქალის პასუხისმგებლობა ხდება. ამ მხრივ საინტერესოა საქართველოში 2022 წელს მომხდარი დანაშაული, რომელიც ხანში შესული მონაზვნის წინააღმდეგ ჯგუფურად ჩადენილ გაუპატიურებას ეხება. აღსანიშნავია, რომ საზოგადოების ნაწილი სოციალურ ქსელში კომენტარების სახით აღნიშნავდა, რომ მონაზონმა შეიძლება კაცები გამოიწვია, რაც, ბუნებრივია, შემდეგ მისი გაუპატიურებით დასრულდა.

სოციალურ მედიის ხელმისაწვდომობასთან ერთად, „ბოზობით შერცხვენა“ კიდევ უფრო მარტივად ვრცელდება. მელქიორეს, დრაგოტოსა და ჯიომის სოციოლინგვისტურმა კვლევამ გვაჩვენა, რომ მათი კორპუსის ძირითადი თემატიკა ზუსტად რომ მადონა/ბოზის დიქტომისაა და გაუპატიურების მითის თემატიკით შემოიფარ-

გლებოდა. ყველა შესწავლილი კომენტარი კი, ერთის გარდა, მომდინარეობდა მამაკაცებისგან. მიუხედავად ამისა, ავტორები ეთანხმებიან იმ მოსაზრებას, რომ ხშირად თავად ქალები მონაწილეობენ „ბოზობით შერცხვენაში“, რაც რამდენიმე მიზეზით შეიძლება იყოს გამოწვეული, მათ შორის სურვილით, რომ თავად აირიდონ თავიდან ასეთი სტიგმური სიტუაციები. გარდა ამისა, ავტორები ირწმუნებიან, რომ მათ შეგროვებულ მასალაზე დაყრდნობით, „ბოზობით შერცხვენა“ და მსხვერპლის დადანაშაულება, ძირითადად, სარკაზმის მეშვეობით ხორციელდება, რომელიც ძირითადად მამაკაცების მიერაა გამოყენებული (Melchiorre et al., 2020).

რუსიეშვილი-კარტლეჯი და დოლიძე (2021, 2022) ყურადღებას უთმობენ სიძულვილის გამოვლინებას ქართულ სინამდვილეში. კერძოდ, ისინი განიხილავენ LGBTQ+ საზოგადოების დემონიზების მიზეზებსა და სტრატეგიებს ქართულ კულტურაში. ამ თვალსაზრისით, ავტორები განიხილავენ ამ თემის წინააღმდეგ ბრძოლას კულტურული და ეროვნული სტერეოტიპული მეტაფორების საშუალებით.

ამრიგად, მიუხედავად იმისა, რომ გენდერულ-ფემინისტური კვლევები მსოფლიოში 1960-იანი წლებიდან საკმაოდ პოპულარული გახდა, ისინი ალბათ არასდროს ყოფილა ისეთი მნიშვნელოვანი, როგორიც ეს დღეს, ჩვენს რეალობაშია. მართალია, ქალი და მამაკაცი კონსტიტუციურ დონეზე თანასწორნი არიან, საზოგადოებაში დრამად ფესვგადგმული სტერეოტიპებიდან გამომდინარე, რეალური სურათი ძალზე განსხვავებული და მძიმეა. საქართველოში ყოველწლიურად იმატებს ქალზე ოჯახური ძალადობისა და სელექციური აბორტის ფაქტები, არანაკლებია ფემიციდის მსხვერპლი ქალების რიცხვიც. გარდა ამისა, საზოგადოებაში დღემდე კითხვის

ნიშნის ქვეშ დგას ქალის განათლების მიღებისა და მუშაობის საჭიროებაც, რითაც, საბოლოოდ, პატრიარქალური საზოგადოება გზას უჭრის ქალს, იყოს თავისუფალი, დამოუკიდებელი და არა კაცზე დამოკიდებული. შესაბამისად, ქვეყანაში ყველა სფეროში უნდა გაიზარდოს ცოდნა ამ საკითხთან დაკავშირებით. ამ წიგნის მთავარ მიზანსაც სწორედ ეს წარმოადგენს. იქიდან გამომდინარე, რომ ენა და საზოგადოება ერთმანეთზე მჭიდროდაა გადაჯაჭვული, უადრესად მნიშვნელოვანია ენაში შემორჩენილი გენდერული სტერეოტიპებისა და დისკრიმინაციული ლინგვისტური ხერხების გამოკვლევა. ეს პრობლემა განსაკუთრებით მწვავედ დგას ოცდამეერთე საუკუნეში, როდესაც ტექნოლოგიური განვითარების ერაში გამარტივდა ფართო მასებისთვის ხმის მიწვდენა და სხვადასხვა იდეოლოგიის გავრცელება. ამ კუთხით შეგვიძლია გამოვარჩიოთ სიძულვილის ენის პრობლემატურობაც, რომელიც ხშირად ეხება ქალს. შესაბამისად, აუცილებელია ვიცოდეთ, პირველ რიგში, რას ნიშნავს სიძულვილის ენა, როდის სცდება ის სიტყვის თავისუფლებას, ვინ შეიძლება გახდეს მისი მსხვერპლი და როგორ შეიძლება ვებრძოლოთ მას.

თავი II ის, რაც ახალია

რა არის კრიტიკული დისკურსის ანალიზი

დისკურსის ანალიზი ლინგვისტიკისა და სოციო-ლინგვისტიკის ერთ-ერთ წამყვან მიმართულებას წარმოადგენს და, სხვადასვა მედია-საშუალებების განვითარებასთან ერთად, მისი დანიშნულება თუ მისდამი ინტერესი დღითი დღე მატულობს. როდესაც დისკურსის ანალიზზე ვსაუბრობთ, აუცილებლად უნდა ვახსენოთ ამ მიმართულების გამორჩეული მეცნიერები, როგორებიც არიან ფეარკლო, ვან დაიკი, ვან ლიუვენი და ა. შ. აღსანიშნავია დევიდ მაჩინისა და ანდუა მეირის (2021) წიგნი „როგორ ჩავატაროთ კრიტიკული დისკურსის ანალიზი. მულტიმოდალური შესავალი“, რომელიც წარმოგვიდგენს წამყვან თეორიებსა და კრიტიკული დისკურსის მთავარ ელემენტებს. ავტორების აზრით, ლინგვისტური კვლევა და ანალიზი საშუალებას გვაძლევს, გამოვააშკაროთ, თუ როგორ იყენებს ავტორი ენას, რათა მიაღწიოს თავის მიზნებს – დაარწმუნოს მსმენელი ისე, რომ თან შენიღბოს თავისი მთავარი სათქმელი.

კრიტიკული დისკურსის ანალიზი პირველად კრიტიკულლინგვისტიკაში გამოჩნდა, როდესაც ენათმეცნიერებმა განიზრახეს, შეესწავლათ, თუ როგორ შეიძლება გამოვიყენოთ ენა და, კერძოდ, გრამატიკა, როგორც იდეოლოგიური ინსტრუმენტი. ლინგვისტებს შეუძლიათ ტექსტი იკვლიონ, თუ რა ინფორმაცია გადმოდის წინა პლანზე, რა იჩრდილება და რა არის გამოტოვებული. ტექსტის ინფორმატიულობის კვლევაზე დაყრდნობით, ანალიტიკოსებს შეუძლიათ ტექსტის იდეოლოგიის

შესწავლა და ამოცნობა. ჰოჯისა და კრესის (1988) თანახმად, ენა სოციალური ფენომენია. ენა პირდაპირი მნიშვნელობით გადაჯაჭვულია საზოგადოების მართვასთან. სწორედ ენის მეშვეობით ხდება ზოგიერთი იდეის, ღირებულებებისა და იდენტობების პოპულარიზება და მათ ბუნებრივ მოვლენად ქცევა. მაგალითისთვის, მაჩინსა და მეირს (2012) მოჰყავთ დევიდ კამერონის აზრი, რომელშიც ის აცხადებს:

Premature sexualization is like pollution. It's in the air that our children breathe. All the time. Every day.

ადრეული სექსუალიზაცია ჰგავს ჰაერის დაბინძურებას. ის იმ ჰაერშია, რომლითაც ჩვენი შვილები სუნთქავენ. ყოველთვის. ყოველდღე.

როგორც ავტორები ირწმუნებიან, კამერონი კონკრეტულად არ აღწერს, თუ რა იგულისხმება სექსუალიზაციაში, არც იმას აცხადებს, თუ რა არის ადრეული სექსუალიზაცია, თუმცა მას დაბინძურებასთან აიგივებს, რომლის საშუალებითაც ის მარტივად ახერხებს, შექმნას უარყოფითი ემოციები და დაუკავშიროს ეს პრობლემა მმართველ ძალას. ეს, ლინგვისტური ანალიზის მიხედვით, შემდეგნაირად ხდება: კამერონი ერთ პრობლემას აკავშირებს მეორე, ასეთივე მნიშვნელოვან პრობლემასთან, რაზეც ყველა თანხმდება. არავის სურს, თავისმა შვილმა დაბინძურებული ჰაერი ისუნთქოს, იგივე შეიძლება ითქვას ადრეულ სექსუალიზაციაზეც. კრიტიკული ლინგვისტიკის მიხედვით, ეს მესიჯი დაფარულია, რადგანაც მისი მთავარი აზრი პირდაპირ არაა გადმოცემული, თუმცა ის სრულიად გასაგებია; ხოლო რაც შეეხება გარკვეულ ენობრივ ვარაუდს, რომელიც კრიტიკული დისკურსის განუყოფელი ნაწილია, კამერონის სიტყვებიდან შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ არსებობდა დრო, როდესაც ჰაერი დაბინძურებული არ იყო და ადამიანმა

ყველაფერი უნდა გააკეთოს, რომ იმ ძველ მდგომარეობას დაუბრუნდეს, რომელიც მსმენელს, ასევე ირიბად, მიუთითებს კონსერვატორების პარტიის არჩევისკენ (2012).

კრიტიკული დისკურსის ანალიზის (CDA) მთავარ მიზანს სწორედ რომ დაფარული მესიჯებისა და იდეოლოგიების გამოაშკარავება წარმოადგენს. აქ გაერთიანებულია რასისტული თუ სექსისტური სტერეოტიპები, რომელთაც მედიასა და სხვა ინსტიტუციურ დისკურსში ხშირად ვხვდებით. კრიტიკული დისკურსის ანალიზი, ძირითადად, ფეარკლოსა და ვან დაიკთანაა დაკავშირებული (Machin and Mayr, 2012). თუმცა, რაც ყველა ავტორსა თუ მიმართულებას აერთიანებს, არის ის, რომ ენა განხილულია როგორც სოციალური კონსტრუქტი, რომლის მიხედვითაც იგი (ენა) ქმნის საზოგადოებას და, პირიქით, საზოგადოება ცვლის ენას. კრიტიკული დისკურსის ანალიზი (CDA) დაინტერესებულია არა თავად ენის გამოყენებით, არამედ ენისთვის დამახასიათებელი ლინგვისტური, სოციალური და კულტურული პროცესებით, რადგანაც ძალაუფლება საზოგადოებაში დისკურსის მეშვეობით გადაიცემა (Fairclough and Wodak, 1977). კრიტიკული დისკურსის ანალიზის (CDA) კვლევის ობიექტი, ძირითადად ტექსტები, პოლიტიკური გამოსვლები, რეკლამები, წიგნები თუ სხვა სახის ტექსტებია, მიზანს კი ზოგჯერ დაფარული იდეოლოგიის ძებნა წარმოადგენს, რომელიც შეიძლება ერთი შეხედვით ვერ ამოვიცნოთ.. კრიტიკული დისკურსის ანალიზის პროცესი მოიცავს ავტორის ლექსიკური და გრამატიკული არჩევანის ანალიზს, რათა დავინახოთ, რა ტიპის იდეოლოგია გამოდის წინა პლანზე და რა იდეოლოგიური თუ სხვა ტიპის ინფორმაცია იჩრდილება. მაგალითად, წინადადება „immigrants are a threat to a national culture“ (ემიგრანტები

ეროვნული კულტურისთვის საფრთხეს წარმოადენენ)- და ემიგრანტების შემოსვლის ამსახველი პროცესის სიტყვის deluge (წარღვნა) ერთად გამოყენება, ბრიტანელ მკითხველს ირიბად მოუწოდებს, რომ დაიცვას თავიანთი კულტურა ხელყოფისა და გადაშენებისგან (Machin and Mayr, 2012). გარდა ეროვნული იდენტობისა, დისკურსი შეიძლება მოიცავდეს კულტურული უპირატესობის აღქმას, სოციალურ ღირებულებებსა და იდეებს, რომლებიც ქმნიან ჩვენს სოციალურ სამყაროს. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, კატეგორიებს, რომელითაც ვსაუბრობთ სამყაროზე, რომლებსაც გავლენა აქვს საზოგადოებრივ ინსტიტუტებზე. მაგ., ფერადკანიანი ადამიანი ამერიკასა და ბრიტანეთში უფრო ხშირად ხვდება ციხეში საზოგადოებაში არსებული სოციალური სტერეოტიპებიდან და მათ შესახებ არსებული სოციალური დისკურსიდან გამომდინარე (Fairclough, 2000). ამგვარად, კრიტიკული დისკურსის ანალიზი, ძირითადად, ფოკუსირებულია ძალაუფლების გავლენაზე, იმაზე, თუ როგორ ახერხებს საზოგადოების დომინანტური ჯგუფი წარმატებით დაარწმუნოს მისდამი სოციალურად დაქვემდებარებული ჯგუფი, რომ კრიტიკის გარეშე მიიღოს მისი მორალური, პოლიტიკური თუ კულტურული ღირებულებები (Gramsci, 1971).

1980-იანი წლებიდან ლინგვისტებმა გაიაზრეს, რომ დაფარული მესიჯები მხოლოდ ენის საშუალებით არ გადმოიცემა, არამედ სხვა სემიოტიკური გზებითაც, მაგალითად, ვიზუალური საკომუნიკაციო საშუალებებით (სურათები, რეკლამები და ა.შ), რამაც მულტიმოდალური კრიტიკული დისკურსის ანალიზის (MCDA) თეორია ჩამოაყალიბა. აღსანიშნია, რომ ნებისმიერი ტიპის დისკურსის, იქნება ეს ლინგვისტურ-ვერბალური თუ ვიზუალური, განხილვისას შეიძლება ვისაუბროთ იმაზეც, თუ რა ხერხებს იყენებს ავტორი გარკვეული იდეოლო-

გიის გადმოსაცემად, თუმცა რთულია იმის მტკიცება, თუ რა გავლენა აქვს მას მკითხველზე/მსმენელზე. მიუხედავად იმისა, რომ იდეოლოგიის მთავარი „გამავრცელებელი“ ენაა, რადგანაც ის ყველაზე ფართოდ ცნობილი და გავრცელებული სოციალური ქცევაა. გარკვეული იდეოლოგიის აღმოჩენა შესაძლებელია სხვა, კომუნიკაციის არალინგვისტურ სემიოტიკურ სახეობებშიც (სურათები, ვიდეოები...) (Machin and Mayr, 2012).

მაჩინი და მეირი (2012), გვთავაზობენ ტექსტის ანალიზის სტრატეგიებს. ისინი მიიჩნევენ, რომ, პირველ რიგში, უნდა დავაკვირდეთ, თუ რა ლექსიკურ ერთეულებს იყენებს ავტორი. უნდა ვივარაუდოთ, რომ ავტორი ენის ლექსიკური სისტემის მარაგის რესურსიდან იყენებს იმ საშუალებებს, რომლებიც მის მოტივირებულ მიზნებს ყველაზე უკეთ შეესაბამება, მაგ., საცხოვრებელი: local building, local addresses, family homes

Youths attack local buildings – ახალგაზრდები თავს ესხმიან ადგილობრივ შენობებს;

Youths attack local addresses – ახალგაზრდები თავს ესხმიან ადგილობრივ მისამართებს

Youths attack local family homes ახალგაზრდები თავს ესხმიან ადგილობრივ ოჯახებს;

ბუნებრივია, ბოლო წინადადებაში არჩეული ლექსიკური ერთეული ბევრად უფრო პირადულია, ვიდრე წინა ორი, რაც გამოწვეულია სიტყვის „home“ ემოციური კონოტაციით. შესაბამისად, პირველ რიგში, ანალიზისას ყურადღება უნდა მიექცეს სიტყვებსა და მათთან დაკავშირებულ კონოტაციებს.

გარდა ამისა, ავტორები ხაზს უსვამენ ზედმეტი ლექსიკალიზაციის (ზელექსიკალიზაციის) მნიშვნელობას, რაც გულისხმობს გარკვეული მნიშვნელობის გადაჭარბებულ ხაზგასმას, რაც დარწმუნების ჭარბ ხარისხს

მოიცავს, რადგანაც გამონათქვამი უკვე შეიცავს დაფარულ პრობლემას. კერძოდ, ამ დროს ხშირად იყენებენ კონკრეტულ ლექსიკურ ერთეულებსა და მათ სინონიმებს. მაგალითად, male nurse და female doctor – ავტორები სვამენ კითხვას, თუ რა საჭიროა ამ პროფესიებთან გენდერის განსაზღვრა? ამ შემთხვევაში, საქმე გვაქვს დომინანტობის იდეოლოგიასთან, რადგანაც ეს პროფესიები ასოცირდება გარკვეულ გენდერთან და ამ მაგალითებში გენდერული სოციალური ნორმიდან გადახვევაა წარმოდგენილი-მოსაუბრისთვის ექიმი და ექთანი კონკრეტულ გენდერთანაა დაკავშირებული.

ზელექსიკალიზაციასთან, ანუ ლექსიკურ სიჭარბესთან ერთად, ტექსტში შეიძლება შევხვდეთ ე.წ. ლექსიკურ ნაკლებობასაც. ეს ხერხიც ემსახურება მსმენელში სხვადასხვა ემოციის აღძვრას ან, პირიქით, დათრგუნვას.

საინტერესოა სტრუქტურული ოპოზიციებიც, რომელიც ჰალიდეის (1978) სოციალური სემიოტიკის თეორიიდან მოდქ ხატის. ეს უკანასკნელი გულისხმობს, რომ ლექსიკური ერთეული მხოლოდ საკუთარი მნიშვნელობით არ ხასიათდება, არამედ სხვადასხვა მნიშვნელობის გამომხატველი გარკვეული სემანტიკური ველის ნაწილიც არის. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ერთი სიტყვა შეიძლება მისი საპირისპირო სიტყვის კონტექსტშიც განვიხილოთ – young-old; good-bad და ა.შ. ხშირად მოსაუბრეები ამ სტრუქტურული ოპოზიციების ერთ-ერთ წევრს იმისთვის იყენებენ, რომ მეორის ასოციაცია შექმნან. მაჩინი და მეირი (2012) ხაზს უსვამენ კრიტიკული დისკურსის ანალიზის პროცესში არსებულ სირთულეებსაც, რომლებიდანაც ერთ-ერთი უმთავრესი იმ იდეოლოგიების კრიტიკულად განხილვაა, რომელიც ჩვენზე იდეოლოგიას შეესაბამება. თუმცა, ასეთ შემთხვევაში, ლინგვისტმა ობიექტურობა უნდა შეინარჩუნოს.

რაც შეეხება მულტიმოდალურ, ანუ ვიზუალურ სემიოტიკურ ანალიზს, ავტორების აზრით, ამგვარი ანალიზისას ყურადღება უნდა მიექცეს სემიოტიკურ ხატებს, ატრიბუტებს (თუ როგორ გადმოიცემა სათქმელი), იმას, თუ სად მიმდინარეობს მოქმედება და რაიმე დამახასიათებელ შტრიხს, რითაც განსაკუთრებით თვალშისაცემი იქნება ეს რეკლამა თუ სურათი.

კრიტიკული დისკურსის ანალიზისას განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა ზმნებს და იმას, თუ რა ფუნქციას ასრულებენ ისინი იმისდა მიხედვით, თუ რა სახის ზმნა არის გამოყენებული ავტორის მიერ:

1. ნეიტრალური ზმნები – წარმოგვიდგენენ სათქმელს მათი აშკარა შეფასების გარეშე, ნეიტრალური თვალსაზრისით – say, ask, tell...
2. მეტაპროპოზიციული ზმნები – წარმოადგენენ ავტორის დამოკიდებულებას მოსაუბრის მიმართ – declare, urge, grumble...
3. მეტალინგვისტური ზმნები – განმარტებულია, თუ რა სახის სტილისტიკურ ენას იყენებს ავტორი – მაგალითად, ირონია.
4. აღწერითი ზმნები – ქმნიან ინტერაქციის კატეგორიზაციას- whisper, laugh...
5. ტრანსკრიპტული ზმნები – აღნიშნავენ, როგორ განვითარდა დისკურსი – repeat, add, pause...

თითოეული ამ კატეგორიის ზმნების გამოყენებისას შეიძლება მოსაუბრე მოგვევლინოს სხვადასხვა ფუნქციით: ავტორიტატული ან დაქვემდებარებული, ლეგიტიმური ან არალეგიტიმური. უფრო მეტიც, ეს ზმნები გვეხმარებიან იმ დაფარული სოციალური როლების ჩამოყალიბებაში, როდესაც ისინი ცალსახად არა არიან გამოხატული.

კვლევა და მეთოდოლოგია

უკვე აღინიშნა, რომ სიძულვილის ენის ზუსტი განმარტება, მისი კომპლექსურობიდან გამომდინარე, რთული დასადგენია. შესაბამისად, საინტერესოა, თუ რამდენად კარგად იაზრებს ქართული საზოგადოება, თუ რა არის სიძულვილის ენა და რა შედეგები შეიძლება მოჰყვეს მის გამოყენებას. ჩატარებული კვლევის მიზანს სწორედ რომ ეს წარმოადგენს, დაადგინოს, თუ რა ცოდნა აქვთ კვლევის რესპონდენტებმა სიძულვილის ენასთან დაკავშირებით, რაც, თავის მხრივ, ემსახურება სიძულვილის ენის შესახებ ცნობიერების ამაღლებასაც. ჩვენი კვლევის კითხვარი მოიცავს რვა ღია კითხვას, სადაც კვლევის მონაწილეებს ანონიმურად შეუძლიათ დააფიქსირონ თავიანთი აზრი და გაგვიზიარონ პირადი გამოცდილება. ანონიმურობა ეხმარება რესპონდენტებს, რომ იყვნენ უფრო გახსნილები და გულწრფელები თავიანთი პასუხების დაფიქსირებისას.

კითხვარი მოიცავს შემდეგ კითხვებს:

1. თქვენი აზრით, რა არის სიძულვილის ენა? როგორ გამოიხატება იგი?
2. გამხდარხართ სიძულვილის ენის მსხვერპლი ან იცნობთ ვინმეს, ვინც გამხდარა? თუ დიახ, გაგვიზიარეთ თქვენი გამოცდილება.
3. თქვენი აზრით, ყველაზე ხშირად ვინ ხდება სიძულვილის ენის მსხვერპლი? რატომ?
4. თქვენი აზრით, ყველაზე ხშირად ვინ იყენებს სიძულვილის ენას?
5. გამოგიყენებიათ სიძულვილის ენა ვინმეს მიმართ? თუ დიახ, როგორ გამოიყენეთ და რატომ?
6. თქვენი აზრით, რას ემსახურება სიძულვილის ენა?

7. თქვენი აზრით, რა ზიანი მოაქვს სიძულვილის ენის გამოყენებას?
8. თქვენი აზრით, როგორ შეიძლება ვებრძოლოთ სიძულვილის ენის საზოგადოებაში გავრცელებას?

როგორც ვხედავთ, კითხვარი შედგენილია იმგვარად, რომ რესპონდენტების პასუხების ანალიზისას შეიკრას სრული სურათი – სიძულვილის ენის რესპონდენტისეული განმარტება, სიძულვილის ენის ადრესატი, თუ ვინ შეიძლება გამოიყენოს ის. ასეთის არსებობის შემთხვევაში, კვლევის მონაწილეს შეეძლო საკუთარი მაგალითებით შეევსო პასუხები და, საბოლოოდ, შემოეთავაზებინა თავისი აზრი, თუ როგორ შეიძლება ვებრძოლოთ სიძულვილის ენას.

კითხვარი ელექტრონული სახითაა გავრცელებული და მასში მონაწილეობის საშუალება აქვს ყველა სრულწლოვანს, ვინც დაინტერესებულია ამ პრობლემატიკით.

ელექტრონული კითხვარის შედეგები, ანალიზი და დისკუსია

ზემოთწარმოდგენლ ელექტრონულ კითხვარში ორასმა ადამიანმა მიიღო მონაწილეობა. ქვემოთ წარმოდგენილია პასუხები, რომლებიც განსაკუთრებით რელევანტური აღმოჩნდა კვლევისთვის.

კითხვარის პირველ კითხვაზე, თუ რა არის სიძულვილის ენა და როგორ გამოიხატება იგი, საკმაოდ მრავალფეროვანი და, ამავდროულად, მნიშვნელოვანი პასუხები მივიღეთ. როგორც გაირკვა, კითხვარის რესპონდენტებს, მეტ-ნაკლებად, აქვთ ინფორმაცია სიძულვილის ენის შესახებ, თუმცა „ზუსტად“ არ იციან, თუ როგორ შეიძლება გამოიხატოს ის. როგორც

უმრავლესობა აღნიშნავს, სიძულვილის ენა არის დისკრიმინაციული ენა, ადამიანის დაცინვა, ბულინგი, რაიმე ნიშნით შეურაცხყოფის მიყენება, იქნება ეს რასა, სქესი, რელიგიური მიკუთვნებულობა თუ სხვა. უფრო მეტიც, ისინი აღნიშნავენ, რომ საქართველო სიძულვილის ენის გამოყენებით, განსაკუთრებით კი ელექტრონულ სივრცეში, მოწინავე ადგილს იკავებს და შეიძლება გამოდგეს „კლასიკურ მაგალითადაც კი“.

წარმოგიდგენთ რამდენიმე პასუხს¹⁸:

- ესაა ერთგვარი დისკრიმინაცია რასის, სქესის ან სხვა თვისებების მიხედვით. ის შეიძლება გამოიხატოს სტერეოტიპებით ან „ხუმრობით“.
- დამამცირებელი, შეურაცხმყოფელი სიტყვები, რომელიც კონკრეტული პიროვნების/პიროვნებებისკენაა მიმართული. ხშირად დაუმსახურებლად კი. იგი ყველაზე ხშირად გვხვდება სოციალურ ქსელში, შემდეგ უკვე ე.წ. მიტინგებზე, ყოველდღიურ ცხოვრებაში.
- ქართული მედიასივრცე კლასიკად გამოდგება. ადამიანთა ქცევისა და გამოთქმული აზრის შეფასება ნეგატიურად, რომელიც მოიცავს მხარის აუტანლობას, სიძულვილს. როდესაც სხვა აზრისათვის ადგილი არ რჩება.
- საუბარი, სადაც ყველაფერი ნეგატივის კონტექსტშია, დაკარგულია ზრდილობის და ობიექტურობის

¹⁸ სტილი დაცულია.

ზღვარი, უბრალოდ, ყველა სიტყვა გაჯერებულია ზიზღითა და ბოღმით.

- რაიმე ნიშნის მიხედვით პიროვნების ან ჯგუფის მიმართ ზიზღის გამოხატვა, დამცირება.
- დისკრიმინაციის ერთ-ერთი სახე, რომელიც გამოხატულია შეურაცხყოფელი მიმართვით და დახასიათებით კონკრეტული პირის ან პიროვნებების მიმართ.
- დაცინვა, ქედმაღალი ტონი, დისკრიმინაცია ფერის, სქესის, ასაკისა და ეროვნების მიხედვით და სხვ.
- ჩემი აზრით, სიძულვილის ენა გულისხმობს რაიმე ჯგუფის მიმართ ძალადობრივი ან შეურაცხყოფელი სიტყვების გამოყენებას და მათ მიმართ სიძულვილის გაღვივებას.
- პიროვნების დეგრადაცია.
- რაიმე კერძო მახასიათებლის გამო შეურაცხყოფის მიყენება. დაცინვა ან პირდაპირ შეურაცხყოფა რასის, სექსუალური ორიენტაციის, რელიგიისა და სხვა მიზეზების გამო.
- ჩემი აზრით, სიძულვილის ენა ყველა ის ქმედება, რაც შეურაცხყოფს სხვა ადამიანს, ახორციელებს პირდაპირ და შეფარვით ჩაგვრას. ეს არის დისკრიმინაციის გამოვლინების საშუალება, აღვივებს შუღლს ადამიანებს შორის, ხშირად გენდერული, პოლიტიკური, რასობრივი ნიშნით ან სულაც

„ბრბოში“ დანერგილი სტერეოტიპების გამო ხდება. ამის მიზეზი ისაა, რომ საზოგადოებას მიმღებლობის პრობლემა აქვს, სიახლეებს ვერ ეგუება, მაგ, ქალი მანქანის ხელოსანი, საზოგადოებაში მსგავსი ფაქტი უიშვიათესია, სტერეოტიპულად არის დაყოფილი ქალის „შესაფერისი“ საქმე და მამაკაცისა. შესაბამისად, საზოგადოებას მწვავე რეაქცია ექნება, ზოგი ინსტინქტურადაც, დაუფიქრებლად ისვრის ისეთ ფრაზებს, როგორიცაა „სამარცხვინო“, „წამხდარი“, წყევლიან და ლანძღავენ... ხშირი მიზეზი კი რასობრივი კუთხით არის, ცნობილია, რომ ყველას მისი მსგავსი მოსწონს, თითქოს ფსიქოლოგიაში გამჩდარი დრმა აზრია... აი, მაგალითად, პაციენტი მიდის ექიმთან, ორი ექიმია – ქართველი და აზერბაიჯანელი. ის ქართველს აირჩევს, ნდობას რატომღაც თავის მსგავსს უცხადებს, ზოგჯერ გაუაზრებლად.. ამ დროს კი მეორე ექიმი მსაძლოა ბევრად გამოცდილი იყოს... მე კლინიკაში ვმუშაობ, ხშირად შევსწრებივარ პაციენტებისგან ნიგერიელი ან ინდოელი სტუდენტების მიმართ ზიზღით სავსე გამოსხედვას, ზოგჯერ კი – „ეს ახლოს არ მოუშვათ“... სიტყვა გამიგრძელდა, მაგრამ სიძულვილის ენაა ყველაფერი, რაც ადამიანის ჩაგვრას გამოხატავს, ეს იქნება სიტყვა, მზერა, ან თუნდაც სოცქსელში სიძულვილის შემცველი პოსტის მოწონება და გაზიარება... გამოდის, ხელს არ უშლი მსგავს ქმედებას, აზრი მოგწონს და თანდათან შენც თანამონაწილე ხდები...„ ბრბოს ნაწილი“.

- სიძულვილის ენა, ჩემუელი აღმით, არის ის, როდესაც ერთი ადამიანი მეორე ადამიანზე ან ერთი ჯგუფი მეორე ჯგუფზე გარკვეული დოზებით ნეგა-

ტიურ გავლენას ახდენს ფსიქოლოგიურ, ფიზიკურ და სულიერ ჯანმრთელობაზე. ის გამოიხატება ენისა და ქესტის კომუნიკაციით, ასევე ქმედებით.

- სიძულვილის ენა წარმოადგენს არასასურველი ჯგუფების და/ან ადამიანების მიმართ შესაბამისი აფექტებით (ზიზღი, მიუღებლობა, სიძულვილი) დატვირთულ ვერბალურ და ზოგ შემთხვევაში ფიზიკურ ქმედებებს, რომელიც მიმართულია, რომ დაამტკიცოს ამ ადამიანების ან ჯგუფების დევიანტობა და უკუღმართობა.
- სიძულვილის ენა არის იმ ტკივილის სხვისთვის მიყენება, რომელიც წარსულში თავად გადაგხდა. სიძულვილი სიბრაზიდან მოდის, რომელსაც წყენა და გულის ტკენა ბადებს. სიძულვილი ბევრნაირად გამოიხატება, უფრო ხშირად კი უარყოფითი და გულგასატეხი სიტყვებით.
- სიძულვილის ენა იარაღივითაა, ანადგურებს ადამიანს...

კითხვაზე გამხდარან თუ არა რესპონდენტები სიძულვილის ენის ადრესატნი ან იცნობენ თუ არა ვინმეს, ვინც გამხდარა, უმეტესობამ აღნიშნა, რომ როგორც ისინი, ასევე მათი მეგობრები, ნაცნობები თუ ნათესავები სხვადასხვა ფორმით ხშირად გამხდარან სიძულვილის ენის მსხვერპლნი. პასუხებიდან გამომდინარე, რამდენიმე ძირითადი თემა გამოიკვეთა:

რელიგიური მრწამსი

- კი, ჩემს კლასელს რელიგიის გამო დასცინოდნენ და იქამდეც მიიყვანეს, რომ კლასიდან გადავიდა.
- ...ჩადრიანი ტურისტების წინააღმდეგ ვაწყდები ძალიან არასასიამოვნო პოსტებს, მათ შორის ფეისბუქ მეგობრებში.

შესახელობა (უმეტესად, წონის პრობლემა),

- ...მეც ხშირად გავმხდარვარ სიძულვილის ენის ადრესატი. ყველაზე სასაცილო კი ისაა, რომ, ძირითადად, ყველა ფიზიკურობაზე ამახვილებს ყურადღებას.
- დიახ. მაგალითად, რეპლიკები ჩემს წონაზე. 10 კილო რომ დაიკლო, გოგო ვერ გაჯობებს, – ვითომ „კარგი ენით“ ნათქვამი, მაგრამ სიძულვილით სავსე.
- მე არ გავმხდარვარ, მაგრამ ჩემი მეგობარი წონის გამო ხშირად გამხდარა სიძულვილის ენის ადრესატი.
- დიახ, ბავშვობაში ხდებოდა შემთხვევები, როდესაც ჩემი შეხედულების გამო ასე ხდებოდა, ან სკოლის ასაკში, ალბათ ყველას განუცდია მსგავსი რამ, ასევე ხშირად არის/იყო წონის გამო ადამიანების მიმართ რაღაც რეპლიკების გაკეთება.

პოლიტიკური პოზიცია

- პირადად არ ვყოფილვარ, მაგრამ საქართველოში ხშირად ხდება სიძულვილის ენის გამოყენება პოლიტიკურ სივრცესა და პოლიტიკადაცემებში. ხშირია განსხვავებული პოლიტიკური აზრის მქონე ადამიანებს შორის დამამცირებელი სიტყვების გამოყენება.
- სიძულვილის ენის ადრესატი გამხდარა ნებისმიერი ადამიანი, ვინც საქართველოში ცხოვრობს. სიძულვილის ენას შეიძლება წავაწყდეთ კერძო საუბრებში, მედია საშუალებებსა და პოლიტიკაში, რომელიც მიმართულია ფართო მასის ან ერთი ინდივიდის წინააღმდეგ.

საქსუალური უმცირესობა და სექსიზმი

- კი, ჩემს ცხოვრებაში მსგავსი ფაქტი სამედიცინო უნივერსიტეტს უკავშირდება... როცა სტუდენტი ხარ, მოტივირებული, მიუხედავად იმისა, საბოლოოდ რას აირჩევ, გინდა ყველაფერი სცადო, ყველა ოპერაციაზე შეხვიდე, გამოცდილება დააგროვო... როცა ლექტორისთვის მითქვამს, რომ მინდოდა შევსულიყავი ოპერაციაზე, ქულას ისედაც გიწერ, რა საჭიროაო, არადა, ქულისთვის კი არა, გამოცდილების გამო მინდოდა.. და მომისმენია მსგავსი ფრაზები: „კაი ახლაა, უცებ არ გახდე ქირურგი“, „ქალი ხარ, სისხლზე გული წაგივა“ და მაინც თუ შენსას გაიტან, შეხვალ და დაანახებ, რომ არც ცუდად გახდი, არც გული აგერია და ცოდნაც საკმაოდ გაქვს. ბოლოს მაინც „დაგმაქრავენ“, – „ტყუილად კარგავ დროს, კი, კაი

გოგო ხარ მარაა... გათხოვდები, ოჯახი გეყოლება. აქ ქალის ადგილი არ არის“, „ტყუილად წვალობ, დროს კარგავ, რამე საინტერესო გააკეთე“ ან მზერა, რომელსაც აწერია – „რა საცოდავი ხარ“... ეს არის ის სტერეოტიპულად გამჯდარი აზრები, რომელიც დისკრიმინაციას ემსახურება და სხვადასხვა ფორმით გამოხატავენ... ფსიქოლოგიურად ამ დროს მოტივაცია გივარდება, არაფერი არ გინდა საერთოდ, დეპრესია გეწყება, არასრულფასოვნების განცდა... სამწუხაროდ, ამ სფეროში განსაკუთრებით არ არის რაიმე საშუალება კონტროლისა, არავინ აწესებს ცენზურას... იქცევით ისე, როგორც მათ უნდათ... თუ პიროვნულად ძლიერი არ ხარ, გადაგივლიან. თან ეს ფაქტები არასდროს მუქდება, არავინ გიცავს, ამაზე არავინ საუბრობს, მენს დასაცავად ხმას არავინ ამოიღებს...

- თავად არა, თუმცა ფაქტები მრავლადაა ირგვლივ, ლგბტ თემის წინააღმდეგ მორწმუნე ახლობლებში.
- ჩემი მეგობარი გოგოები იყვნენ სექსიზმის მსხვერპლები ლექტორის გამო, რომელიც მათ ყოველ ლექციაზე დასცინოდა.
- თავად არ ვყოფილვარ, თუმცა მყავს ახლობელი, რომელიც სექსუალური ორიენტაციის გამო გამხდარა სიძულვილის ენის მსხვერპლი.
- არ გავმხდარვარ. თუმცა ადრესატი გამხდარა ჩემი ჟურნალისტი მეგობარი სხვისთვის მიუღებელი ლგბტ+ რეპორტაჟის გაკეთების გამო.

განსხვავებული/ არაპოპულარული აზრი

- დიან, მარტივია სიძულვილის ენის ადრესატი გახდე, როდესაც არაპოპულარულ რაიმეს ამბობ, იმას, რასაც მასები არასწორად თვლიან.
- ბოლო პერიოდიდან ასეთი მახსენდება ლევან ბერძენიშვილი. ამ შემთხვევაშიც ადელვების მთავარი ტალღა პროვოცირებული იყო იმით, რომ ერეკლე მეორე მასობრივად, ქართველთა უდიდესი უმრავლესობის მიერ აღიქმება გმირად და ამ ფონზე ბერძენიშვილის განცხადებები შეირაცხა, როგორც მარგინალობა, პერვერსია.
- გავმხდარვარ. სოციალურ ქსელებში, მაგალითად, თუ ვინმეს არ მოეწონება შენი პოზიცია, დაუყონებლივ მოგაყენებს შეურაცხყოფას.
- პირადად მე არ გავმხდარვარ სიძულვილის ენის ადრესატი, მაგრამ ჩემ გარშემო მყოფი ადამიანები გამხდარან, მიზეზი ძირითადად არის საკუთარი აზრის დაფიქსირება, რისი გაკრიტიკებაც სხვა ადამიანებს კორექტულად არ შეუძლიათ.
- დიან, როგორც ყველა. ჩვენს რეალობაში განსხვავებული აზრის დაფიქსირება ხშირად იწვევს აგრესიას, შესაბამისად, უფროსი თაობის წარმომადგენლებთან დისკუსიისას შეიძლება წავაწყდეთ სიძულვილის ენას. ყველაზე მარტივი თემები, რომლებიც სიძულვილს გამოიწვევს, არის ჰომოფობია და გენდერული თანასწორობა.

- სიძულვილის ენის ადრესატი ფეისბუქზე ვყოფილვარ არაერთხელ. უცნობი ადამიანები მესხმოდნენ თავს სრულიად უწყინარი კომენტარების გამო, მარტივად გადავწყვიტე ეს პრობლემა, კომენტარებს თითქმის არ ვწერ.
- სიძულვილის ენის ჩემ მიმართ გამოყენება ბოლოს მოვისმინე სოციალურ ქსელში, სადაც ჩემთვის უცნობი ადამიანები კომენტარის სახით წერდნენ, რომ საკუთარი აზრის გამოთქმის უფლება არ მქონდა და ამისთვის სამაგალითოდ უნდა დავსჯილიყავი.
- ვფიქრობ, ცხოვრებაში ერთხელ თითოეული ჩვენგანი გამხდარა სიძულვილის ენის მსხვერპლი, მათ შორის მეც, რაც არცთუ ისე მძაფრი ხასიათის ყოფილა, თუმცა შემიმჩნევია არასასურველი კრიტიკა არასასურველი ადამიანისგან, ჩაცმულობის, სოცმედიაში განთავსებული პოსტების ან ფოტოების შესახებ, რაც ძალიან არასასიამოვნოა და, გარკვეულწილად, შეიძლება თავი დამნაშავედაც გაგრძნობინოს. მე პირადად ვყოფილვარ ბრბოს ასეთი კომენტარების მსხვერპლი, რამაც მაფიქრებინა, რომ უნდა მოვიქცე ისე, როგორც ”ხალხს” მოეწონება და მომიწია შეზღუდვების დაწესება საკუთარი თავისთვის, რაც პირდაპირ ვნებდა ჩემს მენტალურ ჯანმრთელობას, ამიტომ მალევე გავიაზრე ეს ყოველივე და ვცდილობ, ხალხის მიერ გამოხატული უარყოფითი კომენტარები არაფრად ჩავაგდო.

როგორც პასუხებიდან ჩანს, საზოგადოებას განსხვავებულობისადმი განსაკუთრებული მიუღებლობა აქვს; „განსხვავებულობა” კი სხვადასხვა საზოგადოებაში

შეიძლება სხვადასხვა მარკერით იყოს წარმოდგენილი. ქართულ საზოგადოებაში აშკარაა, რომ უმეტესობისგან განსხვავებული აზრი, თუნდაც მხოლოდ გარეგნული არასტანდარტულობა, რელიგიური უმცირესობა, სექსუალური უმცირესობა, სექსიზმი შეიძლება გახდეს ადამიანისადმი სიძულვილის ენის უზარმაზარი ტალღის გამომწვევი. ადრესატს კი, საკითხისადმი ნაკლები ცნობიერების გამო, არ აქვს გამკლავების მექანიზმი და პრობლემის გადაჭრას ხედავს იმაში, რომ მოექცეს საზოგადოების მიერ დაწესებულ სტანდარტებში, რაც, საბოლოოდ, არანაკლებ ვნებს მის მენტალურ ჯანმრთელობას, ვიდრე თავად სიძულვილის ენა.

რესპონდენტებს სიძულვილის ენის ადრესატად, ძირითადად, წარმატებული ადამიანები ესახებათ, რადგანაც ისინი ხშირად ჩანან საზოგადოებაში; ასევე, ყველა, ვინც სიმართლეს ამბობს, რაიმე უმცირესობას წარმოადგენს ან განსხვავებული და თამამი აზრის დაფიქსირების არ ემინია.

- წარმატებული ადამიანი.
- ალბათ, ის, ვინც ყოველთვის სიმართლეს ამბობს.
- ქალები.
- უმცირესობის წარმომადგენლები, რადგან ისინი სხვებისგან განსხვავებულები არიან.
- ადამიანები, რომლებიც ღიად და დაუფარავად აფიქსირებენ თავიანთ პოზიციებს, რადგან ეს ყველაფერი საზოგადოებაში გაღიზიანებას იწვევს. ასევე ხალხი,

ვინც ასე თუ ისე წარმატებულია, რასაც შურიც ფაქტორიც განაპირობებს.

- ჩემი აზრით, ყველაზე ხშირად ქალები არიან მსხვერპლნი. შეიძლება პატრიარქალიზმის ბრალია, მუდამ ქალებისკენ იშვერენ თითოს, მაგრამ მგონია, რომ მათ მიმართ უფროა სიძულვილის ენა გამოყენებადი.
- სიძულვილის ენის მსხვერპლი შეიძლება გახდეს ის, ვინც დამნაშავეა და მართლაც შეცდომა დაუშვა, მაგრამ ასევე შეიძლება სრულიად უდანაშაულო ადამიანიც გახდეს ამის მსხვერპლი. ჩემი აზრით, სიძულვილის ენის გამოყენებისას მთავარი ის ადამიანია, ვინც ამ ენით საუბრობს, სიძულვილის ენით მოსაუბრის განათლებასა და შეგნებაზე მეტყველებს ისევ ცუდი სიტყვები და არა იმ ადამიანზე, ვისზეც ეს თქვეს.
- უფრო პოლიტიკოსები. იმიტომ რომ პოლიტიკა ძალიან დიდ როლს ასრულებს ჩვენს ყოველდღიურობაში.
- დასაქმებული ან სოციალურად სხვაზე მდგომი ადამიანი ან, უბრალოდ, განსხვავებული ვინმე, ვინც არსებულ პრინციპებს, შეხედულებებს ეწინააღმდეგება.
- საზოგადოების განსხვავებული, არაკონსერვატიული წევრები. LGBTQ+ თემი, თავისუფლად ჩაცმული ქალები, შესაძლებელია განსხვავებული სტილის კაცები (გრძელი თმები, საყურეები), სხვა ქვეყნის და/ან რასის წარმომადგენლები, განსხვავებული რელიგიის მიმდევარი. გაუაზრებელი მენტალიტეტის, არასწორი რელიგიური ქადაგების, განსხვავებულის მიუღებლობის გამო.

- ყველაზე ხშირად სიძულვილის ენის მსხვერპლი ხდებიან ის ადამიანები, რომლებიც საკუთარ აზრს თამამად და მკაფიოდ აფიქსირებენ, რაც უნდა არ ჯდებოდეს ისინი იმ საზღვრებში, რომლებიც საზოგადოებამ დააწესა.
- საპირისპირო ან არაპოპულარული აზრის მქონე ადამიანი.
- სოციალურ ქსელეში უამრავი სახის ინფორმაცია ვრცელდება და განსაკუთრებით მძაფრად არის გამოხატული სიძულვილის ენა სოციალური ქსელების საშუალებით. ვფიქრობ, განსაკუთრებულ აგრესიას იჩენენ განსხვავებული სექსუალური ორიენტაციის ადამიანების მიმართ.
- სიძულვილის ენის მსხვერპლი ხშირად იქცევა განსხვავებული ადამიანი, მაგალითად, განსხვავებული რასის, ორიენტაციის, იდეოლოგიის, ჩაცმის სტილის, წონისა და გარეგნობის ადამიანები; ასევე ის ადამიანები, რომლებიც სტერეოტიპულ სტანდარტებში ვერ ჯდებიან .
- ყოველთვის იჩაგრება უფრო სუსტი, ეს განუვითარებელი საზოგადოებისთვის დამახასიათებელი ნიშანია.
- სიძულვილის ენა – ეს არის მხოლოდ მოძალადის არჩევანი, რომლის მსხვერპლი ნებისმიერი შეიძლება იყოს, მაგრამ, როგორც წესი, მსხვერპლი ხდება განსხვავებული შეხედულებების, წარმატებული ადამიანი.

- სიძულვილის ენის მსხვერპლი ყველა შეიძლება გახდეს, მიზეზი სტერეოტიპია, უაზრო, ბოროტ ხალხში გამჯდარი კომუნისტური იდეოლოგიები... დაწყებული სკოლის ასაკიდან ცხოვრების სხვადასხვა ეტაპზე მონაცვლოებით გადადის. „ეს მოსწავლეს არ შეუფერება“ – აზრის დაფიქსირება მიუღებელია... რატომ? იმიტომ რომ საბჭოთა კავშირში ასე იყო. მასწავლებლებს გამოყოფილი აქვთ ეს ყურმოჭრილი მორჩილების სურვილი.. ამ დროს, შესაძლოა, მასწავლებელი ახალგაზრდა იყოს, სულ არ იყოს იმ პერიოდისა, მაგრამ საბჭოეთის პედაგოგის გამოზრდილი იყოს და ასე, გაფუჭებული ტელეფონის პრინციპით გადაეცემა ღვარდლი, დაცინვა, ბოროტება და ჩაგვრა.. ეს ცხოვრების ყველა ეტაპზე და ყველა სფეროში შესაძლოა იყოს, მაგრამ განსაკუთრებით დაუცველები არიან სხვა ორიენტაციის ადამიანები და რასობრივად ან რელიგიურად განსხვავებულნი. აქ უკვე ჩაგვრა მზერას, სიტყვებს ცდება და ფიზიკურ შეურაცყოფაზე გადადის... მე კლასელი მყავდა, ძალიან კარგი ბიჭი, კარგი მეგობარი, ყველასთვის საყვარელი, მაგრამ ერთ დღესაც ორიენტაცია შეეცვალა და იმ ხალხმა, რომელიც გვერდით ჰყავდა 24/7, „წიხლში გაიგდეს“... დღეს საქართველო დატოვა, იმდენად შეუძლებელი იყო მისთვის აქ გაჩერება... რომ ვიკითხე, რატომ მოექცით ასე? ის ხომ ჩვენი მეგობარი იყო-მეთქი, მიპასუხეს: „სამარცხვინოა“, „მოსაკლავია“ და რატომ? ამას ვერ ხსნიან.. იმიტომ რომ გამჯდარი სტერეოტიპია, სიახლის მიუღებლობა. თითქოს დღეისთვის სიტუაცია შეიცვალა, ისე მწვავე აღარ არის, როგორც რამდენიმე წლის წინ, მაგრამ ერთეული შემთხვევები მაინც ხდება... განათლება მხოლოდ დიპლომი არ არის, სკოლაში, უნივერსიტეტში,

საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ისეთი ხალხი უნდა მუშაობდეს, ვინც თაობას ჯანსაღად აღზრდის და არა სტერეოტიპის, საბჭოურ მარწუხებში გააბამს... ოჯახსაც დიდი პასუხისმგებლობა ეკისრება ამ დროს... სხვადასხვა საშუალებით, მედიის დახმარებით იქნება ეს, სამსახურებრივი ტრენინგები თუ სტატიები, უნდა მოხდეს მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება... ამ მხრივ, რა თქმა უნდა, წინსვლა არის, მაგრამ მუშაობა კვლავ არის საჭირო...

- ნებისმიერი ადამიანი შეიძლება გახდეს.
- უმცირესობები, ლგბტ წევრები, ქალები.
- ვინც განსხვავებულია და ნაკლებად აინტერესებს სხვების აზრი, რადგან საზოგადოებას არ მოსწონს მის მიერ შექმნილ წესებზე შეწინააღმდეგება და განსხვავებულობას აღიქვამენ, როგორც არასწორს, ცუდს, იმას, რაც უნდა სძულდეთ.
- სიმართლის მთქმელი.
- თვალსაწიერის სივიწროვის, სიღარიბის, ზოგადი განათლების დეფიციტის ბრალია. რომ ჰქონდეთ ადამიანებს განათლების მისაღებად, უცხოური ენების შესასწავლად, სამოგზაუროდ თანხები, გაიაზრებდნენ, რომ სამყარო ფერადი და მშვენიერია.
- ძირითადად, საზოგადოებისთვის ცნობილი ადამიანები, რომელთა პირადი ცხოვრება ან სოციალური, პოლიტიკური თუ სხვა სახის საქმიანობა ხშირად შუქდება მედია საშუალებებით.

სიძულვილის ენის გამოყენებისკენ კი, რესპონდენტების აზრით, უფრო სუსტი, გაუნათლებელი ხალხი იხრება. ეს სპექტრი მოიცავს შემდეგს:

- სუსტი ადამიანები;
- წარუმატებელი ადამიანები;
- გაუნათლებელი ადამიანები;
- დაბალი ინტელექტის ადამიანები;
- ისეთი პიროვნება, რომელიც პატივს არ სცემს სხვის კულტურასა და ტრადიციებს;
- უცოდინარი და კომპლექსიანი მამაკაცები, ასევე შურიანი ქალები და ტიკ-ტოკ პლატფორმას თუ გავიხსენებთ, 11-15 წლამდე მოზარდებიც;
- ის, ვინც სუსტია და ვერ აკონტროლებს ემოციებს; გაუნათლებელი ან პოლიტიკურად, რელიგიურად ანგაჟირებული ადამიანები;
- ვითომ ქართული სულის, კულტურისა და ქრისტიანობის დამცველები;
- მოძალადე ტიპის არასრულფასოვნების კომპლექსით შეპყრობილი ადამიანები;
- სიძულვილის ენას ყველაზე ხშირად ნაკლები განათლების ადამიანები იყენებენ, რადგან მათთვის უცხოა თავისუფალი აზრის არსებობის ცნება.
- ფრუსტრირებული ადამიანები, რომლებიც საკუთარი თავით, მიღწევებით, ეკონომიკური მდგომარეობის ან პირადი ურთიერთობების დეფიციტის გამო თავს სრლფასოვნად არ გრძნობენ.

- ყველაზე ხშირად მე პირადად პოლიტიკურად დაპირისპირებულ საზოგადოებაში ვხვდები.
- ადამიანი, ვისაც აქვს მცირედი განათლება, მცირე კომპეტენცია და დიდი ამბიცი.
- ჩემი აზრით, ყველაზე ხშირად სიძულვილის ენას იყენებს ის ადამიანი, რომლებიც პატივს არ სცემს სხვა ადამიანის რაობასა და პიროვნების განსხვავებულობას. ასევე ის ადამიანები, რომლებიც თავად არიან საკუთარი თავით უკმაყოფილო და ამის დაფარვა სხვისი დაჩაგვრით და ლანძღვით შეუძლიათ.
- მენტალურად სუსტი ან მხდელი ადამიანები მიმართავენ ამ ენას ყველაზე ხშირად. გამოსავალი ან არგუმენტი როცა აღარ აქვთ, ასეთ ხალხს ისღა რჩებათ, რომ ტალახი ისროლონ.
- იყენებს ის, ვისაც ეშინია განსხვავებულის. არ აქვს ინფორმაცია ან ფლობს არასწორ სტერეოტიპულ შეხედულებას საკითხის მიმართ.
- არშემდგარი ადამიანები. ოჯახური და არა მარტო ოჯახური ძალადობის მსხვეპლნი.
- გაუნათლებელი ბრბო ან ბოროტი ზრახვებით შთაგონებული ადამიანი.
- ჩემი აზრით, აშკარაა, რომ ტელევიზიები ყველაზე ხშირად იყენებენ სიძულვილის ენას.
- გაუნათლებელი, პიროვნული განვითარების დაბალ საფეხურზე მდგომი ადამიანები. მაგრამ საქართველოში სიძულვილის ენამ გადალახა ყველა სოციალური ბარიერი და გვესმის მედიიდან, პარლამენტიდან, ამბიონიდან.
- გაბოროტებული ადამიანები, რომლებსაც სიამოვნებით სხვისი ჩაგვრა და დამცირება, მაგრამ არსებობს ასევე მოსაზრება, რომ თვითონ ასეთი ადამიანებიც ადრეულ ასაკში გამხდარან ამის მსხვერპლი.

- სიძულვილის ენას კვლავ იყენებს მსხვერპლი, რომელსაც დააკლეს მზრუნველობა, სიყვარული. ხშირ შემთხვევაში, მსგავსი ადამიანები თავად არიან ბულინგის მსხვერპლები. რთულ ოჯახურ პირობებში იზრდებიან, რაც უარყოფითად ისახება მათ პიროვნულად ჩამოყალიბებაზე.
- სიძულვილის ენა ყველამ შეიძლება გამოიყენოს, თუ ზედაპირულად იაზროვნებს "ხალხის აზრით" გამჯდარი სტერეოტიპებით და არა საკუთარი აზრით, როცა შეგვეძლება სიტუაციას მეორე მხრიდან შევხედოთ და ამ უნარს გამოვიყენებთ, არა მგონია, ვინმემ გამოიყენოს ეს „ენა“.
- ალბათ ის ადამიანები, რომლებსაც საზოგადოებაში საკუთარი თავის დამკვიდრება სურთ, ან ისინი, ვისაც თვითშეფასების ამაღლება სურს, თუ სხვებს „დაჩაგრავენ“, მაშინ ისინი აღარ იქნებიან „დაჩაგრულები“. შესაძლოა ესეც იყოს.

რაც შეეხება შეკითხვას, თავადაც გამოუყენებიათ თუ არა სიძულვილის ენა, ექსპერიმენტის მონაწილეთა ძირითადი ნაწილი უარყოფითად პასუხობს მას. მეორე მხრივ, არიან ისეთი რესპონდენტებიც, რომლებსაც ახსენდებათ მათ მიერ გამოყენებული დისკრიმინაციული წინადადებები, თუმცა ამატებენ, რომ მათ მხოლოდ გაუაზრებლად გამოიყენებდნენ, რადგანაც არ იცოდნენ, რა არის სიძულვილის ენა და რა ზიანი შეიძლება მიაყენოს მისმა მომხმარებელმა სხვას და ამას ძალიან ნანობენ, ან რადგანაც ასეთ სოციალურ გარემოში იზრდებიან და ეგონათ, სწორად აზროვნებდნენ. ზოგიერთი ასევე აღნიშნავს, რომ მისკენ მიმართულ სიძულვილ ენას შეებრძოლნენ თავად გამოყენებული სიძულვილის ენით:

- არა, არავითარ შემთხვევაში. ყველა ინდივიდუალურია და განსაკუთრებული. არავინაა ამის ღირსი. მით უმეტეს ისეთი ხალხი, რომელიც თვითონ იყენებს სიძულვილის ენას.
- ზემოთ მოყვანილ მაგალითში წვლილი მეც შევიტანე. ალბათ, ბრბოს ფსიქოლოგიას ავყევი.
- გამომიყენებია, რომ ჩემი თავი დამეცვა. ისე, არანაირად არ მომწონს. იმ ადამიანის აგრესიას უფრო დიდი აგრესიით და ცინიზმით (შეურაცხმყოფელი და სექსისტური) ფრაზებით გავეცი პასუხი.
- არასდროს არ გამომიყენებია სიძულვილის ენა, რადგანაც ვთვლი, რომ ასე საუბარს არაფერი მოაქვს სასიკეთო, ასე ვერ გადავჭრით პრობლემას და ვერც დამნაშავეს გავაგებინებთ რამეს
- ძალიან მიჭირს, ვერავის ვიმეტებ და თან მგონია, რომ ცუდი მაგალითია. რადგან მე არ მომწონს, სხვასაც არ მივმართავ მსგავსი ფორმით. უი, გამახსენდა, ერთი, თინა კანდელაკს დაუწერე, – დარჩი რუსეთში შენი ადგილი მანდ არის-მეთქი. მეტი მაინც ვერ გავლანძღე.
- სიძულვილის ენა გამომიყენებია ჩემთვის მიუღებელი აზრის დაფიქსირების დროს, მაგრამ შემდგომში მინანია, რადგან თუ მე არ მინდა ჩემს აზრს ვინმემ დაუწესოს საზღვრები, იგივე არ უნდა გავაკეთო მეც, მას შემდეგ ვცდილობ, რომ თავი შევიკავო.
- კი, აქვე დავწერ, არ უნდა მექნა.

- ვცდილობ, მაქსიმალურად რომ ავირიდო თავიდან, თუმცა ალბათ გაბრაზების ან აფექტის დროს გამომიყენებია.
- სიძულვილის ენა გამომიყენებია, როგორც საპასუხო რეაქცია სხვისგან წამოსულ აგრესიაზე. მაგალითად რომ ვთქვა, ინტერნეტ ტროლები იწვევენ ნეგატიურ დამოკიდებულებას ხოლმე.
- დიახ, მაგრამ გვიან გამიცნობიერებია.
- მე არ გამომიყენებია და თუ შემთხვევით, ბოდიში მომიხდია.
- ნაკლებად ძირითად უსამართლობისას. თუმცა ვთვლი, რომ ამ გზით ვერაფერს გამოვასწორებთ. ეს სისუსტეა და მაქსიმალურად ვცდილობ იგივე ნაკლებად გავიმეორო.
- კი, სკოლის პერიოდში გაუთვითცნობიერებელი ზიზღი მქონდა მოზარდების მიმართ, რომლებიც თმებს იღებავდნენ და პირსინგს ატარებდნენ. ასეთ ბავშვებთან, მოზარდებთან კომუნიკაციაში არ შევდიოდი. და რატომ? იმიტომ რომ ჩემი მასწავლებელი 24/7 მათ ლანძღვაში იყო, თქვენც მათნაირი ნუ გახდებით, ეს ის... და ვცდილობდი შორს დამეჭირა თავი, ჩემი სიძულვილის ენა ამრეზილი მზერა იყო. მერე ბებიამ შენიშნა ჩემი საქციელი და ყველაფერი ამიხსნა, სულ სხვა მხარით დამანახა ყველაფერი. რა არის ამაში ცუდი? არც არაფერი... მასწავლებელთან დალაპარაკებას აზრი არ ჰქონდა, მის აზროვნებას ბებიაჩემი ვერ შეცვლიდა, მერე ახალ სკოლაში გადამიყვანა, კარგ

გარემოში, სადაც ძალიან კარგი პედაგოგები იყვნენ, ჯანსაღი აზროვნება გვასწავლეს მე-5 კლასი გარდამტეხი იყო ჩემს ცხოვრებაში. რომ არა ბებია, მე არაჯანსაღ, ტოქსიკურ ადამიანად ჩამოვყალიბდებოდი და ეს სულაც არ იქნებოდა ჩემი ბრალი.

- ძალიან ადრე, სამწუხაროდ, ლგბტ თემის მიმართ. შემდეგ მკვეთრად შევიცვალე.
- ბოლოს გამოვიყენე რუსი ახალგაზრდების მიმართ, რომლებმაც, შექმნილი ვითარების მიუხედავად, რუსული მუსიკის ხმამაღალი არანჟირებით ჩემს ქუჩაზე ჩაატარეს პროპაგანდისტული დემონსტრაცია.

კითხვებზე, თუ რას ემსახურება სიძულვილის ენა და რა ზიანი მოაქვს მის გამოყენებას, ყველა რესპოდენტი თანხმდება მის უარყოფით, საზიანო მხარეებზე. რესპოდენტებს მიაჩნიათ, რომ სიძულვილის ენა უკიდურესი ფორმაა, რომელსაც ხალხის დასაჩაგრად, დასაკნინებლად იყენებენ, რათა საკუთარი ძალაუფლება კიდევ უფრო წინ წამოსწიონ. ეს ყველაფერი, ბუნებრივია, გაუაზრებლადაც შეიძლება მოხდეს, მაგრამ შედეგები შეუქცევადია; სიძულვილის ენის გამოყენებას ადრესატის სუიციდამდე მიყვანაც კი შეუძლია. სიძულვილის ენა ემსახურება შემდეგ მიზნებს:

- ადრესატის დაკნინებას და უარყოფითი სურათის შექმნას.
- უარყოფითი ემოციის გამოხატვის უკიდურესი ფორმაა.
- უპატივცემულობას, ჩაგვრას, სხვაზე ძალაუფლების მოპოვებას.

- სხვისი დამცირების ხარჯზე საკუთარი ძალის დემონსტრირებას.
- უმრავლეს შემთხვევაში, ობიექტის პიროვნულ განადგურებას; ზოგიერთ შემთხვევაში, მისი უმიზნოდ გამომყენებული აფასებს და ამბობს ისე, როგორც შეუძლია (მეტი არ იცის).
- სიძულვილის პროლიფერაციას.
- შეურაცხყოფის მიყენებას, დისკრიმინაციას, ჩაგვრას, საკუთარი დაკნინებული „მეს“ წარმოჩენას.
- სხვის განადგურებას, დამცირებას, შეურაცხყოფას.
- დაამციროს და შეურაცხყოს განსხვავებული აზრის/ ცხივრების სტილის მქონე ადამიანი.
- მმართველთა ხელში სიძულვილის ენა მოწინააღმდეგის დისკრიმინაციას ემსახურება, მოსახლეობის სხვადასხვა ფენაში, საკუთარი თავისთვის თავისი უპირატესობის დამტკიცების მცდელობა.
- ჩემი აზრით, არც არაფერს, ბევრი ადამიანი სრულიად გაუაზრებლად იმეორებს, გადასცემს ერთი მეორეს, უსისხლხორცდებათ და გამოუსწორებელ პრობლემად იქცევა... დღესდღეობით არა მგონია ამ ყველაფრის უკან ვინმე იყოს და ვინმეს სხვისი ჩაგვრით რაიმე სარგებელი ჰქონდეს, საბჭოეთის პერიოდში კი ეს ხალხის კონტროლისა და ჩარჩოებში მოქცევის საშუალება იყო.
- როცა სურთ რომ მართლა ატკინონ სხვა პიროვნებას და საბაბს ვერ პოულობენ, გადადიან რასაზე, რელიგიაზე ან ეროვნებაზე.
- ნეგატიური აზრის გავრცელებას საზოგადოებაში, გარკვეული ადამიანის ან ადამიანების მიმართ ზიზღის ჩანერგვას საკუთარი თავის უფრო აღმატებულად წარმოჩენა.

- სიძულვილის ენა, უპირველესად, ემსახურება ხალხის გრძნობებით მანიპულირებას და მათ სხვის საწინააღმდეგოდ განწყობას. ასევე, სიძულვილის ენა მიმართულია, კონკრეტული ადამიანისა თუ ჯგუფის დასამცირებლად და მათი რეპუტაციის დასაზიანებლად.
- სიძულვილის ენა ემსახურება საზოგადოების დესტრუქციას და მის ნორმალიზებურად მუშაობას, ნებისმიერ სფეროში სიძულვილის ენის გამოყენებამ შეიძლება მიგვიყვანოს ფატალურ შედეგამდე.
- სიძულვილის ენას შეუძლია საზოგადოება აქციოს ბრბოდ და ამ შემთხვევაში საღი აზრი იკარგება.
- ანადგურებს ადამიანს.
- საღი აზრის ან რაიმე სახის ობიექტური ქვეყნობის არსებობას ექმნება საფრთხე.
- ადამიანების უფლებების დარღვევა, მასობრივი უსამართლობა, ადამიანებში ფსიქოლოგიური პრობლემების – შფოთვის, პანიკის, თვითრწმენის კარგვის, შიშის, სტრესის გამოწვევა.
- სიძულვილის ენა ყველაზე მარტივ ფორმებში იწვევს თვითშეფასების დადაბლებას, ღროებით დეპრესიას, სოციუმისგან გარიყვას და ა. შ. თუმცა მძიმე ფორმებში შესაძლოა ადამიანი სუიციდამდე მიიყვანოს.
- ვიწრო სოციუმშია თუ ფართო საზოგადოებაში, ეს აგროვებს ნეგატიურ ენერგიას; ინგრევა ურთიერთობები და სხვ.

- შედარებით სუსტი ფსიქიკის ადამიანებს ეცემათ თვითშეფასება, შესაძლო გამოიწვიოს ტრავმაც კი, რომელიც მთელი ცხოვრება დარჩებათ.
- ადამიანისათვის ფსიქოლოგიური ზიანის მიყენება.
- შობს აგრესიას, შურისძიების წყურვილს და შეიძლება ადამიანზე მძიმე ფსიქოლოგიური დარტყმა იქონიოს.
- საზოგადოება თავისი განვითარების საფეხურზე უკუსვლით მიდის, მკვიდრდება საყოველთაო ნიჰილიზმი და უპატივცემულობა.
- შეიძლება ის ადამიანიც გაბოროტდეს და იგივე გააკეთოს ან სუიციდამდეც მიიყვანოს.
- უპირველესად წამახალისებელია, ვაჩვენოთ მომავალსაც ამ ენით საუბარს, რაც ყველაზე ცუდი მგონია.
- სიყვარულს არ ემსახურება და რაც სიყვარულის წინააღმდეგია, ადამიანში პოტენციურად არსებულ სიძულვილს კიდევ უფრო აღრმავებს, აგრესიას თესავს, ჩაგრავს და სხვ.
- საზოგადოების ორ მტრულ ბანაკად ჩამოყალიბებას.
- ემოციურად და ფსიქოლოგიურად აზიანებს ადრესატს.
- სიძულვილის ენის ზეგავლენის შედეგად ჩამოყალიბებული არაჯანსაღი საზოგადოება ვერ შედგება ჯანსაღად მოაზროვნე ერად და, შესაბამისად, ვერ

შექმნის ცივილური ღირებულებების მქონე სახელმწიფოს.

- სიძულვილის ენას მოაქვს დროებითი ძალაუფლების შეგრძნება, რომელსაც მოჰყვება პიროვნების გარდაუვალი დეგრადაცია. შემეცნების არცერთი მექანიზმი არ იყენებს სიძულვილს, შესაბამისად, ინდივიდი, რომელიც ამას იყენებს, მიდის გარდაუვალ დეგრადაციამდე.
- შეიძლება მსგავსი რამ ნორმალურად და მისაღებად ჩათვალოს მოზარდმა და მანაც დაიწყოს იმავის გამეორება, რაც გაიგონა, ამრიგად კი ეს უკანასკნელი განვითარდეს და გავრცელდეს.
- საზოგადოებას ხლეჩს სხვადასხვა ნაწილად.
- ადამიანს ანგრევს ფსიქოლოგიურად, ანადგურებს... საშინელებაა... ადამიანთა წარუმატებლობის, ცუდ შემთხვევაში კი სუიციდის მიზეზია.
- იჩაგრებიან უმცირესობები, რაც ყველა ადამიანზე განსხვავებულად მოქმედებს. ბევრი შემთხვევა ყოფილა, რომ სწორედ სიძულვილის ენის გამო თავიც მოუკლავ.
- რთულია პასუხის გაცემა, მაგრამ ვეცდები. არასწორად გავრცელებული ინფორმაციის უარყოფას, თუ მოხდა ასე, საზოგადოების გაცილებით ნაკლები წევრი ისმენს, ვიდრე თავდაპირველ ცრუ ინფორმაციას; უსამართლო მოპყრობის მსხვერპლის რეაგირება ამაზე ინდივიდუალურია, ზოგი იბრძვის, ზოგი ფარ-ხმალს ყრის და დეპრესიაში ვარდება. საზოგადოება ამ უზრმაზარ

ინფორმაციულ ნაკადში ვეღარ ერკვევა, ჯერ ცდილობს გარკვევას, მერე აღარ და შეიძლება საერთოდ ნიჰილიზმის გზას დაადგეს. სიძულვილის ენით გამოხატული თავდასხმები არის ერთ-ერთი საშუალება, რომ ქვეყნისთვის, ხალხისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი საკითხები გადაიფაროს რაღაც სიყალბით და მთელი ენერგიის, ბრაზის, თანაგრძნობის თუ, პირიქით, ზიზღის კონცენტრირება მოხდეს იმაზე, რაც რეალურად უმნიშვნელოა.

- რთული ხდება ეთიკური ნორმების შენარჩუნება. შესაძლებელია ახლო მომავალში მოცემული მოვლენა ნორმად გადაიქცეს. ეს ყველაფერი ნეგატიურად აისახება საზოგადოებაზე.

რაც შეეხება ბოლო შეკითხვას, თუ როგორ შეიძლება ვებრძოლოთ სიძულვილის ენას, კვლევაში მონაწილეების უმეტესობა აფიქსირებს იმ აზრს, რომ განათლება, კრიტიკული აზროვნების გამომუშავება, ცნობიერების ამაღლება, ემპათია, და, რაც მთავარია, მომავალი თაობის, ბავშვების სწორად აღზრდა ამ პრობლემური საკითხის აღმოფხვრის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია:

- რთულია ერთი პასუხის გაცემა, განათლება და კრიტიკული აზროვნების განვითარება მიმაჩნია საწყის ეტაპად. აგრეთვე საარსებო პირობების გაუმჯობესება აუცილებელია სიღატაკის პირას მყოფი ხალხისთვის.
- ალბათ, ზოგადად, ცხოვრების დონის, განათლების, ინტელექტის ამაღლებით. "შემდგარ და წარმატებულ" ადამიანს ნაკლებად ექნება დრო და სურვილი, სი-

ძულვილის ენით დაკავდეს და სხვის ცხოვრებას დაუწყოს ღრღნა/განხილვა.

- უნდა გვიყვარდეს ადამიანები.
- პირველ რიგში, თითოეულმა ადამიანმა უნდა წარმოიდგინოს საკუთარო თავი იმ ადამიანის ადგილას, რომელსაც ამცირებს ან შეურაცხყოფს, გაიაზროს ყველა ის გრძნობა, რაც სიძულვილის ენის ადრესატს დაუფლება და თუ ყველა ადამიანი საკუთარ თავს ვასწავლით, რომ სიძულვილის ენას უდიდესი ზიანი მოაქვს, მაშინ სოციუმის დამოკიდებულებასაც ეშვებოდა, თუმცა მხოლოდ ადამიანების მცირე ჯგუფების მცდელობა ზღვაში წვეთია. ვფიქრობ, სიძულვილის ენის საბოლოოდ აღმოფხვრა შეუძლებელია ან საუკუნეები სჭირდება, თუმცა შეგვწევს ძალა, მინიმუმამდე დავიყვანოთ იგი.
- მეტი განათლება ამ მიმართულებით საგანმანათლებლო დაწესებულებებში; სოც. მედიაში – დაბლოკვა; შესაძლებელია გადაცემების გააქტიურება ამ თემატიკაზე და მეტი მსჯელობა; დასჯადი ღონისძიებების პოპულარიზაცია სიძულვილის ენის გამოყენებისას.
- ცნობიერების ამაღლებით, განსაკუთრებით სკოლის ასაკის მქონე მოზარდებში და ალბათ აღსრულების მხრივ კანონით დასჯადი ქმედება უნდა იყოს.
- ვინაიდან უფროსებს, მგონია, აღარაფერი ეშვებოდათ, ბავშვები უნდა გავზარდოთ, შესაძლებელია სკოლის პროგრამაში რამე სახით დამკვიდრება.

- საზოგადოების თვითშეგნება უნდა ამაღლდეს და კანონი უნდა იყოს მორგებული მსგავს ქმედებებზე ისე, რომ დაუსჯელობის განცდა არ იყოს გაბატონებული.
- სოციალური რგოლები ტელევიზიებსა და ინტერნეტ სივრცეებში. მეტი ასახვა ხელიწების სხვადასხვა დარგში, თეატრში, კინოსა და ლიტერატურაში, ასევე გადაცემები მსგავს საკითხებზე.
- მე აქტიურად ვუსმენდი დებატებს უცხოურ მედიაში ამ თემაზე. მომეწონა ერთი ექსპერტის აზრი: არა მარტო სიძულვილის ენა უნდა აიკრძალოს კანონით, არამედ ნებისმიერი მცდელობა თუ წანამძღვარი, რაც გამოიწვევს სიძულვილის ენის გამოყენების აუცილებლობას. საგანმანათლებლო ინსტიტუციებში უნდა გამყარდეს ცნობიერების ამაღლება. პრაქტიკულად უნდა განხორციელდეს აღმკვეთი მექანიზმები და, რაც მთავარია, პირველმა პირებმა უნდა აჩვენონ ურთიერთპატივისცემა და შეძლონ კონსტრუქციული საუბარი.
- ჩვენ დავიწყეთ სიყვარულის ენაზე საუბარი, მსხვერპლმა თუ არამსხვერპლმა.
- ჩემი აზრით, ეს არა მხოლოდ საზოგადოებრივი, არამედ სახელმწიფოებრივი პრობლემაა, ამასთან, ეს საკითხი ოდითგან აფიქრებს ადამიანსაც და საზოგადოებასაც, არა ერთი ნაწარმოებისა თუ საზოგადო მოვლენის წინაპირობა თუ თემაც არის, ასე ვთქვათ, მარადიული საფიქრალია, ყველა ეპოქის თანამდევი, თუმცა დღესდღეობით ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარებამ უფრო ცხადად და უფრო ნათლად წარმოაჩინა ეს პრობლემა, ამავე დროს, მთელი სისასტიკით გამოავლინა და დაგვანახა, ადამიანები ერთმანეთს ეჯიბრებიან აგრესიის გამოხატვაში, თუნდაც

სრულიად უცნობი და არაცნობადი ადამიანების მიმართ, ამის მაგალითად გამოდგება ნებისმიერ თემაზე ფეისბუქგვერდებში პოსტებზე კომენტარები... ვფიქრობ, პრობლემის გადაწყვეტა დამოკიდებულია საგანმანათლებლო სისტემაზე, კერძოდ, სკოლებზე, ამასთან, სახელმწიფო პოლიტიკაზე, ზოგადად, ადამიანი გაუცხოვდა ადამიანს, საზოგადოებას, სახელმწიფოს, სამყაროს... ამიტომ პრობლემის გადაჭრის გზად მაინც საადმინისტრაციო სისტემების რეფორმა მიმაჩნია, თუმცა საინფორმაციო სისტემების როლიც უდიდესია, ერთგვარი ცენზურის აუცილებლობაც დგას.

- უნდა დავიწყოთ ოჯახებიდან, თუკი ოჯახში სიძულვილის ენა ესმის/ხედავს ბავშვს, მაშინ ბრძოლას აზრი არ აქვს, მისთვის ეს ნორმად იქცევა.
- ვასწავლოთ მომავალ თაობას, რომ ყველას ცხოვრება ინდივიდუალურია, რომ არ არის ჩვენი გასარჩევი სხვისი ცხოვრება, რომ იმისათვის, რომ ბედნიერები, ღიმილიანები და თავისუფლები ვიყოთ, ყველამ ჩვენი ცხოვრებით უნდა ვიცხოვროთ.
- მხოლოდ და მხოლოდ ამაზე ხმამაღლა საუბრით, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებით და ადამიანთა უფლებების მაქსიმალურად დაცვით. დაწყებული სკოლიდან მოსწავლის უფლებები უნდა იყოს დაცული და კონტროლირებადი, უნივერსიტეტებში, სამსახურებში არა მხოლოდ ფურცლებზე უნდა იყოს დაწერილი კანონები არამედ უნდა იყოს ამ ყველაფრის გამკონტროლებელი მხარე რისი იმედიც გვექნება, რომ დავვიცავენ... აქტიურად რომებრძოლოს ამას სამთავრობო თუ არასამთავრობო ორგანიზაციები. თანდათან ხალხის ცნობიერებაც ამაღლდება და პრობლემა აღმოიფხვრება

- პირველ რიგში, ბავშვებს უნდა შევაგნებინოთ, რამდენად არასწორია მისი გამოყენება, რათა მოხდეს ჯანსაღი საზოგადოების ჩამოყალიბება. ვთვლი, რომ მიუხედავად ყველანაირი ზომებისა, მისი აბსოლუტურად აღმოფხვრა ვერასდროს მოხერხდება, რადგან ეს ადამიანის ბუნების ნაწილია. შეიძლება ჯარიმების დაწესებაც.
- პირველ რიგში, განათლება, სკოლებშივე უნდა ისწავლებოდეს, რომ განსხვავებულობა დანაშაული არ არის და სიძულვილის ენა საზიანოა ყველასთვის, ბავშვებს უფრო მეტ სიყვარულსა და სიბოძეს უნდა ასწავლიდნენ მასწავლებლები და ხელი უნდა შეუშალონ ბულინგსა და ჩაგვრას. უფრო მოზრდილ საზოგადოებაში კი ლექცია-სემინარები უნდა იმართებოდეს ამ თემაზე, რათა ამაღლდეს ხალხის ცნობიერება. ასევე რელიგიაც დიდ გავლენას ახდენს საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებაზე და ხშირად ისინიც უწყობენ ხელს სიძულვილის ენის გამოყენებას, ამიტომ მკაცრად უნდა კონტროლირდებოდეს მთავრობის მიერ მსგავსი შემთხვევები სკოლებში, უნივერსიტეტებში, თუნდაც ეკლესიებში.

გაცემული პასუხებიდან გამომდინარე, სიძულვილის ენა შეიძლება განვმარტოთ შემდეგნაირად:

სიძულვილის ენა არის დისკრიმინაციის ერთ-ერთი ფორმა, რომელიც, ძირითადად, მიემართება რაიმე ნიშნით განსხვავებულ და გამორჩეულ სოციალურ ჯგუფს, იქნება ეს სექსუალური ორიენტაცია, გენდერი, რელიგიური მრწამსი (უმეტესად, საზოგადოების რელიგიური

უმცირესობა), ეთნიკური სხვაობა. აღსანიშნავია, რომ სიძულვილის ენა გამოიხატება არა მხოლოდ ვერბალურად, არამედ არავერბალური გზითაც, მაგალითად, მზერით, ქესტებით... სიძულვილის ენის გამოყენებას თან ახლავს წარმომთქმელის სურვილი, დაამტკიცოს ადრესატი ჯგუფის განსხვავებულობა და, შესაბამისად, უარყოფითად წარმოაჩინოს ის საზოგადოების წინაშე. ადრესატზე, კერძოდ, მის ფსიქოლოგიურ, ისე სულიერ მდგომარეობაზე სიძულვილის ენა ხანგრძლივ ეფექტს ახდენს, მოკლედ რომ ვთქვათ, „სიძულვილის ენა იარაღივითაა, იგი ანადგურებს ადამიანს“.

კვლევაში მონაწილეებმა სიძულვილის ენის გამოყენების რამდენიმე ძირითადი თემა გამოყვეს, როგორიცაა რელიგიური თუ სექსუალური უმცირესობები, სექსიზმი, გენდერული უთანასწორობა, გარეგნულ მხარეზე ხაზგასმა და ა.შ.

მეორე მრივ, აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ კითხვარში მონაწილე პირები ხშირად ვერ აფიქსირებენ განსხვავებას სიძულვილის ენასა და შეურაცხყოფასა თუ ბულინგს შორის. შესაბამისად, ეს ფაქტი კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს ჩვენი კვლევის საჭიროებას, რათა ამაღლდეს ცნობიერება სიძულვილის ენასთან დაკავშირებით. აუცილებელია ვიცოდეთ, თუ რა ზიანი მოაქვს მას როგორც ადრესატისთვის, ისე ავტორისთვის და როგორი ლინგვისტური მახასიათებლები აქვს მას, რომ ადვილად შევძლოთ მისი ამოცნობა. ასევე აუცილებელია ვიცოდეთ, თუ რა ხერხებით უნდა ვებრძოლოთ მას.

ქართულ სოციალურ ქსელში განთავსებული კომენტარების ანალიზი

კვლევის მეორე ეტაპი კი უშუალოდ სიძულვილის ენის ლინგვისტურ და სოციოლინგვისტურ ანალიზს მოიცავს და მიზნად ისახავს, დაადგინოს:

1. რა ენობრივი სტრატეგიები გამოიყენება ქართულ ციფრულ მედიადისკურსში ქალის გენდერული ჩაგვრის გამოსახატავად?

2. როგორ აისახება ენაში კულტურული, გენდერული და რელიგიური სტერეოტიპები და რა გავლენას ახდენენ ისინი გენდერული როლების განაწილებასა და მათ მიმართ საზოგადოების დამოკიდებულებაზე ქართულ სინამდვილეში?

3. როგორ აიგება კომუნიკაციური აქტების მონაწილეთა ენობრივი იდენტობები ციფრულ დისკურსში?

4. ვინ არიან სიძულვილის ენის ძირითადი გამომყენებლები და ვის მიმართ არის ის მიმართული?

5. რას ემსახურება სიძულვილის ენის გამოყენება?

კვლევისთვის მასალა გროვდებოდა 6 თვის განმავლობაში. ის მოიცავს ინტერნეტ სივრცეში (სოციალური ქსელები, ონლაინ ჟურნალები თუ ვიდეო საიტები), გავრცელებულ პოსტებსა და რელევანტურ სტატიებზე დაწერილ კომენტარებს. საერთო ჯამში, გასაანალიზებლად აირჩია 500 კომენტარი. არჩეული პოსტები თუ სტატიები ეხება ქალის სურათს, ტაბუდადებულ თემას, როგორიცაა მაგალითად, მენსტრუაცია, ან ქალის შესახებ „სკანდალურ“ ინფორმაციას.

თვისობრივ და რაოდენობრივ კვლევასთან ერთად, მგროვებული ემპირიული მასალა გაანალიზდა ციფრული კომუნიკაციის დისკურსის თვალსაზრისით (კომპიუ-

ტერით წარმოებული დისკურსის ანალიზის (Computer-Mediated Discourse Analysis- CMDA) უახლეს მეთოდოლოგიაზე დაყრდნობით. ეს ინტერდისციპლინური მეთოდი მოიცავს ლინგვისტურ, კომუნიკაციის თეორიისა და რიტორიკაში გამოყენებული მეთოდების კომბინაციას. იგი შეიძლება წარიმართოს ენის 4 დონეზე: (1) სტრუქტურის, (2) მნიშვნელობის, (3) კომუნიკაციის, (4) სოციალური ქმედების დონეზე. გარდა ამისა, ენის სტრუქტურული კვლევის მიმართებით, კვლევა მოიცავს გენდერულად მარკირებული ახალი სიტყვების, ნეოლოგიზმების ან ენობრივი მორფოლოგიური და სინტაქსური სტრუქტურების ანალიზს, ტიპოგრაფიული და ორთოგრაფიული მახასიათებლების შესწავლას. ენობრივი მნიშვნელობის კვლევა გულისხმობს სიტყვებისა და გამონათქვამებისა თუ სამეტყველო აქტების ან სხვა ფუნქციური ელემენტების (მაგ., მეტყველების მაკროსემანტების) კვლევას (Herring, 1996). კვლევის შემდეგი, კომუნიკაციური-ინტერაქციული დონე შეისწავლის ემპირიულ, ვერბალურ მასალას კონტექსტის თემის განვითარების, ჯერობის, დიალოგური თუ პოლილოგური აგების ენობრივი პარამეტრების გამოკვეთის თვალსაზრისით. ბოლოს, კვლევის ყველაზე ბოლო დონე კონცენტრირდა იმ ლინგვისტური სტრატეგიების გამოვლენაზე, რომლებიც განსაზღვრავენ ენობრივი (არა)თავაზიანობის, ენობრივი კონფლიქტის, შიდა და გარე სოციალური ჯგუფებისა და მიმართებების ტიპებსა და მახასიათებლებს. აქვე საინტერესოა სიძულვილის ენის, როგორც ციფრული გენდერულ-სპეციფიკური დისკურსის, ერთ-ერთი პრობლემის კვლევა.

მედიასივრცეში განთავსებული კომენტარები არჩეულია ხელით, რაც განპირობებულია რამდენიმე მიზეზით: (1) ქართულ ენაზე დაწერილი მასალის, ენის

სპეციფიკურობიდან გამომდინარე, კომპიუტერით გაანალიზება სირთულეს წარმოადგენს; (2) შესაძლოა სიტყვაში იყოს მართლწერის პრობლემები, რაც კომპიუტერისთვის რთული აღსაქმელი იქნებოდა; (3) სიძულვილის ენას არ გააჩნია რაიმე კონკრეტული ტერმინოლოგია, ის შეიძლება შეგვხვდეს ლექსიკური ერთეულების როგორც პირდაპირი, ისე ირიბი გამოყენებით, რაც კომპიუტერისთვის შეუძლებელი იქნებოდა აღსაქმელად.

როგორც აღინიშნა, ასობით კომენტარიდან, საბოლოო ჯამში, ემპირიულ მასალად გადაირჩა და გაანალიზდა 500-ამდე კომენტარი. გაანალიზდა, ასევე, ინფორმაცია კომენტარების ავტორების შესახებ, რომლებიც დაიყვნენ მამრობითი და მდედრობითი სქესის წარმომადგენლებად, რათა დადგინდეს, თუ ვინ იყენებს სიძულვილის შემცველ ენას უფრო ხშირად. თუმცა გამოიკვეთა ნეიტრალური კატეგორიაც, რომელიც მოიცავს იმ კომენტარების ავტორებს, რომლებსაც არ უყენიათ სურათები და სახელითა თუ მეტსახელით მათი სქესის გარკვევა რთული ან შეუძლებელია (მაგ., სრული სახელის მაგივრად უწერიან მეტსახელი ან გამოგონილი სახელები. გარდა ამისა, შესაძლოა, პროფილი ეკუთვნის წყვილს და მოცემულია როგორც კაცის, ისე ქალის სახელი).

ონლაინ სივრცეში გაკეთებული კომენტარების სოციოლინგვისტური ანალიზიდან შეიძლება რამდენიმე ძირითადი თემატიკის/ სოციალური ხატების წინ წამოწევა. ესენია:

- არატრადიციული ორიენტაციის მიუღებლობა.
- ტრანსგენდერების დისკრიმინაცია.
- განათხოვრების/ ყოფილი ცოლის სახის მიუღებლობა.

- ქალზე ძალადობის წახალისება.
- ფემიციდის გამართლება.
- თამამი/ დამოუკიდებელი/ წარმატებული/ სექსუალურად აქტიური ქალის სახის რღვევა.

სიძულვილის ენა სტერეოტიპებით იკვებება, შესაბამისად, არაა გასაკვირი, რომ სტერეოტიპულად მოაზროვნე ქართული საზოგადოებისთვის მიუღებელი აღმოჩნდა არატრადიციული ორიენტაციის ადამიანი, ტრანსგენდერი, განათხოვარი ან წარმატებული ქალი, ხოლო მათზე ძალადობა და ფემიციდი, უმეტეს შემთხვევაში, არც კი არის დაგმოიბილი. შესაბამისად, ეს ჯგუფები ხშირად ხდებიან სიძულვილის ენის ადრესატები.

სიძულვილის ენის შემცველ კომენტარებში მისი გამოყენების სხვადასხვა ტაქტიკა გამოიკვეთა –პირდაპირი შეურაცხყოფა და განსხავებულის ან სტერეოტიპულად მიუღებელი პიროვნების მიმართ პირდაპირი თავდასხმა თუ შეფარული ირონია, ცინიზმი, იუმორი და სარკაზმი.

არატრადიციული ორიენტაციის ქალი

არატრადიციული ორიენტაციის წარმომადგენლებისადმი ქართულ საზოგადოებას განსაკუთრებული მიუღებლობა აქვს, შესაბამისად, როდესაც მათზე ან მათ მიერ რაიმე პოსტი თუ ვიდეო იდება, ხშირია ორივე სექსის წარმომადგენლებისგან სიძულვილის ენის გამოყენება. მაგალითისთვის, ტიკტოკ პლატფორმაზე აქტიურმა ღიად ლესბოსელმა გოგონამ საკმაოდ საჭირობოტო თემაზე გადაიღო ვიდეო. ვიდეოში ის საუბრობდა, რომ სექსუალური ურთიერთობისას აუცილებელია ქალის მიერ თანხმობა, მაშინაც კი, თუ წყვილი ცოლ-

ქმარია, წინააღმდეგ შემთხვევაში ეს ძალადობაა და გაუპატიურებადაც კი შეიძლება ჩაითვალოს. იქიდან გამომდინარე, რომ თემატიკაც და მოსაუბრის იდენტობაც ქართული საზოგადოებისთვის საკმაოდ მიუღებელია, ამ ვიდეოზე სიძულვილის ენის შემცველი კომენტარები ძირითადად ორი მიმართულებით შეგვხვდა: გოგონაზე, კონკრეტულად კი მის გარეგნობაზე თავდასხმა და ვიდეოს შინაარსზე თავდასხმა, ან ორივე ერთად:

- Calm down, არც არავინ გთავაზობს, იქით რომ დააძალო მაინც (კაცი).
- ალბათ უარის თქმას ყოველთვის გასწრებენ (კაცი).
- როცა მამაკაცი, თუნდაც დაქორწინებული, უარს იღებს, ეს იმას ნიშნავს, რომ მომავალშიც უარი ექნება, ამიტომ ქალს თავიდანვე თავისი ადგილი უნდა მიუჩინო (კაცი)
- ამან რომ გამაუპატიუროს, მერე ვის მივმართო? (კაცი).
- ის *ლე გამოჩნდით, ვისაც ამან უარი გითხრათ (კაცი).
- ბოჭკა! (ქალი).

როგორც კომენტარებიდან ცალსახად ჩანს, გოგონას თავს ესხმიან მისი განსხვავებული გარეგნობის გამო და დამცირებით ეუბნებიან, რომ მას არავინ გააუპატიურებს, ეს ძალიანაც რომ სურდეს, ის არასასურველი ქალია, მას ყველა უარს ეუბნება. უფრო მეტიც, კვლავ მისი გარეგნობიდან და ორიენტაციიდან გამომდინარე, ერთი მამაკაცი ირონიულად აღნიშნავს, რომ მას თავად ძალუძს იყოს მოძალადე და კაცები გააუპატიუროს. აღსანიშნავია ერთი მამაკაცის კომენტარიც, რომელიც მოუწოდებს

ხალხს ძალადობისკენ, რომ ქალს ადგილი თავიდანვე მიუჩინოს, თორემ ცოლისგან მუდმივად უარი ექნება.

მიუხედავად იმისა, რომ, ერთი შეხედვით, რთულია ამ კომენტარებში სიძულვილის ამოცნობა, მათში წარმოდგენილი ლინგვისტური არჩევანი კომუნიკაციის დონეზე მოიცავს მას და დაფარულად ხელს უწყობს უმცირესობის ჯგუფების მარგინალიზაციას. უფრო მეტიც, მოუწოდებს მათზე ძალადობისკენ, რაც დისკურსის ანალიზის სოციალური ქმედების დონეს ეხმიანება.

იმავე თემატიკაზე ისაუბრა ცნობილმა ქართველმა აქტივისტმა ბაია პატარაიამ და აღნიშნა, რომ ქმრის მიერ სექსუალური ძალადობა მიუღებელია.

- 184-ე სკოლის სირცხვილია ეს რაღაცა (ქალი).
- ამას არავინ აუპატიურებს და ეჭვიანობს ალბათ. რას გავხარ, მოგიკვდა პატრონი (კაცი).
- ამას კარგი კაცი უნდა (კაცი).
- სხვა რომ გაუპატიურებს, ის არ უნდა მოითმინო, თორემ ქმარს ცოლი იმისთვის უნდა, გვერით რომ ჰყავდეს (კაცი).

მიუხედავად იმისა, რომ ბაია პატარაია არ არის უმცირესობის წარმომადგენელი, მისი აქტიურობა LGBTQIA+ თემისა და ქალთა უფლებების დასაცავად საზოგადოების გარკვეულ კატეგორიაში აგრესიას იწვევს და, შესაბამისად, იგი ხშირად ხდება სიძულვილის ენის ადრესატი. საინტერესოა აქ წარმოდგენილი პირველი

კომენტარი, სადაც მისი ავტორი ბაია პატარაიას მოიხსენიებს სიტყვა „რადაც“-თი, რომელიც ქართულ ენაში მხოლოდ უსულო საგანს მიემართება. ამით კომენტარის ავტორი ცდილობს სიძულვილის ენის ადრესატი დაამციროს და წარმოაჩინოს როგორც საგანი, ნივთი. მომდევნო კომენტარებში ასევე ჩანს იმის სურვილი, რომ შეურაცხყონ ადრესატი და წარმოადგინონ ის, როგორც არასასურველი ქალი, რომელსაც გაუპატიურებითაც კი არავინ გააუპატიურებს, ან დაუკმაყოფილებელი ქალი.

არაქალი

კომენტარების სიმრავლისა და სიმწვავედან გამომდინარე, თავისუფლად შეგვიძლია განვაცხადოთ, რომ ტრანსგენდერობა ქართული საზოგადოების ნაწილისთვის საკმაოდ მიუღებელი და მგრძნობიარე თემაა.

- ვის რაში აინტერესებს ამ კაცის ცხოვრება (ქალი).
- ეს ფრჩხილები დაიმოკლე, თუ კაცი ხარ (ქალი).
- დაწვით, მაგის ჰიბრიდი დედას შე.....ი (ქალი).

საინტერესოა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ამ კომენტარების ადრესატის სახელი, გარეგნობა და არჩეული იდენტობა არის მდებარეობითი სქესისა, კომენტარის ავტორები მას მაინც კაცად ან ჰიბრიდად მოიხსენიებენ. ბუნებრივია, ეს ემსახურება მის დამცირებას და მისი ცვლილებისა თუ იდენტობის არადიარებას. სიძულვილის ენის ამგვარად სტრუქტურიზებას თან სდევს უმცირესობების ამ ჯგუფის მუდმივი დევნა და გარიყვა, მათი განსხვავებულად წარმოჩენა. განსხვავებულობა, კი, როგორც

უკვე აღინიშნა, საზოგადოებისთვის მუდმივ პრობლემას წარმოადგენს.

პოლიტიკურად განსხვავებული აზრი დიდ როლს თამაშობს სიძულვილის ენის გამოყენებისას. გოგონა, რომელიც რუსული კანონის წინააღმდეგ თბილისის ქუჩებში გამართულ მიტინგებზე გამოჩნდა და საზოგადოებამ „წყლის ჭავლთან მოცეკვავე გოგონა“ უწოდა, არ აღმოჩნდა გამონაკლისი და მისი ასაკის მიუხედავად (გოგონა არასრულწლოვანია), ხალხში, მოკლედ შეჭრილი თმისა და ჩაცმის განსხვავებული სტილის გამო, დიდი ვნებათა ღელვაც გამოიწვია.

- რა სიმპათიური ბიჭია (ქალი).
- ჯერ გაარკვიოს, გოგოა თუ ბიჭი (კაცი).
- გოგოს რა ეტყობა ამას, ან ადამიანის (ქალი).

ცინიზმით ხაზგასმამ გოგონას განსხვავებულ გარეგნობაზე მის და მისი თაობის წარმომადგენლების მენტალურ ჯანმრთელობაზე შეიძლება უარყოფითი გავლენა იქონიოს. სიძულვილის ენის ერთ-ერთი უარყოფითი გავლენა სწორედ რომ ადამიანის გარიყვა და საკუთარი თავის გამოხატვის უფლების დაკარგვაა. „წყლის ჭავლთან მოცეკვავე გოგონაზე“ მასშტაბური ვერბალური თავდასხმა კი მისი თაობის წარმომადგენლებს, და არა მხოლოდ მათ, უბიძგებს, რომ მოექცნენ საზოგადოების მიერ დაწესებულ ჩარჩოებში, თუ მათაც არ სურთ სიძულვილის ენის სამიზნეები გახდნენ. ორივე შემთხვევაში ეს ფაქტორი მოზარდის მენტალურ ჯანმრთელობაზე დიდ გავლენას მოახდენს.

განათხოვარი ქალი

ტრადიციულ და კოლექტივისტურ საზოგადოებებში ოჯახის დანგრევა ტრადიციულად აღიქმება, განსაკუთრებით კი მაშინ, როდესაც ამის ინიციატორი ქალია. საქართველო არც ამ მხრივია გამონაკლისი. შესაბამისად, არაა გასაკვირი, რომ ქალი, რომელიც მეუღლეს არ პატიობს ძალადობას, ღალატს, ცუდად მოპყრობას, ხშირად ხდება საზოგადოების მიერ ბულინგის მსხვერპლი და აღიქმება არა როგორც მსხვერპლი, არამედ დამნაშავე, რადგანაც მან ოჯახი დაანგრია:

- რა უნდათ ოთხი შვილის დედასთან (ქალი).
- ასე 10 წელში მეორად მაღაზიაში არის მაგის ბოლო (ქალი).
- ოთხი შვილის დედა რომ ოჯახს დაანგრევს, ის ისედაც მკვდარია (ქალი).
- ეგენი მეორად ნახმარი ტანსაცმელივით არიან (ქალი).
- რა ეშეყვარებულება ოთხი შვილის დედას. გადამრია ამ ხალხმა (ქალი).
- ეს ქალი ყოველგვარ საზღვრებს გასცდა, რაღაც ვიდეო დააბრუნვა, სადაც სახეების გარკვევა შეუძლებელია, თავმოყვარე ადამიანი პირველ რიგში საკუთარი შვილის მამას უნდა სცემდეს პატივს, ეს კი აშარი ქალივით იქცევა. უკვე ამაზრზენია ეს საქციელი და ერის სიძულვილს იმსახურებს (ქალი).

- არც ისე მიაბიტი ხარ, რომ რაიმე მოგეთმინა. აღარ მოგწონს სიღარიბე. მოგენატრა ხელგაშლილი ცხოვრება და ყველაფერს კადრულობ (ქალი).
- თვითონ მთელ ბატალიონს შემოაჯდებიან და მერე ვერ ეგუებიან ღალატს (კაცი).
- აღარ ჭირდება, გაიკეთა პიარი და გამორდა, ისე ვინ შეამჩნევდა (ქალი).
- შენი სიკვდილის უფლება რომ მქონდეს, ბებისტოლა ქალი ვარ, ალბათ, მოგკლავდი (ქალი).
- ღროა ბაწარში უყრიდე თავს (ქალი).
- მაგ გოგოს ყელი უნდა გამოსჭრა. შვილებს რა პასუხს გასცემს, რომ გაიზრდებიან, ალბათ უქმრო ქალს აღვირს ამოდებენ (ქალი).
- მე რომ კაცი ვიყო, არავითარ შემთხვევაში არ მოვიყვანდი არც განათხოვარს, არც ქვრივს, არც გამოცდილს, რად მინდა სხვისი ნაღეჭი ქალი, რა, ქალიშვილი ცოტაა, საზიარო ჰაერი მეზარება და ქალი რატომ მენდომებოდა, ჩემი უნდა იყოს ჩემი და არა ჩვენი (ქალი).

წარმოდგენილი კომენტარები მხოლოდ მცირე ნაწილია იმისა, თუ როგორ სიძულვილს იმსახურებს ქალი, როდესაც ის თავისი ბედნიერებისთვის გაეცლება მოძალადე თუ მოღალატე ქმარს. საქართველოში განათხოვარ, ქმარგამორებულ ქალს აღარ აქვს სიცოცხლის უფლება: „ოთხი შვილის დედა რომ ოჯახს დაანგრევს, ის

ისედაც მკვდარია“, „შენი სიკვდილის უფლება რომ მქონდეს, ბებისტოლა ქალი ვარ, ალბათ, მოგკლავდი“, „დროა ბაწარში უყრიდე თავს“, „მაგ გოგოს ყელი უნდა გამოჭრა“; აღარ აქვს ბედნიერების და სიყვარულის უფლება: „რა ეშეყვარებულება ოთხი შვილის დედას. გადამრია ამ ხალხმა“, „რა უნდათ ოთხი შვილის დედასთან“; აღიქმებიან ნახმარ ნივთებად: „ეგენი მეორად ნახმარი ტანსაცმელივით არიან“, „...რად მინდა სხვისი ნაღუჩი ქალი“; სწამებენ ცილს და არიან დამნაშავეები: „აღარ სჭირდება, გაიკეთა პიარი და გამორდა, ისე ვინ შეამჩნევდა“, „არც ისე მიამიტი ხარ, რომ რაიმე მოგეთმინა. აღარ მოგწონს სიღარიბე. მოგენატრა ხელგამლილი ცხოვრება და ყველაფერს კადრულობ“, „თვითონ მთელ ბატალიონს შემოაჯდებიან და მერე ვერ ეგუებიან ღალატს“.

განსაკუთრებით გასაკვირი კი ის არის, რომ ამ სიძულვილით სავსე კომენტარების უმეტესობა დაწერილია ქალების მიერ, რომლებსაც, წესით, უფრო მეტი ემპათია უნდა ჰქონდეთ თავიანთი სქესის წარმომადგენლის მიმართ. თუმცაღა, ისინი ნაკლები ქალური სოლიდარობით უტევენ განსხვავებულ ქალებს და მოუწოდებენ მათ და, ამაყდროულად, სხვებსაც, რომ იცხოვრონ ტრადიციულად, საკუთარი ბედნიერების ხარჯზე. აღსანიშნავია, რომ ეს ქალები მოგვიანებით ზრდიან იმავე მსოფლმხედველობის, მოძალადე შვილებს. წარმოდგენილ კომენტარებში გამოყენებული ლინგვისტური არჩევანი როგორც სტრუქტურულად, ისე მნიშვნელობითა და საკომუნიკაციო „მესიჯით“ აშკარად შეიცავს სიძულვილის ენას, რომელიც მიემართება საზოგადოების კონკრეტულ წევრებს, ქალებს, რომლებიც უხვებენ დაწესებული ნორმებიდან. შესაბამისად, საზოგადოებას უბიძგებენ მათი დასჯისკენ.

მსხვერპლი ქალი

სოციალური სამართლიანობის ცენტრის (2021) კვლევის მიხედვით, მიუხედავად იმისა, რომ სახელმწიფომ კონსტიტუციურად დაიწყო ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლა, ოჯახში ძალადობის მზარდი სტატისტიკა მაინც შემამფოთებელია. მათ მიერ ჩატარებული კვლევების მიხედვით, ოჯახური ძალადობა აღიქმება, როგორც ოჯახის პირადი საქმე, რომელზეც გარშემომყოფები დიდად არ რეაგირებენ. ბუნებრივია, ეს დანაშაულის პრევენციას უშლის ხელს.

მიუხედავად იმისა, რომ ქვემოთ წარმოდგენილი კომენტარების უმეტესობა ცნობილი ქართული სერიალის „ჩემი ცოლის დაქალები“ პერსონაჟს, კატოს, მიემართება, ის მაინც კარგად ასახავს, თუ რა დამოკიდებულება აქვს ხალხს ძალადობის მიმართ:

- ტკაცანის სუნი მცემს (კაცი).
- აი, კატოს პერსონაჟი ყველაფრის ღირსია, ძალიან უთავმოყვარეოა (კაცი).
- რა უსამართლობაა, დიტოს, ვისაც მართლა უყვარდა, ერთი შემორტყმა არ აპატიო და ამას რამდენს პატიობს (ქალი).
- აი კატო, თმებით გითრევდი! (ქალი)
- აუ ***ქალა პერსონაჟია ესეთები მართლა საცემები ხართ (კაცი).
- უარესად უნდა ეცემე (კაცი).
- სოსო მოძალადეა, კეთილი, მაგრამ კატოს საქციელი სწორია? (ქალი).

- რავი, ქმარს რომ თავზე გადავახტე და ასე ჩამარტყას, მე მაღლობელი ვიქნები, რომ თვალი ამიხილა და ჩემს ადგილზე დამაყენა (ქალი).
- პატარძალი რომ ხარ და ასეთ დროს აღიზიანებ ქმარს, წათაქებაც უნდა აიტანო. ჩემი ქმრისგან უარესები ამიტანია, სანამ გამწვრთნიდა ღირსეულ მეუღლედ (ქალი).
- ცოლი ქმარს რო არ დაემორჩილება და ენას წაიგდებს, მერე კაცზე იტყვიან, მოძალადეაო. ბევრმა ქალმა დაკარგა ზნეობა და პატიოსნება (ქალი).
- ხო ქმრებს არ უნდა მოუთმინოთ, პატრულში უნდა იბოზოთ, ბაია პატარაიამ ქმრის ძალადობაც ძალადობაო (კაცი).

ამგვარი სიძულვილის ენის შემცველი კომენტარები ახალისებს ქალზე ძალადობას და ხელს უწყობს დანაშაულის ჩადენას. სამწუხაროა, რომ ძალადობისაკენ მოწოდება ხდება არა მხოლოდ მამაკაცების, არამედ თავად ქალების მიერაც. უფრო მეტიც, აქ წარმოდგენილ ქალებს მიაჩნიათ, რომ ქალზე/ცოლზე ძალადობა არცთუ ისე მიუღებელია, რადგანაც ის, საბოლოო ჯამში, ემსახურება მის „ღირსეულ მეუღლედ გაწვრთნას“ და „თავის ადგილზე დაყენებას“. შესაბამისად, არაა გასაკვირი, რომ საქართველოში ოჯახზე ძალადობის სტატისტიკა ყოველწლიურად იზრდება, ქალი კი, რომელსაც ამ სტერეოტიპებით მოქმედ საზოგადოებაში უწევს არსებობა, ვერ ბედავს დახმარების თხოვნას. განსაკუთრებით ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს ის კომენტარი, რომელიც მოუწოდებს ქალებს, რომ ქმრებისგან უნდა მოითმინონ ძალადობა და პატრულში დარეკვა სამარცხვინო საქციელია. ეს კიდევ ერთხელ, უფრო ამძიმებს იმ რეალობას,

რომლის წინაშეც ქართული საზოგადოება ასე მწვავედ დგას.

მკვდარი ქალი

არაა გასაკვირი, რომ ოჯახური ძალადობა, საბოლოო ჯამში, ფემიციდისკენ მიდის. 2014 – 2022 წლებში საქართველოში 190-ამდე ქალი მოკლა ქმარმა/მამამ/შვილმა¹⁹. 2023 წელს ეს სტატისტიკა კვლავ მატულობს და თვე არ გავა, რომ ახალი შემზარავი ფაქტის შესახებ არ გავიგოთ. საინტერესოა, რა კომენტარები იწერება ისეთ პოსტებზე, სადაც ფემიციდზეა საუბარი.

- საცოდავი. არაკაცისთვის და ნაბოზარი ცოლისთვის თავი დაიღუპა (კაცი).
- საბრალო ბიჭი ასე როგორ გაამწარეს (ქალი).
- ვერაფერს ვიტყვი, ძნელია სხვის საქმეში ჩახედვა, მაგრამ თუ მართლა უღალატა ასეთ კარგს და თავმოყვარეობა გააჩნია, ვერ გაკიცხავ მის საქციელს (ქალი).
- ნუ მისცემ საბაბს, ქმარმა იეჭვიანოს (კაცი).
- ეს ყველაფერი ქალების ბრალია (კაცი).
- ქალია დამნაშავე, შვილს გაუმწარა ცხოვრება. საცოდავი შვილი (ქალი).

¹⁹ <https://batumelebi.netgazeti.ge/news/447460/>

- ეს არის დედა? დაუნგრია შვილს ცხოვრება (ქალი).
- და რა იცით, რომ ძალით არ გააკეთებინა, გამოიყვანა წყობიდან ალბათ (კაცი).
- შე დალოცვლო, ქმარი თუ არ გიყვარს, გაეყარე, მერე რაც გსურს, ის აკეთე, რატომ ხდები ძალადობის მსხვერპლი (კაცი).
- როცა ცოლი ქმარს დალატობს, ყოველთვის მკვლელი არაა დამნაშავე (ქალი).
- ძროხა ქალები დააბრალებენ მერე ქმრებს (კაცი).
- თავი არ უნდა მოეკლა. იმათთვის კი მაღლია სიკვდილი, ეს ჩემი აზრია (ქალი).

შემაშფოთებელია, რომ ორივე სქესის წარმომადგენლები თანხმდებიან იმაზე, რომ მოკლული ქალი დამნაშავეა. კომენტარების ავტორები მამაკაცის საქციელს ამართლებენ, რადგანაც ცოლის (შესაძლო) დალატმა მას თავმოყვარეობა შეუღალა. უფრო მეტიც, ზოგიერთს ეცოდება კიდევ „წყობიდან გამოყვანილი“ მამაკაცები, რომლებიც იძულებული გახდნენ, ცოლი თუ დედა მოეკლათ. არაა გასაკვირი, რომ ასეთი მსოფლმხედველობის მქონე საზოგადოებაში ფემინიზმის საკითხი დღემდე მწვავედ დგას.

საშიში ქალი

თამამი, სექსუალურად აქტიური და გამომწვევი, ტაბუდადებულ თემებზე თავისუფლად მოსაუბრე, დამოუკიდებელი, ძლიერი ქალი საზოგადოებაში გაბატონებულ

პატრიარქალურ წყობას საფრთხეს უქმნის. სწორედ ამიტომ ქალი, რომელიც არ ემორჩილება შემბოჰველ სოციალურ დოგმებს, სიძულვილის ენის ერთ-ერთი პირველი სამიზნეა:

- ქალი რომ იტყვის საჯაროდ, დავლიე და პახმელია მაქვსო, მანდ ეკარგება სინაზე (კაცი).
- ყველა ეგეთი ქალის დედას შევ**ი, ერთ წამითაც არ არიან სიცოცხლის ღირსები და არც შვილის ყოლის ბედნიერება რომ გამოცადონ, მაგის (ისაუბრა აბორტის აუცილებლობაზე) (კაცი).
- მამა ან ძმა არ ჰყავს, ხმა რომ ჩააგდებინოს? ბარემ დასვრილი ტრუსიკები გამოფინეთ, ფუი (მიემართება ქალს, რომელმაც ისაუბრა მენსტრუაციასა და მასთან დაკავშირებულ ტკივილზე) (კაცი).
- ძალიან ცუდ რამეს ვიტყვი, მაგრამ არ მომწონს გახვრეტილი ცხვირები, ენები. ასეთი ქალი ცოლად რომ მომეყვანა, სხვებიც იტყოდნენ, მეძავი შეირთოო (კაცი).
- ცოლად თუ მოგყავს ქალი, გახვრეტილი არაფერი უნდა ჰქონდეს, სხვაგვარად არ ივარგებს (კაცი).
- ნახმარს უხმარი ჯობია, ძმაო, უხმარს შენს გემოზე მოირგებ... ნახმარი ცოტა მოუხერხებელია (კაცი).
- მასეთ [არაქალიშვილს] რძალს ოჯახში არ მივიღებდი, სულერთი რომ იყოს, მამალი დადებდა კვერცხს (ქალი).

- ფრთხილად ბიჭებო... ქალები საზღვარს სცილდებიან, კომპლიმენტის უნდა გეშინოდეთ (ქალი)
- ღადაობს ისე, ოზონის ხვრელი აქვს (კაცი).
- მ**ელიც დაივიწროვა ალბათ (კაცი).
- წესიერი და ჭკვიანი და საქები და სადიდებელი გოგო ისაა, ვისაც ქალიშვილობა და სინდის- ნამუსი შენახული აქვს (ქალი).
- ამაზრზენი, უნამუსო ქალი. რა საქებარი ეგაა, უსირცხვილოდ რო ამბობთ, არც მახსოვსო, რამდენი მყავდაო. თქვენნაირ გარყვნილ ქალთან ვინ გაჩერდებოდა. თანაც ისე ამაყად ამბობთ, ქალების სამარცხივნო ხარ (ქალი).
- ესე იგი, ყოფილხარ ქუჩის ბოზი. ვისაც შენზე აუდგებოდა, ყველას აძლევდი. გააგრძელე, ეგრე შეიძლება გინესის წიგნში მოხვდე (კაცი).
- აღრიცხვის ჟურნალი არ აწარმოეთ? (მიემართება ქალს, რომელსაც ბევრი პარტნიორი ჰყავდა) (კაცი),
- დამსახურებული პენსია გეკუთვნით (მიემართება ქალს, რომელსაც ბევრი პარტნიორი ჰყავდა) (კაცი).
- გეტყობა, თვალები გაქვს გაქცეული (მიემართება ქალს, რომელსაც ბევრი პარტნიორი ჰყავდა) (კაცი).
- რა იყო, სოჩიკი დაიწვა? (მიემართება ქალს, რომელსაც აღარ ახსოვს, რამდენი პარტნიორი ჰყოლია) (კაცი).

მოყვანილი კომენტარებიდან ჩანს ზოგადი სურათი, თუ როგორ აღიქვამს ქალსა და მის როლს საზოგადოება. ქალი, ხშირ შემთხვევაში, წარმოდგენილია, როგორც ნივთი, რომლის აღსაწერადაც იყენებენ ისეთ ლექსიკურ ერთეულებს, როგორიცაა ნახმარი, უხმარი, გახვრეტილი, ოზონის ხვრელი, სოჩიკი დაიწვა... ხალხის აზრით, ქალი, რომელსაც ქორწინებამდე მამაკაცთან ჰქონია ურთიერთობა, არაა პატიოსანი და მისი ოჯახში შეშვება სირცხვილია. უფრო მეტიც, თავისუფალი თუ თამამი სტილი, იქნება ეს მხოლოდ პირსინგიც კი, ხალხის თვალში დანახულია, როგორც „მეძავობა“. ისეთი ქალები კი, რომლებიც თამამად საუბრობენ ტაბუდადებულ თემებზე, მაგ., მენსტრუაცია ან ბევრი სექსუალური პარტნიორი, უნდა გაჩუმდნენ: „მამა ან ძმა არ ჰყავს, ხმა რომ ჩააგდებინოს?“. აღსანიშნავია იუმორით წარმოდგენილი სიძულვილის ენაც, რომელიც, ერთი შეხედვით, უწყინარია, თუმცა ქალს მაინც იმისკენ მოუწოდებს, რომ დაემორჩილოს საზოგადოების მიერ შემოთავაზებულ შემბოჭველ ნორმებს.

ინტერნეტ სივრცეში განთავსებული 500 კომენტარის ანალიზის შედეგებმა კარგად გვაჩვენა, თუ როგორ გავრცელებულია სიძულვილის ენა ქართულ საზოგადოებაში. იქიდან გამომდინარე, რომ სიძულვილის ენა გენდერულ და სოციალურ სტერეოტიპებზეა დაფუძნებული, ხშირია ისეთი კომენტარები, რომლებიც ქალებს ზუსტად ამ სტერეოტიპებზე დაქვემდებარებისკენ მოუწოდებს. მაგალითისთვის, კომენტარებში მუდმივად ჩანს პატიოსანი და არა-პატიოსანი ქალის დიქოტომია, რომელიც, ძირითადად, სექსუალურად აქტიურობით განისაზღვრება. ქალი, რომელიც გათხოვებისას არ არის ქალიშვილი,

მიუღებელია და მას მოიხსენიებენ ისეთი ეპიტეტებით, როგორიცაა ნახმარი, უხმარი, სხვისი ნაღეჭი და ა.შ. იმავე აზრის გაგრძელებაა განათხოვარი ქალიც, რომელიც ოჯახის შექმნის შემდეგ წყვეტს ცხოვრებას და რომლის უპირველესი ცხოვრებისეული მიზანი უნდა იყოს მხოლოდ და მხოლოდ ოჯახი, მისი დანგრევის შემდეგ კი ქალი „ისედაც მკვდარია“, და „მეორადი ტანსაცმელივითაა“. საზოგადოება არც ქალზე ძალადობას თაკილობს და სიძულვილის ენის გამოყენებით ხშირად მოუწოდებს სხვას ქალზე ძალადობისა და მის მკვლევლობისკენაც კი, თუ ქალი მამაკაცის თავმოყვარეობას შელახავს: „ყოველთვის მკვლელი არაა დამნაშავე“. პატრულის ან სხვა ორგანოების ჩართვა კი ამ საკითხში „ბოზობად“ ითვლება.

ამგვარად, სიძულვილის ენა და მისი ხშირად გამოყენება ქართულ საზოგადოებაში ერთ-ერთ პრობლემურ საკთხად შეიძლება ჩაითვალოს. სიძულვილის ენა სტრუქტურულად ხშირადაა იუმორით შენიღბული, რომელიც კიდევ უფრო საშიშია, რადგანაც ის შეუმჩნევლად და თან უფრო სწრაფად შეიძლება გავრცელდეს. მეორე მხრივ, მისი საკომუნიკაციო მნიშვნელობა ამით არ იცვლება- სიძულვილის ენა ემსახურება უმცირესობების გარიყვას, მათ დამცირებას, ხოლო საზოგადოების დანარჩენ წევრებს მოუწოდებს ანალოგიური ქმედებისკენ, გარიყოს განსხვავებული და თვითონაც მოექცეს დადგენილ დოგმებში.

იმისათვის, რომ სიძულვილის ენას ვებრძოლოთ, აუცილებელია მასზე ხშირი საუბარი და შესაბამისი რეაგირება. საზოგადოებამ, პირველ რიგში, უნდა ისწავლოს, თუ რა არის სიძულვილის ენა და უნდა გაიაზროს, რომ მათი, თუნდაც იუმორით, წარმოიჩენილი სიძულვილი, დამღუპველი შეიძლება აღმოჩნდეს იმ ჯგუფისთვის, რომელსაც ის მიემართება.

დასასრულს...

მიუხედავად იმისა, რომ რთულია, ცალსახად წარმოვადგინოთ, თუ რას ნიშნავს სიძულვილის ენა და როდის იკვეთება ის სიტყვის თავისუფლებასთან, ფაქტია, ბოლო წლებში განვითარებული მოვლენებიდან გამომდინარე (ფემიციდი, გენდერული ნიშნით ძალადობა..), აუცილებელია მასზე საუბარი და გადაჭრის გზების მოძებნა.

სიძულვილის ენა თანაბრად აზიანებს როგორც წარმომეტყველს, ისე ადრესატს, თუმცა ამის შესახებ საზოგადოებრივი ცნობიერება ნაკლებადაა ამბლლებული. ერთი მხრივ, იუმორნარევი უმნიშვნელო კომენტარი მკითხველისთვის, რომელიც საკუთარ თავს ამოიცნობს, შეიძლება მენტალური ჯანმრთელობისთვის სავალალო აღმოჩნდეს. სიძულვილის ენასთან დაკავშირებით არარსებული განათლების გამო, არაა გასაკვირი, რომ ბევრმა ადამიანმა არც იცოდეს, რომ ის სოციალურ ქსელში და, სავარაუდოდ, პირადადაც, სიძულვილის ენას იყენებს და ამით უნებლიეთ უდიდეს ზიანს აყენებს გარშემომყოფებს.

ქართულ საზოგადოებასა და ელექტრონულ სივრცეში ჩატარებულმა მასშტაბურმა კვლევამ აჩვენა, რომ ქართული საზოგადოება საკმაოდ დაუნდობელი შეიძლება გახდეს, როდესაც ინდივიდი დაწესებული სოციალური წარმოსახვის ხატებიდან უხვევს. საინტერესოა, რომ ჩვენს საზოგადოებაში აქტუალური ხატები ძალიან სტერეოტიპული და პატრიარქალური საზოგადოებისთვის დამახასიათებელია. საზოგადოებაში გაბატონებული რელიგიური და პოლიტიკური ხატები საშუალებას არ გვაძლევენ, გვეჩვენოს განსხვავებული აზრი, ორიენტაცია, ქალები უნდა დაემორჩილონ მამაკაცებს ყველა სფეროში, არ

უნდა იყვნენ თამამები, ძლიერები და დამოუკიდებლები. ბოლო პერიოდში ინტერნეტში ვირუსულად გავრცელდა ინტერიუ საშუალო პირთან, რომელიც უწონებს კაცს ღალატს, რადგანაც მას ცოლთან ბოლო 10 წლის განმავლობაში სექსუალური კავშირი არ ჰქონია. უფრო მეტიც, ის ამბობს, რომ თუ ქალს სურს, ქმარმა არ უღალატოს, როდესაც კაცს ურთიერთობა მოუნდება, თუნდაც მარხვაში და თუნდაც ქალის სურვილის მიუხედავად, მან მეუღლის სურვილი უნდა დააკმაყოფილოს. ეს განცხადება, მიუხედავად იმისა, რომ მხოლოდ ერთი პიროვნების აზრია და არ უნდა განვაზოგადოთ, სიძულვილის შემცველია და ძალიან საშიშია, რადგანაც ეს აზრი ეკუთვნის სამღვდელოების წარმომადგენელს, რომელიც ქართულ საზოგადოებაში დიდი პატივისცემით სარგებლობს და ბევრისთვის ავტორიტეტია. გარდა ამისა, თვითონ შინაარსიც ძალზე სექსისტური და, ამავედროულად, შემაძრწუნებელია, განსაკუთრებით კი, როდესაც ეს სამღვდელო პირისგან მოდის. მოუწოდო ქალებს, რომ დაემორჩილონ ქმრებს და უარი თქვან საკუთარ ფიზიკურ თუ მორალურ სურვილებზე, არ დაგმო ღალატი და წააქეზო კაცები ძალადობისკენ, სიძულვილის ენის შეფარული, მაგრამ უდიდესი გამოხატულებაა.

განსხვავებული სექსუალური ორიენტაცია, ტრანსგენდერიზმი, განათხოვარი ქალი, სექსუალურად აქტიური, თამამი ქალი, ტაბუ თემებზე: თავისუფლად მოსაუბრე ქალი, ფემინისტი ქალი, სიმართლის მოქმელი ქალი, უბრალოდ, აქტიური ქალი – სრულიად მიუღებელი აღმოჩნდა ქართული საზოგადოების უმრავლესობისთვის და, არაა გასაკვირი, რომ ზუსტად ასეთი ქალები ხდებიან სიძულვილის ენის ადრესატები. დასაწინაა, რომ ქალისკენ მიმართული სიძულვილის გამომხატველი

კომენტარების ავტორები არა მხოლოდ კაცები, არამედ, ხშირ შემთხვევაში, თავად ქალები არიან, რომლებსაც არ გააჩნიათ ქალური სოლიდარობა. უფრო მეტიც, ისინი არიან დედები ან მომავალი დედები, რომლებიც თავიანთ შვილებს იმავე ძალადობრივ და დამჩაგვრელ იდეოლოგიას გადასცემენ. უფრო მეტიც, ქმრის, მამის, ძმის ან ვაჟის ხელით მოკლული უდანაშაულო ქალიც კი არ იმსახურებს საზოგადოების უმრავლესობის ემპათიას და მის მკვლელს ამართლებენ.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში სიძულვილის ენა პირისპირ თუ ონლაინ სივრცეში კრიმინალური დანაშაული და, შესაბამისად, დასჯადია, ქართულ პოლიტიკურ სივრცეშიც გამუდმებით იყენებენ სიძულვილის გამომხატველ რეპლიკებს, ხალხი მუდმივად აკრიტიკებს და ამცირებს სხვას ონლაინ სივრცეში, საზოგადოებაში არ გახმაურებულა ის შემთხვევები, როდესაც ვინმე ამის საფუძველზე გასამართლებულა. ბუნებრივია, ეს დაუსჯელობისა და უსამართლობის შეგრძნებას ტოვებს და აღარ ქმნის ბერკეტს ამგვარი დანაშაულის აღმოსაფხვრელად.

შესაბამისად, მას სხვაგვარად, უფრო სისტემურად უნდა ვებრძოლოთ. გარდა შეპასუხებისა, რომელსაც ლინგვისტები (მაგ., Gelber, Richardson-Self) გვთავაზობენ პრობლემის უცხად მოსაგვარებლად, განათლება და ცნობიერების ამაღლება ამ ეტაპზე ყველაზე ეფექტურ გზად გვევლინება. იმისთვის, რომ ბოლომდე გადაიჭრას ეს პრობლემა, ხალხმა უნდა გაიაზროს, რა არის სიძულვილის ენა, როგორ უნდა ამოვიცნოთ ის და რა უარყოფითი გავლენა შეიძლება ჰქონდეს მას გარშემომყოფებზე. ეს წიგნიც ზუსტად იმის მცდელობაა, რომ ამ კუთხით ერთ-ერთი პირველი ნაბიჯები გადადგას.

გამოყენებული ლიტერატურა

- თოთიბაძე, ს. (2021 a). გენდერული სტერეოტიპები და ზღაპარი. უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- Brindle, A. (2018) *The Language of Hate: A Corpus Linguistic Analysis of White Supremacist Language*. London: Routledge. Routledge Advances in Corpus Linguistics.
- Browne, I. (1992). Internalization and constraint in women's subordination. *Current Perspectives in Social Theory* 12:97-123.
- Brownmiller, S. (2005). *Against Our Will: Men, Women and Rape* (1975). In R. K. Bergen, J. L. Edleson, & C. M. Renzetti, *Violence against women: Classic papers* (pp. 5–8). Pearson Education New Zealand.
- Bucholtz, M. (2014). The Feminist Foundations of Language, Gender, and Sexuality Research. In *Handbook of Language, Gender, and Sexuality*, second edition. Retrieved from <https://escholarship.org/uc/item/6cz7k5s8>.
- Bursztyn, L. et al (2019). *Social Media and Xenophobia: Evidence from Russia*. University of Chicago.
- Coates, J. (1996). *Women talk: Conversation between women friends*. Blackwell.
- Fairclough, N. (2000) *New Labour, New Language*. London: Routledge.
- Fairclough, N. and Wodak, R. (1997) 'Critical Discourse Analysis', in T.van Dijk (ed.), *Discourse and Social Interaction*. London: Sage, pp. 258-85.
- Francesca Dragotto, Elisa Giomi & Sonia Maria Melchiorre (2020) Putting women back in their place. Reflections on slut-shaming, the case Asia Argento and Twitter in

- Italy, *International Review of Sociology*, 30:1, 46-70, DOI: 10.1080/03906701.2020.1724366.
- Gelber, K. (2019). Differentiating hate speech: a systemic discrimination approach, *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, DOI: 10.1080/13698230.2019.1576006.
- Gelber, K. (2002). Speaking back: The free speech versus hate speech debate. Benjamins.
- Gelber, K., & McNamara, L. (2016). Evidencing the harms of hate speech. *Social Identities: Journal for the Study of Race, Nation and Culture*, 22(3), 324–341. <https://doi.org/10.1080/13504630.2015.1128810>
- Gramsci, A. (1971) *Selections from the Prison Notebooks*. Ed. and trans. Q. Hoare and G. Nowell-Smith. London: Lawrence & Wishart.
- Hall, A. (2010). Nazi fairy tales paint Hitler as Little Red Riding Hood's saviour. The Telegraph. Retrieved from <https://www.telegraph.co.uk/history/world-war-two/7594061/Nazi-fairy-tales-paint-Hitler-as-Little-Red-Riding-Hoods-saviour.html>.
- Halliday, M.A.K. (1978) *Language and Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning*. London: Edward Arnold.
- Hodge, R. and Kress, G. (1988) *Social Semiotics*. Cambridge: Polity Press.
- Holmes, J. (2006). *Gendered Talk at Work: Constructing Gender Identity through Workplace Discourse*. Oxford: Blackwell.
- Holmes, J. (1993). *Women, men and politeness*. London: Longman.

- Klonick, Kate, *The New Governors: The People, Rules, and Processes Governing Online Speech* (March 20, 2017). 131 Harv. L. Rev. 1598, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2937985>
- Lakoff, R. (1975). Language and woman's place. *Language in Society*, 2(1), 45-79. doi:10.1017/S0047404500000051
- Machin, D., & Mayr, A. (2012). *How to Do Critical Discourse Analysis: A Multimodal Introduction*. SAGE.
- Manne, K. (2017). *Down Girl: The Logic of Misogyny*. Oxford University Press.
- Nakaya, A. C. (2021). *Social Media Hate Speech*. Reference Point Press.
- Perry, B. (2001). *In the name of hate: Understanding hate crimes*. Routledge.
- Richardson-Self, L. (2021). *Hate speech against women online: Concepts and countermeasures*. Rowman & Littlefield, an imprint of The Rowman & Littlefield Publishing Group, Inc.
- Rusieshvili-Cartledge, M., & Dolidze, R. (2021). Hate Speech in Online Polylogues: using examples of LGBT issues in Georgian computer-mediated discourse. *FLEKS – Scandinavian Journal of Intercultural Theory and Practice*, 7(1), 43–59. <https://doi.org/10.7577/fleks.4171>
- Sorial, S. (2013). *Sedition and the Advocacy of Violence: Free Speech and Counter-Terrorism*. London, Routledge.
- Strossen, N. (2018) Counterspeech in Response to Changing Notions of Free Speech. *Human Rights*, Vol. 43, Issue 4 (2018), pp. 98-101
- Strossen, Nadine, "HATE: Why We Should Resist It with Free Speech, Not Censorship (2018)" (2018). Books. 53. https://digitalcommons.nyls.edu/fac_books/53

- Tannen, D. (1990). *You just don't understand: Women and men in conversation*. New York, NY: Morrow.
- Tannen, D. (1994). *You just don't understand*. Virago Press.
- Tirrell, L. (2019) Toxic Misogyny and the Limits of Counterspeech, 87 Fordham L. Rev. 2433. Available at: <https://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol87/iss6/6>
- Totibadze, S. (2021 b). Gender Issues in Georgian and English Proverbs, *Online Journal of Humanities*. E ISSN 2346-8149, Issue VI pp. 1-15
- Waltman, M., & Haas, J. (2011). *The communication of hate*. Peter Lang.
- Zimmerman, D.& C. West (1975). Sex roles, interruptions and silences in conversation. *Language and Sex: Difference and Dominance*. Ed. By Thorne, B. & N. Henley. Rowley, Mass.: Newbury House

ინტერნეტ წყაროები

- 186 მოკლული ქალი – რატომ ვერ აჩერებს სახელმწიფო ფემიციდს. batumelebi.ge. (2023, October 13). <https://batumelebi.netgazeti.ge/news/447460/>
- 2017 წელს მოკლული ქალები – სტატისტიკა და ჩავარდნილი კანონპროექტი. NETGAZETI.ge. (n.d.). <https://netgazeti.ge/news/236199/>
- თემატური საინფორმაციო დოკუმენტის – „გენდერის ნიშნით ჩადენილი სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების“ პრეზენტაცია. ombudsman.ge. (n.d.). <https://ombudsman.ge/geo/siakhleebi/tematuri-sainformatsio-dokumentis-genderis-nishnit-chadenili-sidzulvilit-motivirebuli-danashaulebis-prezentatsia>

ქალთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის პოლიტიკა რადიკალურ ცვლილებას ითხოვს – სოციალური სამართლიანობის ცენტრი. (n.d.). <https://socialjustice.org.ge/ka/products/kalta-mimart-dzaladobis-tsinaaghmddeg-brdzolis-politika-radikalur-tsvlilebas-itkhovs>

Abortions in Georgia (2021, December 29). Retrieved from: <https://www.radioatinati.ge/statia/article/78320-abortebi-saqarthveloshi.html>

Beauchamp, Z. (2018, April 25). *Incel, the misogynist ideology that inspired the deadly Toronto attack, explained*. Vox.

<https://www.vox.com/world/2018/4/25/17277496/in-cel-toronto-attack-alek-minassian>

More than one-third of Americans experience severe online hate and harassment, new ADL study finds. ADL. (n.d.). <https://www.adl.org/resources/press-release/more-one-third-americans-experience-severe-online-hate-and-harassment-new>

NATIONAL STUDY ON VIOLENCE AGAINST WOMEN IN GEORGIA (2018), UN Women, The European Union for Georgia, Geostat, Retrieved from: <https://georgia.un.org/sites/default/files/2020-05/national%20vaw%20study%20report%20eng.pdf>

On the Situation of Protection of Human Rights and Freedoms in Georgia (2019). Report of the Public Defender of Georgia. Retrieved from:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjzmz9rm28yAAxX6RPEDHdr3CpIQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fw>

ww.theioi.org%2Fdownloads%2F8j2a8%2FPublic%2520Defender%2520-%2520Human%2520Rights%2520Report%2520-%25202019.pdf&usg=AOvVaw0klUz_KZpvpYB_2BZwHYzg&opi=89978449

The policy on combatting violence against women call for radical change. The policy on combatting violence against women call for radical change – Social Justice Center. (2021, November 25).

<https://socialjustice.org.ge/en/products/kalta-mimart-dzaladobis-tsinaaghmddeg-brdzolis-politika-radikalur-tsvlilebas-itkhovs>

Pog.gov.ge. (n.d.). <https://pog.gov.ge/news/prokuraturamonazvnis-mimarT-jgufurad-chadenili-gaupatiurebis-da-yachaRobis-faqtebze-or-pirs-bralde>

Public defender: 151 murdered women over the past 5 years in Georgia. Agenda.ge. (n.d.).

<https://agenda.ge/en/news/2019/3386>

Wikimedia Foundation. (2022, February 14). INceli. Wikipedia.

<https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%98%E1%83%9C%E1%83%AA%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%98> / Beauchamp, Zack (April 25, 2018). „Incel, the misogynist ideology that inspired the deadly Toronto attack, explained

Hate Language and Gender Stereotypes in Georgian Computer-mediated Media Discourse (Brief Summary)

From the 19th to the 20th centuries, women's roles and functions in society were highlighted through women's rights advocates, suffragists, and various waves of feminism. If, initially, the participants of the demonstrations demanded the right to vote for women, the main goal of the next wave of demonstrations was the equality and right of participation of women in all spheres of society. Although today women are legally equal to men, cultural stereotypes are still deeply rooted in all societies. This situation is accompanied by wrong upbringing and lack of education, which, in the end, is manifested by the violation of women's rights and the perception of them as inferior members of society.

Although the national legal framework of Georgia reflects the main principles of gender equality and is in line with international obligations and the situation (UNDP, 2018), Georgia remains a male-dominated society. This means that men prevail in many areas of social, economic and political life, which often gives women a subordinate status both in society and in the family (UN Women). According to the latest study, "Violence against women and girls in Georgia is also recognised as a public problem and it is necessary to focus on it" (UN Women). Moreover, in the Public Defender's report on the protection of human rights in Georgia (2019), it is shown that "in the last five years, more than 190 women were killed in Georgia due to gender and family violence". Unfortunately, this statistic has increased significantly in 2023. The issue was acutely reflected in the document published by the Organization for Security and Cooperation in Europe "Gender Hate

Crime" (March 10, 2021). "Unfortunately, the rates of femicide and violence against LGBTQ+ people are still high in the country, distrust of law enforcement agencies often makes such cases invisible, which requires special attention from the state." More precisely, the cited document considers that there are frequent cases of crimes based on gender-based oppression in Georgia, which pose a threat not only to women but also to any person, regardless of gender, whose desires and aspirations do not correspond to the prevailing gender norms in society. According to the study, this type of crime has a "significant and lasting impact on the victim(s) and also undermines the safety and unity of society and gender equality".

As members of society, the female's first contact with gender begins at conception, when a parent is ready and willing, based on the gender of the fetus, to make a decision whether or not to bring a female child into this world. Unless a female fetus becomes a victim of selective abortion²⁰, she is introduced to the next stages of gender roles, when parents and society choose clothes colours and even toys based on her gender (Marc, *et al.*, 2013). And later, during upbringing, at home or at school, girls are constantly reminded of their gender roles and are directed towards the roles they should fit into, depending on their gender, whether masculine or feminine: – "You're a boy, run in the street", "you're acting like a girl", "don't cry like a girl", "you shoot like a girl"... these seemingly harmless and frequently employed phrases, build unhealthy attitudes to social gender roles that they have to gradually adapt to in life (Totibadze, 2020). Children learn which gender they should belong to. As a result, their actions,

²⁰ Between 1990-2010, due to selective abortion 25000 girls were not born in Georgia <https://www.radioatinati.ge/statia/article/78320-abortebi-saqarthveloshi.html>

beliefs, and even desires over time fit and merge with the gender roles created and accepted by society which causes internal discomfort and even anger among people. Later, fairy tales which reflect traditional and obsolete stereotypes (Totibadze, 2021a) serve as a guide to the behaviour of the members of society and, once again, instruct the child regarding the norms and deviations from their socially acceptable behaviour. Thus, members of society gradually come to know the written or unwritten laws of society about women's social roles which even determine our choice of profession or the choice not to pursue any career. Sadly, society gradually indoctrinates the child into patriarchal norms and teaches women to obey men and men to dominate society.

It is often noted that language as an integral part of society and culture is one of the most important tools in this process. It is through language that we can attack the prevailing stereotypes and views in society passed from generation to generation, be it in the form of folk wisdom – proverbs (Totibadze, 2021b) or traditional tales (Totibadze, 2021a). The works presented by linguists committed to different waves of feminism also make this issue apparent. The language of all cultures, even at the structural level, which influences the thinking of society and, conversely, the way society influences the development of language, is marked by gender. This includes all levels or systems of language – phonology, syntax, morphology, vocabulary or grammar. Naturally, all this will be reflected in the specific discourse (Tannen, 1990; Holmes, 2006).

In the 21st century, when technology is at its peak of development, it has never been easier to share and spread one's ideas and thoughts. Unfortunately, apart from the advances in

technology, some threats have also appeared. Hate speech, as one of the forms of verbal or non-verbal communication, has also found its way into our everyday lives through technology and not only. Despite its detrimental nature, hate speech might be challenging to identify and can sometimes easily mask itself as a humorous insulting remark or even a meme. However, being continuously exposed to it has destructive and long-lasting effects on people. Thus, it is of utmost importance to raise awareness about hate speech, its repercussions and how to fight against it.

What is Hate Speech?

Hate speech is any form of verbal or non-verbal communication containing threatening or discriminatory views against different groups in society. The most frequent target groups of hate speech are people of various races, ethnicity, gender, religious beliefs, sexual orientation or age (Nakaya, 2021; Rusishvili-Cartledge & Dolidze, 2021). Hate comes to life in our language and actions, and it can be claimed that it has a universal character that can even turn into planned and coordinated genocide. Unfortunately, hate has no geographical boundaries or nationality (Waltman & Haas, 2011). In addition, hate speech can be expressed not only verbally, but also through nonverbal media, such as drawings or photos. The swastika has become one of the most recognizable symbols of hate speech, the use of which is considered illegal in Germany (Nakaya, 2021).

Hate groups can be considered subcultures in society because they have their own beliefs, goals, and unique views about race, religion, gender, or sexual orientation. These are expressed and explored through language (Perry, 2001;

Waltman & Haas, 2011). It should be noted that the ideology of hatred is diverse. However, in the end, it serves one purpose, the subordination of one group to another. Such ideologies include religions, white supremacists, xenophobes, sexists, and many others (Waltman & Haas, 2011). It is hard to offer a comprehensive definition of hate speech, although it is clear that it should not be confused with verbal abuse. According to Richardson-Self (2021), hate speech, regardless of whether or not directed at a particular individual, ultimately hurts every member of a particular group/society. For example, if hate speech, for instance, in the online space, is directed at a particular woman, it is classed as verbal discrimination, ultimately directed at all women and creating a negative online space for them. More specifically, when a woman is reprimanded for doing something not "liked" by a patriarchal society, it sends a warning to other women that if they do the same, they too will become targets of hate speech. In addition, hatred should not be confused with the emotions of irritation and anger because, as Aristotle points out, hatred is a more long-lasting and dangerous emotion and is characterized by fewer elements of empathy than anger, which slows down over time. If hatred is reflected in the language, it means that it exists in the human mind, one of the expressions of which is stereotyping. It is through language that the threatening narratives and cultural mountains of hatred are manifested, transmitted from generation to generation and inculcated in society (Waltman & Haas, 2011).

It is believed (Nakaya, 2021; Richardson-Self, 2021; Gelber, 2002; Waltman & Haas, 2011) that hate speech has a considerable and long-lasting negative impact on all individuals who come into contact with it, regardless of whether they are the

target of hate speech or not. As the ADL website notes (as cited in Nakaya, 2021), people are willing to change their lifestyles and habits to avoid the hate speech directed at them. And this ultimately leads to a deterioration in the quality of life, be it online or in real life. Naturally, the targeted group faces more problems. Hate speech directed at them negatively affects their emotional, mental and physical health. Moreover, the victim's self-esteem may be lowered dramatically. Moreover, victims of hate speech may harm themselves or even commit suicide. The ADL also claims that hate speech is so damaging to society that it makes relationships difficult, and people lose their sense of empathy.

Richardson-Self (2021) presents a social imagination theory in her book "Hate Speech Against Women Online" that she applies to the study of hate speech. This hypothesis contends that one method of knowing our environment is "social imaginaries." Furthermore, social imaginaries provide the common, acknowledged, and accepted socio-cultural aspects that enable us to behave in a way that is not perceived by others as bothersome or provocative. Social imaginaries are, in one way or another, similar in one particular society. The public will naturally become outraged if you depart from them. Social imaginaries serve a variety of purposes, including assisting with cognitive and emotional expression, influencing how we respond to outside stimuli, and establishing limits for us. The dominant/central social images in society are those related to religion, politics, the economy, sexuality, racism, ethnicity, morality, and national and international relations. Deviation from social norms naturally causes negative emotions in society, and its violator often becomes the addressee of hate speech. Hate speech is directed at groups

that are constant victims of systemic discrimination. As Gelber (2002) points out, women, people with weight problems, or people of non-traditional orientation often fall victim to such language.

As already mentioned, the language of power is aimed at groups that differ in some way from other members of society, e.g. members of the LGBTQI+ community. The stigma of difference can be considered both synchronic (it affects group members everywhere and all the time) and diachronic (over a certain period). Richardson-Self (2021) finds it problematic to distinguish hate speech from other "oppressive" language. The author writes that people belong to several social categories, we have sex, gender, race, and nationality. Therefore, in one category we can become a victim of hate speech, but in another – not.

Freedom of speech is one of the fundamental pillars of a modern democratic society. Therefore, it is almost impossible to discern the line between hate speech and free speech. The First Amendment of the US Constitution refers to the freedom of speech, which includes not only verbal but also non-verbal media, such as, for example, pictures, videos, etc. Under the law, the US government has no right to prosecute a person even if he commits something that most people consider offensive. The First Amendment gives people the right to use their wisdom to judge whether or not this or that information is acceptable to them. Also, when it comes to hate speech, everyone can respond to it appropriately. However, there are exceptions to the law, US government can restrict hate speech (for example, messages that contain threats) when it can lead to a crime. Although the US Constitution is naturally a part of

American law, the majority of countries in the world face the same problem and cannot clearly state what exceeds freedom of speech (Nakaya, 2021). Strossen (2018), in her work "Hate: Why We Should Resist It with Free Speech, Not Censorship", notes that, although most Americans support free speech, they believe that the frequent use of hate speech is bad for society and thus favour censorship. Therefore, society may simultaneously manifest two incompatible views on freedom of speech. Gelber (2002), in her book on the free speech and hate speech debate, agrees that it is difficult to resolve the dispute because when the state tries to protect people from hate speech, it is in direct conflict with free speech and vice versa. To solve this problem, Gelber suggests a speaking back tactic, which involves raising awareness among target groups of hate speech and verbally defending oneself, that is, responding. Since the use of hate speech aims at establishing certain norms and, to some extent, discriminating against people, it is necessary to eliminate it in time. The technique of speaking back aims at hate speech, which makes the victim lose the ability to speak, especially with a heavy emotional impact. Waltman and Haas (2011) also support the employment of speaking back tactics to eliminate hatred. However, as the authors argue, to properly use anti-hate rhetoric, we need to understand the harm that hate speech brings about. According to the authors, any constitutional idea, such as, for example, the freedom of the individual, is really in great danger when it becomes the addressee of hate speech. Accordingly, we should make our physical or verbal action the antithesis of such action. It is important to study the consequences of the influence of hate speech on the addressees. Therefore, the best way to do this is to survey minority victims of hate speech. Using in-depth interviews, Gelber and McN-

mara (2015) talked to the members of various minority groups in Australia. Of the 101 respondents, 32 were official representatives of minorities, and 69 were ordinary members of minority society. The interviews were anonymous and confidential. They were not selected based on whether they had personal experience of hate speech used against them. They were asked whether they were aware of incidents concerning hate speech in their local community. 42 of the interviewees were women while 59 were men, and the interviews were conducted in 7 different languages besides English. The majority of respondents reported that they are either personal victims of hate speech or knew someone who had suffered from the incident. According to the interviewees, the incidents happened in different environments, be it school, university, public transport or others. Gelber and McNamara's research showed that the use of hate speech against the participants of the research, their loved ones, or a member of the community evoked different emotions in the respondents:

- 1) Distress: 'It is very rude and affects me badly and causes emotional distress. '(29a) 'Although I'm not a mosque visitor or mosque goer, it upsets me when I see on TV people protesting because they don't want a mosque in their community. '(33)
- 2) Existential Pain: 'It was like crushing emotionally and spiritually. And physically. '(1) 'You can never, you can never repair damage in that content once it's been put out there. It lingers, it stays, it smells, it hangs around. You can't get rid of it, and racism is racism. It builds and feeds on that. '(3)

- 3) Fear: 'When you see the infection of that kind of hate, that's scary stuff. '(4) 'Why is it that our Turkish school on Saturday is the only school that has to have a security guard on Saturdays? Because we're fearful of attack. '(44)
- 4) Depriving of rights: 'The vilification laws in Australia are not useful because to protect the community that has been vilified you've got to have resources.
- 5) Depriving people of expressing themselves: When a guest speaker at a community event, speaking about her national sport, the audience teased the interviewee and made jokes 'which affected me very badly. I tried to be proud of myself ... but it wasn't possible to keep going and continue my presentation. '(29)
- 6) Fear to speak up: 'Some people do ignore things ... they never report incidents related to racism. The problem is that they think they will not succeed even if they report them. They believe that cases related to them will not be taken seriously. '(24b)
- 7) Silence and withdrawal as tactics to avoid hate speech: 'They give you a hate speech, okay, just who cares. Just run away. '(15) 'It is better to ignore them and not waste our time. '(28)
- 8) Exclusion: 'It was just because of that fear of being judged, of that fear of being sort of like prosecuted, being excluded from the nation's society. '(18) 'The media plants seed of doubt and question marks, which leads them to fear us '(32b)
- 9) Dehumanization: Being racially abused on a train and in a supermarket, 'In both incidents, I deeply felt my human right as a citizen or simply a passenger was violated. '(13)

- 10) Anger: When people experience hate speech 'they do nothing. They just feel angry. When they come back home after that thing, they think about it. Again they feel very desperate, frustrating. '(15)
- 11) Loss of religious or ethnic identity : 'You didn't want to be identified as a Vietnamese person. '(18) 'Those women wearing hijab are targeted by young people ... some women even desperately avoid wearing hijab. '(29)

Gelber and McNamara's research presented the problem of target groups of hate speech and showed, from their perspective, the negative consequences that hate speech can have on both the individual and society.

"Women are no longer victims of sexism or misogyny in a modern, progressive-minded society" – probably you have often heard this opinion from both women and men during heated discussions about the roles of women and men. Moreover, they use the fact that they themselves have never been a victim of sexism, or have never insulted someone based solely on their gender. However, the reality is very far from this proposal. To take the example of Georgia, during the last 25 years, more than 31,446 girls were not born due to selective abortion²¹; The statistics of femicide are also increasing every year²².

According to patriarchal ideology, women are naturally inferior to men, and people are actively sexist when they

²¹ <https://media.ibsu.edu.ge/სელექციური-აბორტის-სტატ/>

²² <https://gyla.ge/ge/post/qalta-uflebrivi-mdgomareobis-shesakheb#sthash.zkpgY7JA.dpbs>

adopt the attitude, stereotype, or belief that men and women have different rights (Richardson-Self 2021). According to Sara Ahmed (2015), sexism is a belief that has become so institutionally, socially acceptable that we already use it automatically, even if we don't want to. For example, due to the biological difference, women's belonging to the household space, and men's to the social environment, is formed by sexist beliefs. However, this does not mean that a person who thinks this way is necessarily sexist, as such beliefs have become a fundamental issue in our societies. As Richardson-Self (2021) argues, linguistic choice plays a major role in this; It can sometimes be very obvious and easy to notice, and sometimes it can be more difficult to recognize. As an example, she cites the widespread female reference in the English-speaking community "girl", which, at first glance, is not negative, and the speaker may not have intended anything bad by using it. However, in terms of content, she considers it sexist for a man to address an adult woman as "girl"; which diminishes a woman's mental abilities, "deprives" her of the status of an adult and reinforces the opinion that a woman is at a lower level of development than a man. Therefore, even though the speaker may not want to insult the addressee or make a sexist address, these forms may be so ingrained in our worldview or linguistic choices that we may even go unnoticed.

Misogyny is a more complicated form than sexism, which believes that men rule and women obey them (Richardson-Self 2021; Tirrell, 2019). Therefore, misogyny is caused by the hierarchical insecurity of society, that is, the fear that men may lose their status as powerful members of society, therefore, all women who pose a threat to this should be punished. Misogyny refers to a particularly hostile attitude

towards women, which can come from any gender. Women live in a man's world and conform to male standards. Accordingly, misogyny is a force, a power that serves to establish the patriarchal order; Whoever violates it, is punished (Richardson-Self 2021).

As for the hate speech, it is one of the expressed forms of misogyny. As already mentioned, the language of power is aimed at groups that differ in some way from other members of society, eg members of the LGBTQI+ community. Stigma of difference can be considered both synchronic (affects group members everywhere and all the time) and diachronic (over a period of time). Richardson-Self (2021) finds it problematic to distinguish hate speech from other "oppressive" language. The author writes that people belong to several social categories, we have sex, gender, race, and nationality. Therefore, in one category we can become a victim of hate speech, but in another – not. The author cites her own example, namely that she as a queer woman can be the victim of anti-feminist hate speech or anti-queer hate speech, but as a white Christian, she can never be the victim of racist or religious hate speech, because these categories do not fall into the list of victims of systemic discrimination. Accordingly, the author introduces the concepts of social advantage and social disadvantage. Members of society "having" a social advantage may be insulted in this regard, but they cannot become victims of hate speech. Richardson-Self (2021) further points out that one of the most aggressive forms of hatred is the use of violent language and agrees with Sarah Sorial (2013) that speech can be harmful to a person if it contributes to the degradation of the person, increases hostility, degrades the person, and prevents the person from behaving in a way, as he had done before.

Thus, although gender-feminist studies have become quite popular in the world since the 1960s, it has probably never been as important as it is in our reality today. It is true that men and women are equal at the constitutional level, but due to deeply rooted stereotypes in society, the real picture is very different. In Georgia, the facts of domestic violence against women and selective abortion are increasing every year, and the number of women who are victims of femicide is no less. In addition, the need for women's education and work is still under question in the society, thus, in the end, the patriarchal society blocks the way for women to be free, independent and not dependent on men. Accordingly, in the country, in all areas, awareness should be raised regarding this issue. This problem is particularly acute in the twenty-first century, when in the era of technological development, it is easier to reach the masses and spread different ideologies. In this regard, we can highlight the problem of hate speech, which is often directed at women. Therefore, it is necessary to know, first of all, what hate speech means, when it exceeds the freedom of speech, who can become its victim and how we can fight it. Therefore, it is interesting what the Georgian society knows about hate speech and whether we encounter it in the Georgian media space.

Offering a precise definition of hate speech is challenging and it should not be confused with verbal assault. Richardson-Self (2021) asserts that hate speech ultimately harms every member of a certain group or community even if it is projected onto an individual member of society. For instance, if hate speech refers to a specific woman in the online community, it is verbal discrimination ultimately addressed at all women and creates a hostile online environment for them. More precisely, it serves as a reminder and warning for other

women that if they behave in a way that is not "liked" by a patriarchal culture, they can also become the focus of hate speech. Additionally, it is important to distinguish between the emotions of hatred and those of annoyance and rage because, as Aristotle notes, the former is a more perilous and hazardous emotion while the latter is characterized by fewer aspects of empathy than the latter, which slows down over time. If hatred can be communicated in words, it is likely that it can also be manifested in stereotypes living in the human mind. Warning narratives and cultural myths of hatred are articulated through language and are transmitted from generation to generation, instilling this feeling (Waltman & Haas, 2011).

In the twenty-first century, along with technological development, social media has become an integral part of our lives. The fact that technological devices and the Internet are so readily available comes with a host of problems that can ultimately prove dangerous to society. One of the issues among them is the hate speech spread on the Internet and its possible negative consequences.

The information posted on the Internet can spread in seconds and may contain specific comments that are harmful to the entire community or some subgroups of the community. According to Nakaya (2021), due to the nature of social media and the Internet, there are comments about which people often don't even think about the possible consequences. Moreover, the possibility to write anonymously encourages people to spread such comments or information that they would not dare spread directly or under their own name in real space. In addition, again due to the nature of social media, which is mainly based on smart algorithms and their essence is to quickly deliver information that is necessary or interesting to the target public, it is easier to spread hate

speech or to connect individuals who often use it against a specific group. In addition, through social platforms hate speech can be transmitted to different sections of society in different parts of the world in a short period of time. Moreover, these messages may spread so quickly that it may not be possible to respond to them in time and delete the information. According to the author, intercultural and interlinguistic hate groups are especially noteworthy, which, by frequently spreading their messages, make them habituated and acceptable to the main part of society. Messages spread in this way ultimately have more impact because they are already accepted by the majority of the public. Moreover, the amount of information posted on social networks is not limited and the flow of hateful texts may be shared from personal pages. It may lead to the normalisation of such texts. This could be very dangerous because society tries to behave and think within certain, conservative norms and opposes deviation from them. Consequently, when people are constantly exposed to such information, they gradually come to believe that it is a completely normal occurrence, which ultimately leads to the normalisation of the use of hate speech. It is also very interesting that, in this process (i.e. in the normalisation of hate speech), humour which is very common in the internet space presented in the form of memes plays a big role. Hate groups often use humour and memes to send their messages to people. At first, people respond to them with humour, but later they can become like-minded.

Gelber (2019) offers a classification to distinguish hate speech from offensive text. According to her, first of all, it is necessary to understand what a harmful conversation is, which, naturally, cannot be regulated by law enforcement officers as in this case, freedom of speech will be limited. On the

other hand, Gelber agrees that the use of hate speech should be punished. Accordingly, she offers a systemic, anti-discrimination approach to help identify hate speech:

- In order for a text to be considered hate speech, it is not necessary to include the emotion or even the word "hate" at all.
- Hate speech does not have to be limited to the use of offensive epithets or profanity, as it is not defined by lexical choice alone. It can naturally be found along with obscene expressions however, it can also be expressed through humour.
- Not all social groups can become members of systemic discrimination.
- Anyone has the ability to use hate speech in a systemic way to harm another person, creating a visible power imbalance that is often invisible in free speech debates. Instead of being ignored, it attracts additional attention and causes marginalisation and a feeling of exclusion.
- Hate speech can be combated with countermeasures. If we understand what components it consists of and how it harms different groups in society, then we can think of countermeasures and strategies to help victims of discrimination (Gelber, 2019).

As already mentioned, hate speech is aimed at groups that are constant victims of systemic discrimination. As Gelber (2019) points out, women, people with weight problems, and people of non-traditional sexual orientation frequently fall into such categories, although we cannot claim that mocking or insulting them because of, for instance, thick eyebrows can

be considered an expression of hate speech. This is due to the fact that thick eyebrows are not a category that becomes the subject of constant discrimination.

According to Waltman & Haas (2011), hate speech is used for different purposes and has different consequences. It can be directed at specific out-groups or even in-groups. According to them, despite the diversity of hate speech, it can be divided into four main categories which are not mutually exclusive. Furthermore, according to the authors, it is not necessary to use these categories of hate speech for an expression to be considered hate speech. These categories are:

- Hate speech is a discourse that seeks to politicise social differences, eg, ethnicity, race, religion, sexual minority. Often this tactic serves to shape internal and external identities at the expense of negatively representing out-groups. As a result, the internal group's characteristics are normalised, while the external group's characteristics deviate from the norm.
- Hate speech is characterised by the dehumanisation of an out-group. This is a very difficult process because in-groups and out-groups can be similar. Therefore, it is vital to distinguish between these two identities, for example, the Jews, who looked very "similar" to the Germans. Their similarity made it difficult to carry out Germany's anti-Semitic policy.
- The next, third characteristic of hate speech is its context, which tends to target and further marginalise historically minority groups.
- As the fourth category, the authors suggest Willock's (1995) hatred strategy, which is divided into the following strategies:

- Amplifying emotions – playing on emotions that are highly valued by the in-group.
- Defamation of an external group – smearing pus on an external group. It's a fairly common tactic in politics where opponents mock each other and point out each other's negative qualities instead of giving reasons why voters should vote for them. This tactic involves associating out-groups with characteristics that are highly unacceptable to the in-group and are mainly based on cultural stereotypes.
- Permanent and irreparable harm to an out-group attacks the very characteristics that make up the out-group's identity.
- Rhetorical conquest of the out-group is the most important goal of the hate stratagem, which serves to eliminate minorities or potential out-groups from their daily lives.

Hate groups are even regarded as subcultures in society because of their distinctive viewpoints on racial, religious, gendered, and sexual orientation, all of which are researched and organically communicated through language (Perry, 2001; Waltman & Haas, 2011). Although there are many different forms of hatred ideology, they all ultimately aim to subjugate one group in favour of another. Extreme religious beliefs, white supremacy, xenophobia, sexism, and many other ideas fall under this category (Waltman & Haas, 2011).

In order to achieve gender equality, this problem needs to be addressed at the level of the constitution, and this is where misogynistic and sexist social practices need to be eliminated first. Needless to say, it is equally important to raise

awareness about the phenomenon and tackle the problem within society through education too. Thus, it is extremely interesting to study what Georgian society already knows about hate speech and what measures can be taken to fight against the issue at hand.

Method

It has already been mentioned that the exact definition of hate speech is difficult to convey due to its complexity. Therefore, it is interesting how well the Georgian society understands what hate speech is and what consequences its use can have. This is the purpose of the conducted research – to determine what the research respondents know about hate speech, which, in turn, serves to raise awareness about the phenomena. The survey questionnaire includes eight open-ended questions where the survey participants can anonymously express their opinions and share their personal experiences. Anonymity helps respondents to be more open and honest in reporting their answers.

The questionnaire includes the following questions:

1. What do you think is hate speech? How is it manifested?
2. Have you ever been the target of hate speech or know someone who has? If yes, share your experience with us.
3. What do you believe, who falls victim to hate speech? Why?
4. Who do you think uses hate speech the most?
5. Have you ever used hate speech against someone? If yes, how did you use it and why?

6. In your opinion, what is the purpose of hate speech?
7. What do you think is the disadvantage of using hate speech?
8. In your opinion, how can we fight hate speech in society?

As can be seen, the questionnaire is designed in such a way that when analyzing the answers of the respondents, a complete picture is presented – the respondent's definition of hate speech, the addressee of the hate speech and who can use it. When possible, the research participants can enrich the answers with their examples and, finally, offer their opinion regarding how we can fight hate speech.

The questionnaire was distributed electronically and anyone over eighteen years old and interested in this issue could participate in it.

A total of two hundred people took part in the electronic questionnaire. Below are gathered the most frequently stated opinions, which portray a clear picture of what Georgian society knows and thinks about hate speech.

Results

We received quite diverse and, at the same time, insightful answers to the first question of the questionnaire, which is concerned with what hate speech is and how it is expressed. As it turned out, the respondents of the questionnaire more or less know what hate speech is, but they do not know "exactly" how it can be expressed. As the majority points out, hate speech is discriminatory language, mocking, bullying, or insulting someone on any grounds, be it race, gender, religious affiliation or otherwise. Moreover, the participants note that Georgia occupies a leading place in the use of hate speech,

especially in the electronic space, and, "it can serve as a classic" example of hate speech.

- ❖ This is a form of discrimination based on race, gender or other characteristics. It can be expressed through stereotypes or "jokes".
- ❖ Humiliating, insulting words directed at a specific person/persons. often even undeservedly. It is most often found in the social network, then at the so-called meetings, in everyday life.
- ❖ Georgian media space will serve as a classic example. [Hate speech is] when there is no room for others 'opinions.
- ❖ Expressing contempt and humiliation for a person or group based on their belonging to a certain group.
- ❖ In my opinion, hate speech refers to the use of violent or offensive words against any group and inciting hatred towards them.
- ❖ Hate speech is like a weapon, it destroys a person...

When asked whether the respondents have become the addressee of hate speech or whether they know someone who has, most of them indicated that they, as well as their friends, acquaintances or relatives, have often become victims of hate speech in various forms. Based on the answers, several main themes emerged -

Religion

Yes, they made fun of my classmate because of their religion and even made them leave the class.

Weight, Appearance

- ❖ ...I have also often become the addressee of hate speech. The funniest thing is that mostly, everyone focuses on my physicality.
- ❖ Yes. For example, comments about my weight. 'If you lost 10 kilos, no one could compare to you 'as if it was said in a good, caring way, but, in reality, was full of hatred.

Politics

- ❖ Hate speech is often used in political space and political programs in Georgia. It is common to use derogatory words addressing people with different political opinions.
- ❖ Any person who lives in Georgia can become the addressee of hate speech. Hate speech can be encountered in private conversations, in the media, and in politics, directed at the general public or against a single individual.

Sexual Minorities and Sexism

- ❖ My female friends were victims of sexism because of a lecturer who made fun of them in every lecture

- ❖ I haven't been myself, but I have a relative who was a victim of hate speech because of his sexual orientation.
- ❖ Not me personally, but the addressee became my journalist friend, due to reporting on LGBTQ+ that was unacceptable to others.

A different/unpopular opinion

- ❖ Yes, it's easy to be the target of hate speech when you say something unpopular; what the masses consider wrong.
- ❖ I became a victim in social networks, for example. If someone does not like your position, they will immediately insult you. I solved the problem- I no longer post comments.
- ❖ Personally, I have not become the addressee of hate speech, but the people around me have, the main reason is to express one's own opinion, which other people cannot correctly criticize.

As can be seen from the answers, society has a special intolerance to differences; "Difference" can be represented by different markers in different societies. In Georgian society, it is obvious that a different opinion from the majority, non-standard, even just in appearance, a religious minority, a sexual minority, and sexism can become the cause of a huge wave of hate speech. And the addressee, due to less awareness of the issue, has no coping mechanism and sees the solution to the problem in conforming to the standards set by

the society, which ultimately hurts their mental health no less than the hate speech itself.

As for the addressees of hate speech, the respondents believe them to be mostly successful people, as they are more seen in society; Also, everyone who tells the truth, is a minority of some kind or is not afraid to express a different and bold opinion.

- ❖ Minorities because they are different from others.
- ❖ People who state their positions openly. Because all this causes public irritation. Also, people who are successful in one way or another.
- ❖ In my opinion, women are the victims most often. Maybe it's the fault of patriarchy, they always point fingers at women, but I think that hateful language is used more towards them.
- ❖ The victims of hate speech are often different people, for example, people of different races, orientation, ideologies, styles, weights and appearances. Also, those people who cannot fit into stereotypical standards.

On the other hand, according to the respondents, weaker, uneducated people tend to use hate speech more.

- ❖ A person who does not respect other people's culture and traditions.

- ❖ He who is weak and cannot control their emotions; An uneducated person or a politically or religiously -engaged person.
- ❖ People obsessed with a violent type of inferiority complex.
- ❖ Hate speech is most often used by people with less education because the concept of free speech is alien to them.
- ❖ Hate speech is still used by victims who have been deprived of care and love. In many cases, such people themselves are victims of bullying. They grow up in difficult family conditions, which negatively affects their personal development.

Regarding the question of whether they used hate speech, the majority of the participants of the experiment stated that they had not. However, there are also respondents who remember the discriminatory sentences they have used, although only unconsciously, because they did not know what hate speech is and what harm it can cause to others with their words and they regret it deeply, or because they grew up in a discriminatory society and believed they behaved in a correct way. Some also point out that the hate speech directed at them was countered by the hate speech employed by them.

- ❖ No, by no means. Everyone is individual and special. No one deserves it. Especially people who use hate speech themselves.

- ❖ I used it to protect myself. I don't like it at all. I responded to that person's aggression with greater aggression and cynicism (insulting and sexist) phrases.
- ❖ I have never used hate speech, because I believe that talking like this does nothing good, we can't solve the problem, and we can't make the offender understand anything.
- ❖ It's very difficult for me, I can't help anyone, and I also think it's a bad example. Because I don't like it, I won't apply it to others in a similar way. Oh, I remembered, one, I wrote to Tina Kandelaki to stay in Russia, as her place was there. I could not curse more.
- ❖ I have used hate speech when hearing an opinion that is unacceptable to me, but I later regretted it, because if I don't want anyone to put limits on my opinion, I shouldn't do the same, since then I have been trying to refrain from using it.

On the questions of what is the purpose of hate speech and what harm its use brings, everyone unanimously agrees on its negative, harmful aspects. Respondents believe that hate speech is an extreme form, which is used to oppress and degrade people in order to push their own power even further. All of this, of course, can happen subconsciously, but the consequences are irreversible, which can even lead the addressee to commit suicide.

- ❖ Degrading the addressee and creating a negative public image
- ❖ It is an extreme form of negative emotion expression.
- ❖ Disrespect, oppression, gaining power over others.
- ❖ Demonstrating one's strength at the expense of humiliating others.
- ❖ In most cases, personal destruction of the object; In some cases, the user without purpose evaluates and says as much as s/he can (s/he doesn't know better).
- ❖ When they really want to hurt another person and can't find an excuse, they turn to race, religion or ethnicity.
- ❖ Hate speech can turn a society into a mob and in this case, common sense is lost.
- ❖ It damages the addressee emotionally and psychologically.
- ❖ An unhealthy society formed as a result of the influence of hate speech cannot become a healthy nation and, therefore, cannot create a state with civilized values.
- ❖ Hate speech brings a temporary sense of emptiness that follows the inevitable degradation of the personality. No mechanism of cognition uses hatred, so the individual who uses it is on the path of inevitable degradation.

Regarding the last question of how we can fight hate speech, most of the survey participants agree that education, raising awareness and, most importantly, raising the next generation of children in the right way are the most important strategies for eliminating this issue.

- ❖ More education in this direction in educational institutions; in social media; It is possible to talk about this topic and discuss it more; Promotion of punitive measures for the use of hate speech should also be taken into consideration...
- ❖ By raising awareness, especially among school-aged children, and perhaps in terms of enforcement, it should be an action punishable by law.
- ❖ Since I don't think adults can change anymore, we have to raise children, is it possible to get include the topic in the school curriculum in some way?
- ❖ The public's self-awareness should be raised and the law should be adapted to such actions so that the feeling of impunity does not prevail.
- ❖ Only by talking about it out loud, raising public awareness and protecting human rights as much as possible.. Starting from school, the rights of students should be protected and controlled, in universities and services, laws should not only be written on paper but there should be a

controlling party of all of this, which we hope will be protected. .. If governmental or non-governmental organizations actively fight this, people's awareness will gradually rise and the problem will be eliminated.

Based on the analysis of the answers given by 200 respondents, the hate speech can be interpreted as follows-

Hate speech is one of the forms of discrimination, which is mainly aimed at groups that differ in some way, be it sexual orientation, gender, a religious minority of the society, or ethnic difference. It should be noted that hate speech is expressed not only verbally, but also non-verbally – for example, looks, gestures... The use of hate speech is accompanied by the speaker's desire to prove the difference of the addressee group and, therefore, to show it negatively to society. It has a long-lasting effect on the addressee – both on their psychological and spiritual condition. In short, "hate speech is like a weapon, it destroys a person". The participants in the study singled out several main themes of using hate speech, such as religious or sexual minorities, sexism, gender inequality, emphasis on appearance, etc.

However, it is also worth noting that it is obvious that the people participating in the questionnaire often do not understand the difference between hate speech and insults or bullying. Therefore, this fact once again emphasizes the need for such research in order to raise awareness about hate speech. It is necessary to know what harm it does to the addressee and even to the speaker themselves, and how it can be manifested linguistically so that we can easily recognize it.

Needless to say, people should be equipped with the necessary tools to fight against it.

Data and Methodology II

Within the framework of this book, another research has been conducted in Georgian social media space. This research includes the linguistic and sociolinguistic analysis of hate speech and aims to determine:

1. How are cultural, gender and religious stereotypes reflected in the language and what influence do they have on the distribution of gender roles and the society's attitude towards them in Georgian reality?
2. What linguistic strategies are used in the Georgian digital media discourse to express the gender oppression of women? Who are the main users of hate speech and to whom is it directed? What is the use of hate speech?
3. How are the linguistic identities of the participants of communicative acts understood in the digital discourse?

The research material was collected over 6 months. It includes comments on posts and articles distributed in the Internet space (social networks like Instagram, Facebook, TikTok, online magazines or video sites- e.g. YouTube). The posts or online articles selected for analysis included an image of a woman, a taboo topic such as menstruation, or "scandalous" information about a woman.

The comments placed in the media space are selected manually, due to several reasons – (1) material written in the Georgian language is difficult to analyse with a computer due to the specificity of the language; (2) the word may have been

misspelt that would be difficult for a computer to understand; (3) hate speech does not have any specific terminology, it can be encountered using both direct and indirect lexical items, which would be impossible for a computer to understand.

500 comments were chosen as empirical material and analysed. Information on commenters, divided into male and female, was also analysed to determine who used hate speech more often. However, the category referred to as "neutral" was also identified, which includes the authors of comments without profile pictures which made it difficult or impossible to determine their gender from the name or nickname (for example, some authors employed a nickname instead of a full name, or fictitious names. In addition, the profile may belong to a couple and both male and female names are given).

Discussion and Analysis of the Findings

Based on the sociolinguistic analysis of the comments made in the online space, several main topics can be put forward. These are:

- Non-acceptance of non-traditional orientation
- Discrimination against transgenders
- Unacceptability of being divorced/ex-wife
- Encouragement of violence against women
- Vindication of femicide
- Defamation of a bold/independent/successful/sexually active woman

Hate speech is nurtured by stereotypes, therefore, it is not surprising that for such a stereotypically thinking society as the Georgian, a person of non-traditional orientation, transgender, happily divorced or successful woman might be unacceptable, while violence and femicide against them, in most

cases, may not even be condemned. Consequently, these groups often become targets of hate speech.

In the comments containing hate speech, various tactics of its use were highlighted, be it direct insults and direct attacks on the depicted or stereotypically unacceptable person, or veiled irony, cynicism and humour.

An unconventional woman

Many members of Georgian society do not approve of representatives of non-traditional orientation. Therefore, in the case of a post or video about this segment of society or by them, they often fall victim of targeted hate speech. For example, an openly lesbian girl active on the Tik Tok platform made a video tackling a very serious topic. In the video, she said that the woman's consent is necessary for sexual intercourse, even if the couple is husband and wife, otherwise such intercourse would be classed as violence and even be considered rape. Due to the fact that both the topic and the speaker seem to be quite unacceptable for Georgian society, we encountered hateful comments on this video mainly in three directions – attacking the girl, specifically her appearance, and attacking the content of the video, or both.

- Calm down, no one wants to rape you anyway (posted by a male)
- Perhaps everyone always rejects you first (posted by a male)
- When a man gets a refusal even if he is married, it means that he will be refused in the future as well, so a woman should know her place from the beginning (posted by a male)

- If this one rapes me, then who should I turn²³ to? (posted by a male)
- You fat ass! (posted by a female)

As can be clearly seen from the comments, the girl is attacked because of her unusual appearance and humiliated by remarking that no one will even rape her, even if she really wants to, and she is generally an unwanted and undesirable woman. Moreover, because of her appearance and sexual orientation, one man remarked ironically that she can be violent and even capable of raping men. Especially dangerous seems the comment of a male who calls people to violence in order to teach women their place from the very beginning, otherwise they (men/husbands) will be constantly rejected by their wives.

Although it is hard to see hate in these comments at first glance, they covertly contribute to the marginalisation of minority groups. Moreover, they encourage people to be violent towards the out-group members.

The famous Georgian activist Baia Pataria spoke on the same topic and noted that sexual violence even by a husband is unacceptable.

- This something is a shame of the 184th school (posted by a female)²⁴

²³ The author of the video is meant here

²⁴ Presumably, Baia Pataria has finished this school.

- No one rapes her and she is probably jealous (posted by a male)
- She needs a man to f**k her (posted by a male)
- If someone else rapes you, you should not tolerate him, but the husband needs his wife to have her by his side (posted by a male)

Although Baia Pataria is not a representative of any minority community, her activism to protect the LGBTIQ+ community and women's rights evokes aggression in certain categories of society and, therefore, she often becomes the addressee of hate speech. The first comment presented above, where the author refers to Baia Pataria with the lexical item "something", is particularly interesting. In the Georgian language *ragats* (something), refers only to an inanimate, sexless object. With this, the author of the comment tries to humiliate the addressee of the hate speech and present her as a subject, a thing and not a woman. The following comments also show a desire to insult the addressee and portray her as an undesirable woman who will not be raped or is an unsatisfied woman.

Not a (typical) woman

Based on the number and aggressiveness of comments, it can be claimed that transgenderism seems to be an unacceptable and sensitive topic for part of Georgian society.

- Who cares about this man's life? (posted by a female)
- Cut those nails short if you're a man (posted by a female)

- Burn this hybrid (posted by a female)

Interestingly, even though the name, appearance and chosen identity of the addressee in these comments are feminine, the commenters refer to her as a male or even a hybrid. Naturally, this serves to humiliate her and not recognise her change of identity. The use of hate speech in this way is accompanied by the continued persecution and exclusion of this minority group, portraying them as being different. Being different, as already mentioned, is a constant problem for society.

Political dissent plays a large role in the use of hate speech. The girl who appeared at the demonstrations held in the streets of Tbilisi against Russian law, and was called "the girl dancing against the water jet" was not an exception, and despite her age (the girl is a minor), she caused a great stir of emotions among the people due to her short hair and different style of dress.

- What a handsome boy! (posted by a female)
- First find out if you are a girl or a boy (posted by a male)
- She doesn't look like a girl or like a human being even! (posted by a female)

Emphasising a girl's uncommon appearance with cynicism can have a great impact on her mental health. One of the negative effects of hate speech is that it excludes people and takes away their right to express themselves. A large-scale verbal attack on the girl prompts representatives of her generation, and not only, to follow the limitations established by society, if

they too do not want to become targets of hate speech. In both cases, this factor may affect the adolescent's mental health.

A divorced woman

In traditional and collectivist societies, the breakup of the family is perceived as a tragedy, especially when it is initiated by a woman. Therefore, it is not surprising that a woman who does not forgive her husband for violence, infidelity, and ill-treatment often becomes a victim of bullying by society and is perceived not as a victim, but as a criminal, because it was she who broke the family. The following comments are written about a mother of four, who divorced her very well-respected husband in Georgian society because she wanted to pursue her acting career and he did not intend to allow it. The last four comments are dedicated to a famous Georgian model-sportsman couple. The woman sued her ex-husband for physical violence and psychological abuse.

- Who would ever want to be with a mother of four? (posted by a female)
- If the mother of four destroys her family, she is already dead (posted by a female).
- They [divorced women] are like second-hand clothes (posted by a female).
- There is no longer time for love for a mother of four! (posted by a female)

- If I had the right to kill you, I would probably do so (posted by a female)
- It's high time you killed yourself (posted by a female)
- This girl's throat should be cut. What answer will she give to her children when they ask [her about her behaviour]? (posted by a woman).
- If I were a man, I would never marry a divorced woman, a widow, or a sexually experienced woman, why would I want someone used by another man? Are there not enough virgins out there? (posted by a male)²⁵
- This woman crossed all red lines, she posted some video where it is impossible to make out the faces, a self-respecting person should, first of all, respect the father of her child, and this woman is behaving like a whore. Her behaviour is already disgusting and deserves the hatred of the nation (posted by a female)
- She doesn't need him anymore, she has become famous already because of him, otherwise, who would have noticed her? (posted by a female)
- You are not really a naive type, are you? Based on your character, you would not endure violence. You just don't like poverty anymore. You miss a rich life and started photographing everything (posted by a female)

²⁵ The word used in Georgian is დაღეჭილი (daghechili) “chewed”

- They fuck the whole battalion and then they cannot let go of a single act of adultery themselves (posted by a male)

The comments presented here are only a small fraction of how much hate a woman receives when she leaves even an abusive or unfaithful husband, let alone to chase her own happiness. A married, divorced woman in Georgia no longer has the right to live – "If a mother of four children destroys her family, she is already dead." That girl's throat should be cut"; She no longer has the right to happiness and love – "Who would want to ever be with a mother of four?", "There is no time for love for a mother of four!"; She is perceived as a used thing – "they are like second-hand clothes", People don't believe the truth and women are always seen as guilty or as gold diggers- "She doesn't need him anymore, she has become famous already because of him, otherwise, who would have noticed her.", "You don't like poverty anymore. You miss a rich life and you started photographing everything", "They fuck the whole battalion and then cannot let go of a single act of adultery".

It was particularly surprising is that most of these hateful comments are written by women, who are supposed to have more empathy for their gender. However, they attack different women with less female solidarity and urge them and, at the same time, others to follow a traditional, socially accepted way of life at the expense of their own happiness. It should be presumed that such women later also raise violent children following the same worldview.

A victim woman

According to the Center for Social Justice (2021), although the State has constitutionally begun to combat domestic violence, the growing statistics of domestic violence are still alarming. According to their research, domestic violence is perceived as a private matter of the family, to which the surrounding people do not react much. Naturally, this deters crime prevention.

Although most of the comments presented below are addressed to Kato, the character of the famous Georgian TV series "My Wife's Best Friends", they still reflect the attitude of people towards violence.

- The smell of a slap. (posted by a male)²⁶
- Kato's character deserves everything bad, she is very stupid. (posted by a male)
- What an injustice, she didn't forgive Dito a single blow, who really loved her, and how much does she forgive him? (posted by a female)
- Kato, I want to drag you by the hair! (posted by a female)
- Women like her should all be beaten hard. (posted by a male)
- You should have been beaten worse. (posted by a male)

²⁶ Means she deserved a slap

- Soso is violent, okay/true, but is Kato's behaviour right? (posted by a female)
- If I didn't respect my husband and he hit me like that, I would be grateful that he put me in my place. (posted by a female)
- If you are a bride and you annoy your husband at such a time, you have to accept a slap too. I have endured worse from my husband before he trained me into a decent wife. (posted by a female)
- If the wife does not obey her husband and answers back, then they will say that the man is violent. Many women have lost their morals and honesty. (posted by a female)
- You should be patient with your husbands, don't rat on your husbands, Baia Pataraia said, husband's violence is also violence (posted by a male)

Such hateful comments encourage violence and crime against women. Moreover, the women presented here believe that violence against a woman/wife is not a violent act, because it ultimately serves to "train her into being a worthy wife" and "put her in her place". From this standpoint, it is not surprising that the statistics of domestic violence in Georgia is increasing, and a woman who has to exist in a society based on these stereotypes does not dare to ask for help. The comments that urge women to tolerate violence from their husbands and that informing the police is a disgraceful act should be especially emphasised in this respect. This, once again, aggravates the reality that Georgian society is facing so acutely.

A dead woman

It is not surprising that domestic violence ultimately leads to femicide. Between 2014 and 2022, about 190 women were killed by their husbands/fathers/sons in Georgia. In 2023, these rates continue to increase, and not a month passes without hearing about a new horrifying murder of a woman by her husband or an ex-husband. It is interesting to analyse the comments regarding the posts about femicide.

The following comments are written on the post informing us that a son stabbed his mother to death because he didn't approve of her new partner:

- Pitiful. He ruined his life for his whore mother. (posted by a male)
- How did the mother make the poor boy bitter like that? (posted by a male)
- Is this a mother?! She ruined her son's life. (posted by a female)
- The woman is guilty, she made her child's life miserable. Poor child (posted by a female)

Comments are posted on different cases of femicide, namely, on women killed by their husbands, sometimes even in public transport in front of their children. Even though the police have not issued an official statement, according to the allegations and assumptions of the society, the murdered women must have been cheating on their husbands.

- I can't say anything, it's hard to poke your nose into someone else's business, but if she really betrayed such a good person and he has self-respect, I can't blame his behaviour. (posted by a female)
- Don't give a reason for your husband to be jealous. (posted by a male)
- It's all woman's fault. (posted by a male)
- And how do you know, she didn't make him do it? He must have lost his temper. (posted by a male)
- If you don't love your husband, divorce him, then do what you want, why are you becoming a victim of violence? (posted by a male)
- When a wife cheats on her husband, the killer is not always guilty. (posted by a female)
- Cow- women will blame their husbands later. (posted by a male²⁷)
- He should not have killed himself. Death is a mercy for the cheating wife though, this is my opinion. (posted by a female)

Disturbingly, both genders agree that the murdered women are guilty. The authors of the comments justify the men's be-

²⁷ Derogatory reference to a fat and sexually unattractive woman

haviour because their wives'/mothers' (possible) infidelity damaged their self-esteem. Moreover, some even feel sorry for the men who were forced to kill their wives or mothers. It is not surprising that in a society with such a worldview, the issue of femicide is still so problematic.

A dangerous woman

Bold, sexually active, able to speak openly about taboo topics, independent, strong women pose a threat to the patriarchal order prevailing in society. That is why a woman who does not obey the binding social dogmas is one of the first targets of hate speech.

- If a woman says that she drank in public and has a hangover, she loses her tenderness (posted by a male)
- F**k it! ... These women are not worthy of life even for a second, nor to experience the happiness of having a child (a woman talked about the necessity of abortion) (posted by a male)
- Don't you have a father or a brother to silence you? Go expose your dirty pants to the public too (to the woman who talked about periods and pain) (posted by a male)
- I will say something very bad, but I don't like pierced noses, or tongues. If I were to marry such a woman, others would say that I married a prostitute (posted by a male)
- If you marry a woman, she should not have any holes, otherwise it will not work (posted by a male)

- Unused is better than used, bro, you can adjust the unused to your taste...to have a used wife is a bit inconvenient (posted by a male)
- I would not accept this kind of a [non-virgin] daughter-in-law into my family, if it didn't matter, a rooster would lay an egg. (posted by a female)
- Be careful, guys... women are crossing the red line, and you should be afraid of giving them a compliment (posted by a female)
- She is joking, she has an Ozone hole down there. (posted by a male)
- A decent and intelligent and praiseworthy girl is one who has preserved her virginity and innocence (posted by a female)
- Disgusting, shameful woman. Do you think it's OK that you shamelessly say, that you don't remember how many men you have been with?! Who would stay with you?! You are a disgrace to women. (posted by a female)
- You have been a street whore. You served everyone who came your way. Keep going and you might get into the Guinness Book. (posted by a male)
- Didn't you keep an accounting journal? (applies to a woman who has had many partners) (posted by a male)

- You deserve a well-earned pension (applies to a woman who has had many partners) (posted by a male)
- Your eyes seem to be running in two different directions (applies to a woman who has had many partners) (posted by a male)
- Is the meter broken? (to a woman who can't remember how many partners she's had) (posted by a male)

The general picture of how society perceives women and their roles can be seen well from the above comments. A woman, in many cases, is perceived as a thing, to describe which the lexical items as used, unused, with a hole, having an ozone hole, "chewed"... According to people, a woman who has had premarital sex is no longer innocent and pure and it is a disgrace for the family to recognise her as a member. Moreover, a different or bold style, whether it is just a piercing, is seen as "prostitution" in some people's eyes. Those women who boldly talk about tabooed topics, for example, menstruation or several sexual partners, should be "silenced forever" – "don't you have a father or a brother to silence you?" It is also worth noting that the hate speech presented with humour, which, at first glance, may seem harmless, still encourages the woman to obey the restrictive norms proposed by society: "Keep going and you might get into the Guinness Book"; "Didn't you keep an accounting journal?"; "You deserve a well-earned pension"; "Your eyes seem to be running in two different directions"; "Is the meter broken?"

Conclusions

Hate speech is a relatively new and complex phenomenon, therefore, it is still difficult to comprehensively define it. Needless to say, it threatens the well-being of any society in the world and, thus, increases the need for it to be fully studied and researched. The analysis of the online questionnaire conducted among 200 Georgian participants has proved that hate speech is an evident phenomenon in Georgian society that has a detrimental effect not only on the addressees but also on the people who employ it in their daily lives. Moreover, even though hate speech is such a common occurrence, people still find it difficult to identify it and fully grasp the notion. This leads to the conclusion that awareness should be raised about the issue and more and more studies should be conducted that explore the linguistic features of hate speech and teach us how to tackle it.

Moreover, the analysis of 500 comments posted on the Internet clearly shows how widespread hate speech is in Georgian society. Since hate speech is based on stereotypes, there are often comments that encourage women to surrender to them. Surprisingly, the research revealed that women post about the positive sides of a woman's physical abuse as frequently as men. Assuming they are the women who raise the future generations with the same worldview, the problem of hate speech and violence against women may persist. Therefore, this issue must be discussed and tackled immediately.

The dichotomy between honest and non-honest women constantly emerges in the comments, which is mainly defined by being sexually active. A woman who is not a virgin at the time of marriage is unacceptable and is referred to by such

epithets as "used", "chewed up" by someone, etc. The continuation of the same thought is a married woman who ends her social life after creating a family and whose primary goal in life should be only looking after the family. If the family breaks up, then the woman is "already dead" and is just "like second-hand clothes". Society does not condone violence against women either, and using the language expressing hatred, it often calls others to cruelty against women and even to kill them, if it hurts a man's self-esteem – "the killer is not always guilty". Involvement of the patrol or other authorities in this matter is considered to be an "informant", which is seen as a derogatory act in the patriarchal society.

Thus, hate speech and its frequent employment can be considered one of the issues facing Georgian society. It is common to use hate speech disguised as humour, which is even more dangerous because it can be unnoticed and spread quickly.

In order to fight hate speech, it is necessary to talk about it often and respond accordingly. People must first learn the essence of hate speech and how to identify it and understand that their hatred, even if presented in humor, can be destructive to the groups it is directed at.

სარჩევი

შესავალი.....	3
Acknowledgments	7
თავი I. ის, რაც უკვე ცნობილია.....	8
ფემინიზმი და გენდერი.....	9
ენა და გენდერული სტერეოტიპების სოციოლინგვისტური და კულტურული მახასიათებლები	16
რა არის სიძულვილის ენა	20
სოციალური მედიის გავლენა და მისი დადებითი თუ უარყოფითი მხარეები.....	25
სიძულვილის პირამიდა	30
სიძულვილის ენა VS სიტყვის თავისუფლება.....	32
სიძულვილის ენა, სიტყვის თავისუფლება და სოციალური მედიის პლატფორმები	34
სოციალური წარმოსახვის თეორია	36
სიძულვილის ენის სისტემატიზაცია	40
მიზოგინია სიძულვილის ენა და სექსიზმი.....	44
სიძულვილის ენა, სოციალური მედია და გენდერი .	51
თავი II. ის, რაც ახალია.....	67
რა არის კრიტიკული დისკურსის ანალიზი.....	67
კვლევა და მეთოდოლოგია.....	74
ელექტრონული კითხვარის შედეგები, ანალიზი და დისკუსია	75
ქართულ სოციალურ ქსელში განთავსებული კომენტარების ანალიზი.....	106
დასასრულს... ..	125
გამოყენებული ლიტერატურა	128
ინტერნეტ წყაროები.....	131

Hate Language and Gender Stereotypes in Georgian Computer-mediated Media Discourse (Brief Summary)	134
What is Hate Speech?	137
Method.....	153
Results	154
Sexual Minorities and Sexism	156
A different/unpopular opinion	157
Data and Methodology II.....	164
Discussion and Analysis of the Findings	165
Not a (typical) woman.....	168
A divorced woman	170
A victim woman	173
A dead woman	175
A dangerous woman	177
Conclusions	180

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ჰოლიტაძის ქ. №4. ☎: 5(99) 17 22 30; 5(99) 33 52 02
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com